

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Právnická fakulta

Jakub Zmeškal

Internet a autorské právo

Diplomová práce

Olomouc 2010

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci na téma: "Internet a autorské právo" vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedl jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Pelhřimově dne.....

Podpis.....

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat Prof. JUDr. Ivo Telcovi, CSc., vedoucímu mojí magisterské diplomové práce, za odborné vedení, vstřícný přístup a cenné připomínky, které jsem využil při psaní této práce.

Obsah

1. Úvod	- 5 -
2. Internet – vznik, vývoj a právní povaha	- 8 -
2.1 Vznik a vývoj internetuž	- 8 -
2.2 Internet v České republice	- 9 -
2.3 Internet a jeho právní povaha	- 9 -
3. Autorské právo v České republice	- 12 -
3.1 Zařazení autorského práva v systému českého práva	- 12 -
3.2 Základní principy, zásady, pojmy autorského práva	- 13 -
4. Autorské právo v mezinárodní a komunitární úpravě	- 15 -
4.1 Mezinárodní úprava	- 15 -
4.1 Komunitární úprava	- 18 -
5. Dílo a jeho užití na internetu	- 25 -
5.1 Dílo a jeho definice	- 25 -
5.2 Negativní vymezení díla	- 28 -
5.3 Užití díla na internetu	- 29 -
5.4 Specifika konkrétních děl a jejich užití na internetu	- 38 -
6. Peer-to-Peer sítě	- 47 -
6.1 Napster a spor s RIAA	- 48 -
6.2 Gnutella	- 50 -
6.3 Direct Connect	- 51 -
6.4 BitTorrent a kauza s The Pirate Bay	- 52 -
6.5 Aplikace autorského práva v P2P sítích	- 56 -
7. Ochrana autorských práv a odpovědnost jednotlivých subjektů	- 58 -
7.1 Ochrana autorských práv dle § 40 AZ	- 58 -
7.2 Odpovědnost poskytovatelů obsahu	- 60 -
7.3 Odpovědnost koncových uživatelů	- 62 -
7.4 Odpovědnost poskytovatelů internetového připojení	- 62 -
7.5 Odpovědnost poskytovatelů volného prostoru	- 65 -
7.6 Odpovědnost přestupková	- 68 -
7.7 Odpovědnost občanskoprávní	- 68 -
7.7 Odpovědnost trestněprávní	- 71 -
8. Závěr	- 73 -
9. Resumé	- 76 -
10. Seznam použité literatury a pramenů	- 78 -

1. Úvod

Žijeme v době multimédií. Informace obklopují jednotlivce ze všech stran. Ke klasické knize se během 20. století přidalo nesčetně nových zdrojů poznání. Tisk, časopisy, rádio, televize jsou běžnou součástí každodenního života člověka. S tímto nárůstem možností je však na každého kladena daleko větší odpovědnost v tom, jaké informace nebo média bude považovat za relevantní a jak s takovou informací nebo médiem naloží.

Do tohoto již tak zahlceného světa vstoupila „informační dálnice“ jménem internet jako blesk z čistého nebe. Internet je velmi specifickým prostředím – nelze uchopit, nikomu nepatří. Stěžejní otázkou tak je: Platí v kyberprostoru právní řády? A pokud ano, jsou uživatelé odpovědní za své chování na síti? A kdo případné protiprávní chování postihuje a snaží se o jeho nápravu? I na tyto otázky se pokusím v práci odpovědět.

Existuje nepřeberné množství subjektivních práv platných jak v běžném životě, tak samozřejmě i na internetu. V mé práci jsem si vybral právo autorské, jakožto složku obecného pojmu duševní vlastnictví. Duševní vlastnictví má v dnešním světě výrazné postavení, autorská díla jsou tím motorem, který posunuje vývoj vpřed. Finanční nároky na zásadnější lidská díla ale bývají zcela mimo perspektivu běžného člověka, a pokud by tedy autorova práva k jeho dílu a na výtěžky z takového díla nebyla chráněna, autoři by jednoduše nákladná díla nevytvářeli a vývoj by se zpomalil.

Data poskytnutá na internetu nemusí nikam plout lodí, letět letadlem, překračovat hranice. Uživatel jednoduše na jednom konci Zeměkoule zveřejní data, která se během několika hodin mohou pomocí sítě hyperlinků rozšířit do celého světa. „Nehmatatelnost“ těchto dat je jejich největší předností, ale zároveň pobízí k jistému bagatelizování. Někteří lidé si neuvědomují, že i tato data musel někdo vytvořit, a tedy má k tomuto svému výtvoru zaručena určitá práva, která může vymáhat. Dalším faktorem je obrovská rychlost rozšiřování internetu a s tím související vrůstající uvědomělost jejich uživatelů. S trochou nadsázky lze tvrdit, že uživatelé jsou často o krok napřed před platným právem, které se spíše snaží dohánět faktický stav.

Z těchto důvodů je tedy jasné, že ačkoli naprostá většina úkonů uživatele internetu je po právní stránce naprosto v pořádku, například si přečte článek na svém oblíbeném blogu nebo si vybere e-mailovou poštu, tak zároveň s tím stoupají objemy dat po internetu přenesených. A je jisté, že ne všechna tato data jsou přenášena v souladu s právem.

Toto téma práce jsem si zvolil, protože mě již dlouho zajímala „faktická“ stránka věci. Čili jsem věděl, co se na internetu „může“ a co „nemůže“, nicméně jsem neměl právní základ. Po bližším zkoumání mě začalo překvapovat, kolik ostatních uživatelů nemá žádné povědomí, co se autorských práv na internetu týče. Cílem této práce tedy bude zasazení autorského práva do prostředí internetu. Musím upozornit, že se výkladu budu věnovat zejména z hlediska práva českého, tedy z hlediska práva, které dopadá na jednotlivce užívající internet v České republice.

V první řadě definuji, co pojmem „internet“ vůbec rozumíme, a popíši základní pojmy autorského práva. Práce bude zejména věnována tomu, co je „dílo“, jaké formy na internetu pojímá a jak je následně užíváno. Tyto pojmy považuji za stěžejní k pochopení principu aplikace práva na internetové prostředí, a proto se jím budu podrobněji zabývat. Budu se snažit podřadit jednotlivé uživatelské úkony pod instituty autorského práva, což není vždy úplně jednoduché a často se to neobejde bez jistých krkolomných řešení nebo právní analogie. Věnovat se budu rozboru procesu započatého uveřejněním díla na internetu, který ukončuje jeho „spotřeba“ uživatelem. Vyjmenuji konkrétní díla, hojně na internetu (zne)užívaná, jako jsou například díla hudební, filmová nebo software, pokusím se je právně zařadit. V práci dále pojednám o tzv. Peer-to-Peer sítích, které jsou v současnosti spatřovány jako jakési „základny“ internetového pirátství. Závěrem se budu věnovat právní odpovědnosti jednotlivých subjektů, které vystupují na internetu a zasahují do řetězu života díla v síti, za případná porušení autorských práv. Vyjmenuji možné následky porušení těchto práv, a to jak soukromoprávní, tak veřejnoprávní. Dalším cílem práce bude snaha o pojmenování některých úskalí v právní úpravě a jejich možné odstranění de lege ferenda.

Velkým problémem nejen v České republice je nerespektování autorských práv na internetu. Toto nerespektování sice může být v některých případech neúmyslné, ale většinou jde o naprosto jasnou ignoraci práv autorů. Najít příčiny tohoto chování není příliš těžké, zato nalezení způsobu, jak toto chování potlačit, je dosud nevyřešený problém a zdá se, že s postupujícím časem, informovaností uživatelů a růstem rychlosti internetového připojení tento problém spíše eskaluje a lze jen těžko odhadnout, kdy překročí pomyslnou mez.

Jako příčinu, proč se uživatelé nebojí v tak hojně míře porušovat autorská práva pomocí internetu, bych viděl ve snadnosti, a hlavně nepostižitelnosti domácích uživatelů. Uživatelé se skrývají buď za § 30, autorského zákona, který je často zneužíván, popřípadě za anonymitou na P2P sítích, a není v silách orgánů činných v trestním řízení, aby zakročovaly proti každému případu. Svou vinu jistě má i v některých případech nevyhovující právní úprava, protože k čemu taková úprava je, když je často doslova bezzubá (Podle mého názoru

například odpovědnost poskytovatelů volného prostoru dle zákona o některých službách informační společnosti, kdy se poskytovatel nemusí zajímat o data, která na jeho serveru jsou.), popřípadě je sice vhodná, ale opět naráží na nedostatek prostředků k jejímu vymáhání. V práci se pokusím tyto skutečnosti označit a navrhnout možná řešení.

Hlavními zdroji práce jsou zejména dosud vydané tuzemské monografie a články z odborných časopisů zabývajících se autorským právem, popřípadě monografie, které se věnují kyberprostoru jako celku. Cennou pomůckou je zejména kniha Jiřího Čermáka – Internet a autorské právo. Nezanedbatelným zdrojem je, zejména s ohledem na specifičnost zvoleného tématu, samozřejmě internet sám. Využiji teze z článků umístěných na serverech, které se zaměřují na prostředí internetu, popřípadě konkrétně na IT právo. Jedním z těchto projektů je například web www.desevni vlastnictvi.cz nebo weby jako www.pravoit.cz nebo www.itpravo.cz, kam často přispívá i již zmíněný Jiří Čermák. V práci využiji i články ze zahraničních serverů a monografie zahraničních autorů.

Pokud jde o právní předpisy a judikaturu, tak hojně citován bude samozřejmě český autorský zákon. Prostor ale dostanou i zvláštní zákony, zejména relativně nový zákon o některých službách informační společnosti, často nepřesně přezdívaný jako „antispamový zákon“. Česká judikatura není v této oblasti moc rozsáhlá, hlavně protože prioritou při postihování porušitelů autorských práv zatím nejsou běžní domácí uživatelé. V této práci bych se také nemohl obejít bez odkazů na komunitární a mezinárodní právo, kterým vyčlením zvláštní kapitoly.

Cílem práce rozhodně není úplné vyčerpání institutů autorského práva a jejich zařazení do prostředí internetu. Zabývám se zejména těmi nejběžnějšími prvky, se kterými se může setkat průměrný internetový uživatel.

2. Internet – vznik, vývoj a právní povaha

2.1 Vznik a vývoj internetu

Internet je rozhodně jedním z fenoménů dnešní doby. Jako mnohé jiné moderní vynálezy v první řadě sloužil jako pomocník vědců, popřípadě vojenských sil. Když ale v 60. letech 20. století vznikl, tvůrci si sotva mohli představit, jaký dopad bude mít na současnou společnost. Rychlost přenosu informací se zmenšila do řádu milisekund, internetovou síť využíváme místo novin, televize, rádia, ke čtení knížek, časopisů, lidé přes internet nakupují, platí účty. Můžeme říci, že internet se stal jedním z velmi důležitých objevů lidské společnosti.

Internet se dá popsat jako soustavu serverů, komunikací a k nim připojených počítačů. Organizačně jsou to provozovatelé jednotlivých sítí a podsítí. Jedná se tedy o jakousi „sítí sítí“.¹ Historie této sítě sahá do 60. let 20. století, kdy se americká armáda snažila přijít na způsob, jak zajistit, aby mezi sebou mohly počítače komunikovat i v případě, kdyby část této sítě byla vyřazena z provozu.² Řešením se stala síť bez centrálních uzlů, která by fungovala i v situaci, kdyby bylo odpojeno centrální řízení zničené potencionálním útokem.

Dalším bodem důležitým pro rozšíření sítě se stal rok 1969 a vznik sítě ARPANET, již základem se staly 4 uzly – počítače na amerických univerzitách. Mezi těmito univerzitami došlo i k přenosu věty „Are you receiving this?“, která symbolizuje zrod decentralizované sítě. Od této doby se počet připojených počítačů, z počátku hlavně univerzitních, vojenských a vládních, neustále zvyšuje. Zásadní bod znamená první polovina 90. let, kdy dochází k vynálezu hypertextu, a tedy možnosti dostat se k informacím umístěným kdekoli na zeměkouli jediným kliknutím, a nástupu komerčního využití datovaného do roku 1992, kdy bylo umožněno připojení i komerčním subjektům. Zatímco v roce 1996 má internet kolem 55 milionů připojených uživatelů, v roce 2003 je to již 600 milionů a nyní je to kolem 2 miliard, což je více než třetina světové populace.³

¹ SMEJKAL, Vladimír. *Internet a řádky*. 2. vyd. Praha : Grada Publishing, 2001. s. 16.

² Heslo *historie internetu* [online]. [cit. 2009-11-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.adpnet.cz/inethistory.html>>.

³ Internet World Stats [online]. [cit. 2009-11-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.internetworldstats.com>>.

2.2 Internet v České republice

Do Československé federativní republiky se internet dostává až začátkem roku 1992, kdy se k síti připojila pražská ČVUT a kdy se začíná budovat síť FESNET, později CESNET (Czech Educational and Scientific Network), ke které se připojovaly další akademické instituce. Slovensko začalo tvořit svou vlastní síť SANET (Slovak Academic NETwork). Ministerstvo školství dokonce na rozšíření vyčlenilo částku ve výši 20 mil. korun. Oficiálně byl CESNET spuštěn o rok déle, 15. června 1993.⁴ Střediska této sítě byla v Praze a Brně. Postupně byly připojeny České Budějovice, Hradec Králové, Liberec, Plzeň a další. V březnu roku 1993 byly uzly CESNETu rozmístěny už v 11 městech.⁵ Na další rozvoj internetu, převážně od roku 1995, má vliv hlavně přístup operátorů k cenám za připojení, zejména ztráta monopolu Eurotelu na tomto poli. Od této doby nastává mohutný rozmach internetu v České republice a současný důraz na rychlé připojení za stále nižší ceny tomuto trendu nahrává. V České republice je v současnosti asi 6 milionů připojených uživatelů.⁶

2.3 Internet a jeho právní povaha

Internetové prostředí, přestože uživateli poskytuje částečnou anonymitu, musí splňovat určité právní jistoty. Není možné, aby se stal ostrovem svých vlastních pravidel, kde si každý může dělat, co se mu zlíbí, a to i přes existenci určitých skupin, které právě takovéto prostředí vyžadují a považují internetovou svobodu za své právo⁷. Faktem ale zůstává, že většina jeho uživatelů si toto neuvědomuje, a přestože často nevědomky, porušují zákon. I na internetu totiž platí zásada „ignorantia iuris non excusat“. Právo by na internetu nemělo smysl pouze v tom případě, pokud by v síťovém společenství konflikty buď neexistovaly, nebo by byly řešeny samoorganizačními mechanismy.⁸

Poněkud abstraktněji někteří internet vymezují jako tzv. „kyberprostor“, tedy prostor, kde neplatí (popř. platí jinak nebo omezeně) právní normy a který je nezávislý na ostatním světě, tedy určitá forma anarchie. Absence zákonů je nahrazována „uvědoměním“ komunity –

⁴ PETERKA, Jiří. *Českému internetu je 15 let* [online]. 2007 [cit. 2009-11-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/internet-je-v-cesku-jiz-15-let/>>.

⁵ CHLAD, Radim. *Historie Internetu v České republice* [online]. [cit. 2009-11-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.fi.muni.cz/usr/jkucera/pv109/2000/xchlad.htm>>.

⁶ Internet World Stats [cit. 2009-11-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.internetworldstats.com>>.

⁷ V současnosti např. Česká pirátská strana

⁸ GRIVNA, Tomáš, POLČÁK, Radim. *Kyberkriminalita a právo*. 1. vyd. Praha : Auditorium, 2008. s. 21.

netiketou.⁹ Tento názor vedl dokonce k vytvoření Deklarace nezávislosti Kyberprostoru, kterou sepsal roku 1996 americký spisovatel John Perry Barlow.¹⁰ Ve své stati Barlow mimo jiné poukazuje na to, že informace se s nástupem internetu oddělily od svého fyzického nosiče a celý pohled na vlastnictví se tím pádem úplně posunul.¹¹

V první řadě je třeba podotknout, že internet jako takový nemá žádného vlastníka, tedy ani osobu, která by za síť jako za celek nesla právní odpovědnost. Mohli bychom ho označit jako „veřejné vlastnictví“. Druhým bodem, který definici internetového práva ztěžuje, je fakt, že nemá žádnou právní subjektivitu. Je samozřejmé, že nemůže splňovat žádné poznávací znaky fyzické nebo právnické osoby, a tudíž nemůže nabývat práva ani se zavazovat. Nejedná se ani o věc v právním smyslu dle ustanovení § 118, zák. č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále jen OZ). Z povahy věci se o hmotnou věc jednat nemůže a není ani čistě nehmotným statkem, tedy právem nebo jinou majetkovou hodnotou, jedná se o sloučení více komponentů. K těmto stěžejním bodům se dají doplnit další, které uvádí například Smejkal.¹²

1. Objekty nacházející se v tomto prostředí mají charakter nereálný, tj. nejedná se o věci, a to ani ve faktické, ani v právním smyslu;
2. čas probíhající na internetu má jiný charakter než čas obvyklý, a to zejména vzhledem ke zrušení časových pásem (čas na internetu je prakticky jednotný, díky rychlosti přenosu dopravované informace blíží se rychlosti světla). Dle jednoho rozhodnutí z USA utíká čas na internetu sedmkrát rychleji než v běžném životě;
3. principy teritoriality ztrácejí na internetu smysl – v kterémkoliv okamžiku se lze nacházet kdekoli na světě, aniž by uživatel musel nutně vědět, kde je umístěn server.

Pokud tyto body shrneme, můžeme říci, že internet není věc, nýbrž komunikační infrastruktura, která funguje na základě odesílání datových balíčků.¹³

Jako celek tedy internet z právního hlediska není subjektem, lze ale vyčlenit určité složky, které se na internetu využívají, na které právo aplikovat můžeme. Jmenoval bych

⁹ HEDLEY, Steve. *The law of electronic commerce and the Internet in the UK and Ireland*. 1th edition. London : Routledge-Cavendish, 2006. s. 4.

¹⁰ Výňatek z Deklarace: „Pocházím z Kyberprostoru, nového domova myslí. Ve jménu budoucnosti vás žádám, nechte nás na pokoji. Zde nejste vítáni a nemáte žádnou moc.“

¹¹ BARLOW, John P. *The Economy of Ideas* [online]. [cit. 2010-11-11]. Dostupný z WWW: <http://www.wired.com/wired/archive/2.03/economy.ideas_pr.html>.

¹² SMEJKAL, Vladimír. *Právo informačních a telekomunikačních systémů*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2001. s. 406.

¹³ REED, Chris. *Internet Law – Texts and Materials Second Edition*. Cambridge : University Press, 2004, s. 10.

například úpravu obchodování přes internet, ochranu spotřebitelů, úpravu elektronických komunikací nebo právo duševního vlastnictví, resp. právo autorské, kterému bych se chtěl věnovat v této práci. Zpětně pak rozšíření internetu inspirovalo zákonodárce k tomu, aby tyto změny reflektovali do právního systému České republiky. V této souvislosti bych zmínil například změny v autorském zákonu nebo zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů. Pro internet jako takový neplatí žádné zvláštní zákony, a proto si musíme vystačit s úpravou obecnou a aplikovat normy občanského zákoníku, autorského zákona apod.

Můžeme potvrdit, že internet, jeho struktura, chování připojených uživatelů, není snadné právně pojmenovat, zhodnotit, a to protože se jedná o fenomén mladý, velmi rychle se rozrůstající a měnící se. Je nicméně jasné, že právní úprava existovat musí, aby se z internetové sítě nestala nekontrolovaná džungle.

3. Autorské právo v České republice

3.1 Zařazení autorského práva v systému českého práva

Autorské právo, práva související a právo pořizovatele databáze spolu s právy průmyslovými jsou složkami tzv. duševního vlastnictví. Duševní vlastnictví je v nejobecnějším slova smyslu nepostradatelným prvkem v pokroku a rozvoji lidstva a dotýká se prakticky veškerých oblastí lidského konání.¹⁴ Z tohoto důvodu se nějakým způsobem týká takřka každého člověka. Ne každý je ale nadán schopností něco vytvářet a posunovat tak celou společnost vpřed, a proto bylo nutno tuto oblast normami upravit tak, aby se dosáhlo jakéhosi rovnovážného stavu a společnost mohla z těchto výtvorů těžit, zatímco tvůrci samotní by nebyli odsunuti na druhou kolej. Jedním ze základních úkolů práv na ochranu duševního vlastnictví je vytvořit podmínky pro zabezpečení tvorby i užití těchto duševních hodnot, stimulovat tvůrce a zabezpečovat pozici uživatelů.¹⁵ Od ostatních složek chráněných právem duševního vlastnictví se autorské právo odlišuje předmětem, který chrání. Autorské právo chrání dílo, které je již nějakým objektivně vnímatelným způsobem ztvárněno, a tedy ne pouhou myšlenku samu nebo vzhled výrobku, které chrání patentové právo, respektive právo průmyslových a užitných vzorů.

Počátky úpravy ochrany autorského práva sahají do roku 1811, kdy byla upravena nakladatelská smlouva v rakouském ABGB, který platil i pro české země.¹⁶

Samotné autorské právo je v současnosti v České republice reprezentováno zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen AZ). Nahradil tak zákon č. 35/1965 Sb. o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Tuto změnu si vyžádal pokrok ve způsobech tvoření díla, jeho šíření i užívání, vytvoření volného pohybu zboží a osob v rámci Evropského společenství apod., kterému 35 let stará úprava nemohla stačit. Počítalo se i s budoucím vstupem České republiky do Evropské unie, a tak byla zohledněna příslušná legislativa.

Současná právní úprava, na rozdíl od úpravy předchozí, vychází z takzvaného dualistického pojetí práv osobnostních a majetkových. Důvodem pro tuto změnu byla tendence k co nejširší a nejúplnější kompatibilitě s komunitárním právem. Podle původní

¹⁴ KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří. *Občanské právo hmotné III.*, 4. dopl. vyd. Praha : ASPI, 2007. s. 177.

¹⁵ KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří. *Občanské právo hmotné III.*, 4. dopl. vyd. Praha : ASPI, 2007. s. 179.

¹⁶ TELEEC, Ivo, TŮMA, Pavel. *Přehled práva duševního vlastnictví 2 : Česká právní ochrana.* 1. vyd. Brno : Doplněk, 2006. s. 22.

koncepce docházelo k tomu, že vykonavatel vykonával právo jako celek, tedy nejenom práva majetková, ale i osobnostní, která podle nynější koncepce může vykonávat pouze autor sám, popřípadě jeho nástupci.¹⁷ Toto pojetí daleko lépe odráží postavení autora jako tvůrce určitého díla a dává mu do rukou větší moc k ochraně svých práv.

3.2 Základní principy, zásady, pojmy autorského práva

V této kapitole chci nastínit některá základní východiska, kterými se řídí autorské právo v České republice. Jak již bylo zmíněno výše, česká úprava počítá s dualitou práv osobnostních (vázaných na osobu autora) a majetkových (tedy právo dílo užít a nechat užít) a s tzv. nepřevoditelností autorského práva. Výjimku tvoří akorát poskytnutí práv k užití díla, a to licencí. Ani v tomto případě však nejde o převod, ale jenom umožnění třetí osobě nakládání s dílem.

Ústředním pojmem autorského práva je tedy „dílo“. Této problematice se chci podrobněji věnovat v dalších kapitolách, proto pouze stručně uvedu, že pojmové znaky díla jsou uvedeny v § 2 AZ. Aby určitý výtvar člověka, ať už hmotný nebo nehmotný, mohl být nazván dílem a získal tak autorskou ochranu, musí splňovat určité podmínky. V první řadě musí jít o dílo umělecké či vědecké, jedinečný výsledek tvůrčí činnosti autora a musí být vyjádřeno v objektivně vnímatelné podobě. Některé výsledky činnosti člověka, které jsou uvedeny v § 2 odst. 2 AZ, nejsou díly ve smyslu § 2 odst. 1 AZ, nicméně dle fikce se za dílo považují (jedná se například o počítačové programy, fotografie, databáze), ovšem za podmínky, že jsou autorovým vlastním duševním výtvozem.

Typickou vlastností autorského díla je, že je nezávislé na věci, na které je hmotně vyjádřeno nebo ztvárněna. Tato vlastnost se nazývá *způsobilost všudy přítomnosti*. A dále nezávislost působení díla na uživatele na konkrétním místě, což je tzv. potenciální *ubiquita*.¹⁸

Co se týče autorství díla, toto koncepčně vychází z evropského kontinentálního pojetí pravdivosti autorství.¹⁹ Autorská práva tedy vznikají pouze *fyzické osobě* (právnícká osoba být autorem nemůže), která dílo originálně vytvořila. Zákon stavoví v § 6 AZ vyvrátitelnou domněnku (v souladu s Bernskou úmluvou), ze které se vyvozuje, že to je osoba „*jejíž pravé jméno je obvyklým způsobem uvedeno na díle nebo je u díla uvedeno v rejstříku předmětů*

¹⁷ KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří. *Občanské právo hmotné III.*, 4. dopl. vyd. Praha : ASPI, 2007. s. 181.

¹⁸ KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří. *Občanské právo hmotné III.*, 4. dopl. vyd. Praha : ASPI, 2007. s.182.

¹⁹ TELEEC, Ivo, TŮMA, Pavel. *Přehled práva duševního vlastnictví 2 : Česká právní ochrana*. 1. vyd. Brno : Doplněk, 2006. s. 32.

ochrany vedeném příslušným kolektivním správcem“. Je důležité připomenout, že tato domněnka nemá žádnou souvislost se vznikem autorství jako takového, pouze usnadňuje autorovu pozici v případném sporu. Pokud by nebyly splněny její podmínky, bylo by nutné prokázat autorství způsobem obvyklým.²⁰ Předchozí autorský zákoník takovouto domněnku neupravoval.

Konkrétním principům, které mají souvislost s autorským právem na internetu, se budu věnovat v dalších kapitolách.

²⁰ KŘÍŽ, Jan, et al. *Autorský zákon : Komentář a předpisy související*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Linde, 2005. s. 66.

4. Autorské právo v mezinárodní a komunitární úpravě

4.1 Mezinárodní úprava

Mezinárodní smlouvy jsou neopomenutelným pramenem českého autorského práva, neboť pokud jim byl dán dle článku 10 Ústavy Parlamentem souhlas s ratifikací a jsou vyhlášeny ve Sbírce mezinárodních smluv, stávají se součástí našeho právního řádu, a pokud stanoví něco jiného než zákon, mají před ním přednost.

Ochrana duševního vlastnictví (i když termín „duševní vlastnictví“ zavádí až Úmluva o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví z roku 1967²¹) se v mezinárodních dokumentech upravuje již od druhé poloviny 19. století, tedy koresponduje s nástupem druhé průmyslové revoluce, která si nové přístupy v této problematice vyžádala.

Česká republika je v současnosti vázána mnoha těmito mezinárodními dokumenty, ale jakýsi základ tvoří Bernská úmluva (z roku 1886), které se Česká republika účastní od roku 1921. Navazuje na Pařížskou úmluva z roku 1883, která položila základy pro mezinárodní vztahy v oblasti duševního vlastnictví. Bernská úmluva byla naposled revidována v Paříži roku 1971 a tímto zněním je ČR vázána od roku 1980. Bernská úmluva stanovila některé základní principy autorského práva (např. ochranu práv bez nutnosti registrace, ochranu děl bez ohledu na formu a způsob vyjádření) a lhůtu na ochranu díla stanovila na 50 let po smrti autora. Tento dokument (jako i další mnohostranné mezinárodní smlouvy) spravuje Světová organizace duševního vlastnictví (World Intellectual Property Organisation neboli WIPO), která byla vytvořena v roce 1970 a v roce 1974 se stala specializovanou agenturou OSN. Její úlohou je přispívat k ochraně duševního vlastnictví na celém světě prostřednictvím spolupráce mezi 179 členskými státy a podporovat spolupráci mezi svazy na ochranu duševního vlastnictví.²²

Roku 1952 dochází pod patronací organizace UNESCO, která návrh vypracovala, k přijetí Všeobecné úmluvy o autorském právu, a to v Ženevě. Účinnosti nabyla roku 1955 a revidována byla 1971 v Paříži. Česká republika se jí účastní od roku 1960. Přijetím této úmluvy nebyla dotčena platnost Bernské úmluvy, protože pro státy, které jsou současně účastníky Bernské úmluvy, se Všeobecná úmluva nepoužije. Je důležitá kvůli zavedení

²¹ JAKUB, Zavadil. *Nové otázky autorskopravní ochrany díla v kyberprostoru*. Brno, 2006. s. 14. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta.

²² Světová organizace duševního vlastnictví (WIPO) [cit. 2009-11-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.osn.cz/system-osn/specializovane-agentury/?i=127>>.

takzvané „copyrightové doložky“, prostřednictvím které je autorům z členských států s neformální ochranou zajištěna ochrana i ve státech stojících na principu formální ochrany.²³

Dalšími smlouvami, k jejichž plnění se Česká republika zavázala, jsou:

- Mezinárodní úmluva na ochranu práv výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových organizací z roku 1961 („Římská úmluva“),
- Ženevská úmluva na ochranu výrobců zvukových záznamů proti nedovolenému kopírování z r. 1971,
- Bruselská úmluva o šíření programů prostřednictvím satelitů z r. 1974.

Toto jsou úmluvy, které na mezinárodní úrovni upravují práva příbuzná k právům autorským.²⁴

Jedna z mladších smluv je Dohoda o obchodních aspektech práv duševního vlastnictví (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights neboli TRIPS), která byla přijata v roce 1994 v rámci Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO – World Trade Organization). Doplnila například ochranu počítačových programů nebo ochranu databází, ale protože byla z velké části tvořena již počátkem 90. let, je dnes již značně zastaralá (zejména, co se prostředí internetu týče) a vzniklou mezeru bylo třeba doplnit.²⁵ U počítačových programů a databází v článku 10 jde dokonce tak daleko, že upouští od koncepce jedinečnosti díla jako jednoho z jeho pojmových znaků a zavádí absolutní autorskoprávní ochranu.²⁶ Zmíněnou mezeru měly zaplnit tzv. internetové smlouvy, o kterých bude pojednáno dále. Česká republika se TRIPS účastní od 1. ledna 1996.

Na rozdíl od Bernské úmluvy nezavazuje TRIPS k ochraně morálních práv autorů, (Tento článek není z Bernské úmluvy, která je jinak do TRIPS inkorporována, přejat.) což pramení z jiného postoje Spojených států, které kladou důraz hlavně na ekonomické využití díla. To dává větší volnost při užívání díla, protože není nutné uvádět autory, a tedy po nich pátrat.²⁷ Této výhody využívají například subjekty, které pracují s multimédií. TRIPS dále na mezinárodní úrovni stanovuje postupy řízení s pachateli trestných činů, včetně sankcí v trestněprávních, týkajících se porušování práv duševního vlastnictví. Pokud jde o práva

²³ KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří. *Občanské právo hmotné III.*, 4. dopl. vyd. Praha : ASPI, 2007. s. 189.

²⁴ Ostatní mezinárodní dohody v oblasti práv k duševnímu vlastnictví [cit. 2009-11-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.mpo.cz/dokument6205.html>>.

²⁵ DOBŘIHOVSKÝ, Tomáš. *Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví : v kontextu evropského práva*. 1. vyd. Praha : Linde Praha, a.s., 2004. s. 47.

²⁶ DOBŘIHOVSKÝ, Tomáš. *Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví : v kontextu evropského práva*. 1. vyd. Praha : Linde Praha, a.s., 2004. s. 46.

²⁷ Tamtéž, s.46.

příbuzná, TRIPS nejde stejnou cestou jako u práv autorských, tedy odkazem na Bernskou úmluvu, ale vytváří úpravu samostatnou – užší než má Římská úmluva. Příkladem může být právo výrobců zvukových záznamů na komerční pronajímání těchto děl. Praktický dopad v České republice je takový, že došlo k zániku půjčoven CD, protože jejich výrobci od poloviny 90. let taková povolení neudělují.²⁸

Nyní se vrátím k již zmíněným internetovým smlouvám WIPO z roku 1996, jejichž účel byl doplnit mezery v dohodách TRIPS, a to hlavně v oblasti elektronického přenosu dat a informací. Jedná se o Smlouvu WIPO o právu autorském (WIPO Copyright Treaty neboli WCT) a Smlouvu WIPO o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech (WIPO Performance and Phonograms Treaty neboli WPPT). Stejně jako TRIPS i WCT do sebe inkorporuje Bernskou úmluvu (na rozdíl od TRIPS přejímá i ochranu morálních práv autorů), respektive WPPT respektuje Římskou úmluvu. Účinné jsou od roku 2002, 30 měsíců od chvíle, kdy se připojil 30. stát. Nyní je oběma smlouvami vázáno přes 60 států, přičemž v České republice je účinná od roku 2002, byla tedy v první „třicítce“.

Právě s rozšířením sítě internet se vynořila potřeba úpravy vzniku a užití díla v tomto digitálním světě. Ve smlouvách to ilustrují některé doplněné, popřípadě úplně nové principy. Jedná se o zpřístupnění a sdělování díla veřejnosti, právo na užití díla, výkonu a zvukového záznamu v digitálním prostředí. Šířeji upravují právo na pronájem programů, filmových děl a děl obsažených na zvukových záznamech, které náleží výlučně jejich autorům.²⁹ Za důležitou považují deklaraci faktu, že pouhé připojení k internetu (tedy hmotného zařízení k umožnění sdělování díla) není sdělování díla veřejnosti, a přiznání osobnostních práv výkonným umělcům.³⁰

Obecně lze říci, že i přes 20 let obrovsky rychlého vývoje v digitálním světě se dodnes neobjevily dokumenty, které by řešily čistě tuto oblast. Na druhou je s podivem, jakou životaschopnost prokázala Bernská úmluva, i když několikrát modernizována, stále slouží jako vodítko a výchozí bod pramenům práva duševního vlastnictví.

²⁸ TELEČEK, Ivo. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 1997, s. 48.

²⁹ TÝČ, Vladimír. *Průmyslová a autorská práva v mezinárodním obchodě*. Praha : Linde, 1997, s. 93.

³⁰ DOBŘIČHOVSKÝ, Tomáš. *Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví : v kontextu evropského práva*. 1. vyd. Praha : Linde Praha, a.s., 2004. s. 51.

4.1 Komunitární úprava

Přímým důsledkem vstupu České republiky do Evropské unie v roce 2004 je, že svěřila některé své pravomoci do rukou mezinárodní organizaci, v tomto případě Evropského společenství, a podléhá tak tzv. komunitárnímu právu, tedy právu vytvořenému orgány Evropského společenství, potažmo Evropské unie. Toto právo má v členských státech aplikační přednost a některé akty jsou bezprostředně použitelné, aniž by vyžadovaly jakoukoli další implementaci ze strany členských států. Právě tyto akty mohou rychle a efektivně reagovat na nově se objevující problémy a otázky, které se týkají práva v kyberprostoru.

V této kapitole chci zmínit ty nejdůležitější normy Evropského společenství, které se promítají do vnitrostátních právních systémů. Jedná se nejčastěji o směrnice, tedy akty sekundárního práva, které jsou závazné co do výsledku, jehož má být dosaženo (zpravidla ve stanovené lhůtě). Způsob, jakým se k tomuto výsledku členské státy doberou, je ponechán na jejich uvážení.

Směrnice důležité z autorskoprávního hlediska pro náš právní systém jsou tyto:

- Směrnice Rady 91/250/EHS ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů,
- Směrnice Rady 92/100/EHS ze dne 19. listopadu 1992 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem,
- Směrnice Rady 93/83/EHS ze dne 27. září 1993 o koordinaci určitých předpisů týkajících se autorského práva a práv s ním souvisejících při družicovém vysílání a kabelovém přenosu,
- Směrnice Rady 93/98/EHS ze dne 29. října 1993 o harmonizaci doby ochrany autorských práv a určitých práv souvisejících,
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES ze dne 11. března 1996 o právní ochraně databází (též „směrnice o ochraně databází“),
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (též „Informační směrnice“),
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/84/ES ze dne 27. září 2001 o právu na opětný prodej ve prospěch autora originálu uměleckého díla,
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES o dodržování práv duševního vlastnictví.

V následujících odstavcích zmíněné směrnice stručně charakterizují.

Směrnice 91/250/EHS, o právní ochraně počítačových programů³¹:

Tato směrnice se zaměřila na počítačové programy, které začínaly hrát čím dál důležitější roli, z toho důvodu, že do té doby nebyly právními předpisy členských států jednoznačně chráněny.

Ochranu si dle této směrnice zasloužily zejména tím, že náklady na jejich vývoj často vyžaduje velké množství lidských, finančních i časových zdrojů, zatímco náklady na jejich zkopírování jsou takřka nulové. Směrnice tudíž ukládá členským státům povinnost chránit počítačové programy stejně jako literární díla a zároveň s tím stanoví, kdo je autorem počítačového programu, a stanoví délku ochrany na 50 let po autorově smrti. Ve směrnici je také uvedeny některé skutkové podstaty přestupků, které členské státy musí postihovat.

Směrnice 92/100/EHS, o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem³²:

Cílem této směrnice bylo sjednotit úpravu pronájmu a půjčování autorských děl a předmětů práv souvisejících s právem autorským, protože jejich nesourodost vedla k narušování hospodářské soutěže a bránila tak volnému obchodu.

Směrnice stanoví, co je „pronájem“ a „půjčování“. Kdo může s dílem takto nakládat a s jakými díly lze takto nakládat. Za to přisuzuje nezadatelné právo na spravedlivou odměnu, která může být spravována kolektivním správcem.

Směrnice 93/83/EHS, o koordinaci určitých předpisů týkajících se autorského práva a práv s ním souvisejících při družicovém vysílání a kabelovém přenosu³³:

Napravuje nesoulad jednotlivých právních řádů členských států v oblasti přeshraničního družicového a kabelového přenosu, který vedl k právní nejistotě kvůli různým stupňům ochrany (např. výše odměny). Autoři mají právo dát souhlas k tomu, aby jejich dílo bylo takto šířeno.

³¹ Směrnice 91/250/EHS [cit. 2009-12-01]. Dostupný z WWW:

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1991L0250:19931119:CS:PDF>>.

³² Směrnice 92/100/EHS [cit. 2009-12-01]. Dostupný z WWW:

<<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992L0100:CS:HTML>>.

³³ Směrnice 93/83/EHS [cit. 2009-12-01]. Dostupný z WWW:

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:17:01:31993L0083:CS:PDF>>.

Směrnice 93/98/EHS, o harmonizaci doby ochrany autorských práv a určitých práv souvisejících³⁴:

Snaží se o harmonizaci doby ochrany autorských práv, jelikož Bernská úmluva stanoví pouze minimální dobu (50 let po smrti autora), po kterou jsou členské státy nuceny poskytovat ochranu těmto dílům. Jelikož některé státy využily možnost tuto dobu prodloužit, nastává nesoulad, který by mohl vést k bránění volného obchodu.

Směrnice předkládá ochrannou lhůtu 70 let po smrti autora literárního nebo uměleckého, přičemž počátek této lhůty začíná od 1. ledna roku, který následuje po smrti tak, jak je uvedeno v Bernské a Římské úmluvě, a to bez ohledu na to, kdy bylo dílo zveřejněno. U děl anonymních nebo pseudonymních je to 70 let od zveřejnění díla veřejnosti. U kinematografických je to 70 let od smrti hlavního režiséra (popř. dalších osob, které jsou jmenovány). Zmínil bych ještě trvání ochrany práv souvisejících s právem autorským, a to 50 let od podání výkonu, popř. pořízení záznamu.

Směrnice 96/9/ES, o právní ochraně databází (též „směrnice o ochraně databází“)³⁵:

Odstraňuje rozdíly v právní ochraně databází, která dle směrnice nebyla dostatečná a bránila tak volnému pohybu zboží a služeb. Zároveň doporučuje, aby tato ochrana byla přiznána i jiným než elektronickým databázím, protože, stejně jako u programů, s sebou pořízení databáze nese značné náklady, zatímco jejich rozmnožení stojí pouhý zlomek těchto nákladů nutných k jejich vytvoření.

Samotný pojem databáze směrnice vykládá takto: „Soubor děl, údajů nebo jiných nezávislých prvků, které jsou systematicky nebo metodicky uspořádány a které jsou jednotlivě přístupné elektronickými nebo jinými prostředky.“ A zároveň dodává, že záznam audiovizuálního, kinematografického, literárního nebo hudebního díla jako takový nespadá do působnosti této oblasti směrnice. Chráněna je autorským právem, pokud je vlastním duševním tvůrem autora, jiné podmínky splňovat nemusí. Tento požadavek směrnice je promítnut do § 2 odst. 2 AZ. Dále vymezuje mantinely, ve kterých se mohou členské státy pohybovat při úpravě práv a povinností autorů k nakládání s databázemi (popř. výjimek z tohoto práva) a ochranných lhůt (stanovena na 15 let od doby vyhotovení).

³⁴ Směrnice 93/98/EHS [cit. 2009-12-01]. Dostupný z WWW:
<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1993:290:0009:011:CS:HTML>>.

³⁵ Směrnice 96/9/ES [cit. 2009-12-02]. Dostupný z WWW:
<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31996L0009:CS:HTML>>.

Směrnice 2001/29/ES, o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (též „Informační směrnice“)³⁶:

Je jednou z nejdůležitějších směrnic týkajících se internetového prostředí, protože na rozdíl od směrnic předchozích, které vždy upravovaly pouze dílčí aspekty, svým záběrem objímá mnohem komplexněji daleko širší škálu práv. Z tohoto důvodu ji můžeme nazvat první směrnicí „druhé generace“³⁷ a věnovat ji trochu větší prostor.

Povinnost transponovat tuto směrnici vznikla členským státům Unie k 22. prosinci 2002, což splnily pouze dva státy. České republice vznikla až s jejím přistoupením k EU 1. ledna 2004. K její implementaci do českého autorského zákona došlo tzv. euronovelou v roce 2006. Jejím účelem je sjednotit právní úpravu v Unii, aby odpovídala novým trendům a potřebám v informační společnosti a respektovala závazky z tzv. „internetových smluv“ WIPO z roku 1996 (směrnice jejich obsah pojmenovává jako „digitální agendu“).

Směrnice se zejména snaží o reakci na nové způsoby tvoření, výroby a využívání děl a k tomu se nesnaží dojít změnou pojetí ochrany duševního vlastnictví, ale doplněním současné právní úpravy.

První kapitola směrnice vymezuje cíl a působnost směrnice. Již zde zmiňuje pojem „informační společnost“ a dává tak tušit, na jakém základu úprava stojí. Vztahuje se na „právní ochranu autorského práva a práv s ním souvisejících“ v rámci „vnitřního trhu“. Zároveň deklaruje, že stávající právní akty Společenství tato směrnice nijak neovlivňuje a ponechává je v platnosti.

V kapitole druhé již směrnice upravuje konkrétní instituty autorského práva v kontextu informační společnosti. Jedná se o tři velké skupiny, a to právo na rozmnožování díla (reproduction right), právo na sdělování díla veřejnosti (communication to the public right) a právo na rozšiřování (šíření) díla (distribution right).

Podle ustanovení článku 2 má autor (dále výkonný umělec, výrobce zvukových nebo filmových záznamů nebo organizace provozující televizní nebo rozhlasové vysílání) výhradní právo udělit nebo naopak neudělit svolení s vytvořením rozmnoženiny jeho díla. Rozmnoženinou se myslí rozmnoženina přímá, nepřímá, dočasná i trvalá. Nezáleží přitom na její formě ani účelu.

Článek 3 upravuje možnost sdělování takového díla veřejnosti „po drátě nebo bezdrátově“ tak, že „každý jednotlivce ze strany veřejnosti má k těmto dílům přístup z místa a

³⁶ Směrnice 2001/29/ES [cit. 2009-12-02]. Dostupný z WWW:

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:167:0010:01:CS:HTML>>.

³⁷ DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš. *Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví: v kontextu evropského práva*. 1. vyd. Praha : Linde Praha , a.s., 2004. s. 54.

v době, které si zvolí“. Do této definice tedy spadá i sdělování online. Pravomoc umožnit takové sdělení opět přisuzuje autorovi, popř. dalším osobám, viz odstavec výše. „*Za sdělování díla veřejnosti však nelze chápat pouhé provozování zařízení umožňujícího nebo zajišťujícího takové sdělování.*“³⁸ Tedy například provozování serverů, které poskytují na internetu volné úložné prostory.

Je také třeba podotknout, že právo sdělovat tímto způsobem dílo veřejnosti (tedy v nehmotné podobě, zejména pomocí internetu) se nemůže vyčerpat. Opakem je článek 4, který zavádí možnost vyčerpání práva (poprvé na komunitární úrovni - tzv. „community exhaustion“) při prvním prodeji nebo jiném převodu vlastnictví díla nebo rozmnoženiny takového díla ve Společenství, který učiní nositel práv nebo někdo jiný s jeho souhlasem. Toto se netýká práva na pronájem a půjčování.³⁹ Pokud jde o institut vyčerpání práva, musíme vycházet z toho, že se dá aplikovat pouze na zboží, a ne na služby, a online distribuce se pokládá za službu. Toto se dá vyvodit z recitálu 33 a 43 směrnice o ochraně databází a recitálu 29 a článku 5 (3) a 4(2) Informační směrnice.⁴⁰

Právo na rozšiřování díla je upraveno v článku 4, který dává autorovi díla nebo jeho rozmnoženiny možnost udělit svolení nebo zákaz jakékoliv formy veřejného rozšiřování prodejem nebo jiným způsobem a ekonomicky ho tak zužitkovat.

Pátý článek taxativně jmenuje výjimky z práv uvedených v předešlých odstavcích, které mohou členské státy EU zavést do svých právních řádů. Jde tedy o výjimky fakultativní. Jedinou obligatorní výjimku tvoří odstavec 1 zmíněného článku, který povoluje rozmnožení díla v případě, že se jedná o rozmnožení „krátkodobé nebo příležitostné“, „tvoří nedílnou a podstatnou část technologického procesu“ a „nemají žádný samostatný hospodářský význam“. Taková výjimka je nezbytná pro samotnou existenci sítě internet, která na takovém přenosu funguje. Další, tentokrát opět fakultativní, výjimky jmenované v pátém článku umožňují různé formy oprávněného užití díla bez svolení autora. Jedná se například o papírové fotokopie (s výjimkou hudebnin, tedy např. notový zápis), kopírování díla za pro soukromé užití, popř. kopírování ve veřejných knihovnách, vzdělávacích zařízeních nebo muzeích. Podmínkou je, že tato kopie nebude sloužit ke komerčním účelům a že autor dostane

³⁸ SMEJKAL, Ladislav. *Nová evropská směrnice o ochraně autorského práva v informační společnosti* [online]. 2001 [cit. 2009-12-02]. Dostupný z WWW:

<<http://www.ikaros.cz/nova-evropska-smernice-o-ochrane-autorskeho-prava-v-informacni-spolecnosti/>>.

³⁹ DOBŘIČOVSKÝ, Tomáš. *Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví: v kontextu evropského práva*. 1. vyd. Praha : Linde Praha , a.s., 2004. s. 59.

⁴⁰ WIEBE, Andreas. The Principle of Exhaustion in European Copyright Law and the Distinction Between Digital Goods and Digital Service. In POLČÁK, Radim. *European ICT Law : Selected Issues and Reader*. Brno : Tribun EU, 2009, s. 15.

spravedlivou odměnu (tzv. „levies“). Ještě delší výčet výjimek uvádí odst. 3 pátého článku. V tomto případě směrnice poněkud konkrétněji vymezuje kdo, popř. za jakých podmínek může dílo nekomerčně využít, aniž by potřeboval souhlas autora. Těchto výjimek využijí například novináři při psaní kritik a citování. Dovoluje užití díla ve prospěch postižených lidí; při tvorbě karikatur, parodií, koláží a podobně.

Směrnice závěrem výčtu poukazuje na to, že tyto výjimky lze použít pouze v případech, které nejsou v rozporu s běžným způsobem užití díla nebo jiného předmětu ochrany a nejsou jimi nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy nositele práv. Jedná se o implementaci třístupňového testu, zavedeného i Bernskou úmluvou, který se objevuje v našem autorském zákoníku v ustanovení § 29 a v § 30 – 39 jsou dále rozvinuty konkrétní omezení. Tři zmíněné podmínky jsou dle AZ tyto:

Omezení práva autorského jsou dovolena:

- 1) jen ve zvláštních případech,
- 2) pokud nenarušují normální využívání díla,
- 3) nezpůsobují neospravedlnitelnou újmu oprávněným zájmům autora.

Jak třístupňovému testu, tak volnému užití díla se budu podrobněji věnovat v dalších kapitolách.

Článek 6 se zabývá technickým aspektem věci a stanoví, jaká zařízení, výrobky, součástky nebo služby musí členský stát kontrolovat, a to z toho důvodu, aby nebyly použity k obcházení „účinných technologických prostředků“. Technologický prostředek je technologie nebo i součástka, která je určena k tomu, aby nějakým způsobem zabraňovala neomezenému nakládání s dílem. Již ze samotné dikce tohoto ustanovení je zřejmé (A spory, které se vedly, to dokazují.), že výklad pojmu bude dosti nesnadný a nepřiliš jasný. Striktní dodržování této normy by vedlo k absurdním situacím. Trefný příklad uvádí například Čermák, který tvrdí, že by obyčejný značkovač mohl zrušit ochranu některých typů CD jejich pokreslením, a stát se tak nástrojem k obcházení technologických prostředků.⁴¹ Vyjádření tohoto požadavku v českém právu najdeme v § 43 AZ.

Článek 7 zavazuje státy k ochraně před osobami, které by vědomě odstraňovaly nebo pozměňovaly elektronické informace o správě práv, což je informace určená uživateli identifikující dílo, jeho autora nebo nositele práv na ochranu tohoto díla.

⁴¹ ČERMÁK, Jiří. *Internet a autorské právo*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha : Linde, 2003. s. 136.

Za porušení práv a povinností uvedené v této směrnici měly státy zavést přiměřené sankce a ochranné prostředky. Měly by být „účinné, přiměřené a odrazující“.

Směrnice 2004/84/ES, o právu na opětný prodej ve prospěch autora originálu uměleckého díla⁴²:

Směrnice má zajistit autorovi právo na výhody z opětného prodeje jeho uměleckého díla, protože opětný prodej je nedílnou součástí autorského práva a představuje základní výsadu autorů. Za to mu přisuzuje náhradu, kterou platí prodávající. Těmito uměleckými díly jsou myšleny výtvarná díla nebo fotografie a za určitých podmínek i kopie těchto děl.

Směrnice 2004/48/ES, o dodržování práv duševního vlastnictví⁴³:

Cílem směrnice je podpora šíření děl, myšlenek a nových know-how a zároveň ochrana těchto složek duševního vlastnictví, přičemž by měl být zajištěn pro autora nebo vynálezce oprávněný zisk. Tato ochrana má být spravedlivá a nestranná a působit preventivně, ale na druhou stranu by neměla být příliš nákladná a složitá.

Žádat o tuto ochranu mohou nositelé práv duševního vlastnictví, držitelé licencí, kolektivní správci a jiné profesní subjekty, které mohou nositele práv zastupovat. Aby mohly tohoto postavení nabýt, vytváří směrnice vyvratitelnou domněnku autorství (jméno uvedené na díle obvyklým způsobem) a harmonizuje pravomoci soudních orgánů k opatřování důkazů vydávání předběžných a zajišťovacích opatření (např. zabavení nebo vydání zboží), která by zamezila dalšímu hrozícímu porušování práv duševního vlastnictví. Porušitel také musí nahradit škodu, včetně ušlého zisku. Zohledněna by měla být i případná morální újma. Jelikož směrnice předvídá problémy při stanovení výše škody, navrhuje jako alternativu určovat výši náhrady dle licenčních poplatků, které by škůdce zaplatil, kdyby požádal o souhlas s užitím dotčených práv duševního vlastnictví. Právě tato praxe se v současných kauzách setkává s kritikou, protože není vždy zcela adekvátní a přiměřená. Na žádost navrhovatele také soudy musí informovat o rozhodnutí, a to na náklady porušitele.

⁴² Směrnice 2004/84/ES [cit. 2009-12-09]. Dostupný z WWW:
< <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:272:0032:01:CS:HTML>>.

⁴³ Směrnice 2004/48/ES [cit. 2009-12-09]. Dostupný z WWW:
< <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004L0048:CS:HTML>>.

5. Dílo a jeho užití na internetu

5.1 Dílo a jeho definice

Dílo je stěžejním pojmem autorského práva a výklad tohoto pojmu je velmi důležitý, protože jakmile nějaký lidský výtvar jako dílo v právním smyslu pojmenujeme, dostává se mu od té doby právní ochrany a dáváme do ruky jeho tvůrci nástroje, jak svá práva chránit. Zároveň vymezujeme pole ostatním osobám, které chtějí s jeho dílem nějakým způsobem nakládat, tj. koupit si ho, prodat ho, rozmnožit ho nebo ho zničit.

Pokud vezmeme dvě různé osoby, každá nám bude schopna vyjmenovat stovku výtvarů, které dojistě můžeme nazvat dílem v právním smyslu. Problém ale nastane ve chvíli, kdy obě dvě budou tvrdit, že určitý výtvar dílem není. V tento okamžik nastupuje právní teorie, která by měla být schopna tento spor rozsoudit, a proto je definice tohoto pojmu tak podstatná. S rozvojem výpočetní techniky a internetu se objevily nové, daleko abstraktnější formy díla. Každý dokáže říci, že autor drahého obrazu má právo na ochranu svého díla, aby ho nikdo neprohlašoval za svůj nebo si něco „nepřikreslil“, a že za svůj čas a práci při jeho tvorbě by měl, v případě, že někdo toto dílo užívá, dostat náležitě zapláceno. Jakmile se ale dostaneme do vod jedniček a nul, tato ostrá linie se začne poněkud tříštit. Program také musel někdo vytvořit a strávit při tom mnoho času, to samé při tvorbě webové stránky. Dnes už jsou možná pryč časy, kdy si většina uživatelů internetu myslela, že všechno je všech, nicméně v myšlení mnoha lidí stále přetrvává při „brouzdání“ po internetu jistá „volnost“. V této kapitole tedy chci pojednat o díle jako takovém a jeho formách v „síti sítí“.

Autorská zákon vymezuje dílo v § 2, a to tzv. „*generální klauzuli*“. Jedná se o kogentní ustanovení, které svým pojetím vychází z Bernské úmluvy. Pokud má být dílo chráněno instituty autorského zákona, musí této klauzuli odpovídat. Pojmovými znaky díla dle klauzule jsou:

1. Musí jít o dílo *umělecké nebo vědecké* – a musí tak být i objektivně vnímatelné.
2. Musí být *jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora*. Nejde tedy o dílo, pokud jde o opakovanou nebo rutinní činnost, například práce u pásu v továrně. Nehraje zde roli priorita jako u práv průmyslových, důležitá je zmíněná jedinečnost.

3. Musí být vyjádřeno v jakékoliv *objektivně vnímatelné podobě*. Není důležité, po jakou dobu může být takto vnímáno. Nezáleží ani na jeho účelu, rozsahu nebo významu. Pro tuto práci je velmi důležité, že touto podobou se rozumí i podoba elektronická. Okruh případných adresátů, kterým má být dílo pochopitelné, není blíže určen.⁴⁴

AZ demonstrativně některá díla jmenuje – jedná se o „*díla slovesná vyjádřená řečí nebo písmem, díla hudební, díla dramatická a díla hudebně dramatická, díla choreografická a díla pantomimická, díla fotografická a díla vyjádřená postupem podobným fotografií, díla audiovizuální, jako jsou díla kinematografická, díla výtvarná, jako jsou díla malířská, grafická a sochařská, díla architektonická včetně děl urbanistických, díla užitého umění a díla kartografická.*“ Pokud dílo splňuje zmíněné požadavky § 2 odst. 1, je bez dalšího autorským dílem.

Odlišná situace nastává při použití § 2 odst. 2. Tento odstavec pokládá za autorské dílo i takové dílo, které neodpovídá generální klauzuli prvního odstavce. Tato díla sice nejsou jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora, nicméně jsou jeho vlastním duševním výtvozem, a tedy původní. Díla, která splňují podmínky § 2 odst. 2, sice autorskými díly nejsou, ale jsou za ně *považována*. Jde tedy o fikci.

Mezi tato díla AZ řadí *počítačové programy*, jsou-li autorovým původním duševním výtvozem; *databáze*, které jsou jeho duševním výtvozem způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu; a původní autorovy *fotografie*. Chceme-li tedy nějakým způsobem užít (ne jenom pro vlastní potřebu) fotografii jiného autora umístěnou kdekoli na internetu (např. do vlastní prezentace), nevyhne se nutností získat si svolení tohoto autora, jinak porušujeme jeho autorská práva, proti čemuž by se mohl bránit v krajním případě i soudní cestou. Nic na tom nemění ani fakt, že jde o fotografii například nekvalitní.

Ochranu počítačových programů si vyžádala směrnice Rady 91/250/EHS ze dne 14. května 1991, o které jsem pojednal výše a která stanovila, že stačí „pouhá“ původnost a že počítačové programy mají mít stejnou ochranu jako díla literární. To znamená, že za dílo literární se nepovažuje, ale požívají stejnou ochranu. K tomuto pojetí jedinečnosti se přistoupilo, protože bylo spíše výjimkou, pokud některý počítačový program tuto podmínku splňoval (je to dáno jeho podstatou), což vedlo k nutnosti zkoumat každý program zvlášť, aby bylo zjištěno, zda jde o autorské dílo, či nikoliv.⁴⁵ Pokud by však chyběl i tento znak,

⁴⁴ TELEEC, Ivo. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vyd., Praha : C. H. Beck, 1997. s. 139.

⁴⁵ KŘÍŽ, Jan, et al. *Autorský zákon: Komentář a předpisy související*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Linde, 2005. s. 66.

nemohlo by se jednat o autorské dílo a nepožíval by ochranu. Šlo by například o velmi primitivní programy, které by generovaly náhodná čísla nebo prováděly pouhé základní výpočty. S počítačovými programy se pojí i zvláštní práva uživatele, která omezují práva autora a jsou vymezena v § 66 AZ.

Databáze jsou při splnění výše uvedených podmínek považovány za dílo souborné. Pojem databáze, vymezený v § 88 AZ, je zcela v souladu se směrnicí 96/9/ES ze dne 11. března 1996 o právní ochraně databází. Jde o „*soubor nezávislých děl údajů nebo jiných prvků, systematicky nebo metodicky uspořádaných a individuálně přístupných elektronickými nebo jinými prostředky, bez ohledu na formu jejich vyjádření*“. Chráněn je jak způsob uspořádání, tak samotný obsah (např. encyklopedie). Pokud by se jednalo o jedinečný výsledek tvůrčí činnosti autora, šlo by o pravé dílo souborné podle § 2 odst. 1, pokud by šlo „pouze“ o výtvar původní, který by postrádal znak jedinečnosti, pak by se za něj považovalo dle § 2 odst. 2 (např. telefonní seznam).⁴⁶ Pokud by pořizovatel databáze (Osoba, na jejíž zodpovědnost nebo pokyn byla databáze pořízena.) vložil do databáze kvalitativně nebo kvantitativně podstatný vklad, získává zvláštní převoditelná práva vymezená v § 90 (právo k vytěžování nebo zužitkování celého obsahu databáze, půjčování, rozmnožování). Těchto práv by se mu dostalo i v případě, že by databáze nepožívala autorskoprávní ochranu.⁴⁷

Z toho výčtu lze dojít k závěru, že jenom velice málo materiálu, který je na internetu k nalezení, by nepodléhalo autorským právům. Teď samozřejmě není řeč pouze o webových stránkách, ale o veškerém obsahu včetně poskytnutých autorských dílech ve formě děl audiovizuálních (filmy), hudebních nebo počítačových programů. Určitě by se našly výjimky. Jednalo by se například o stránky na tak nízké úrovni, že by se o původnosti, natož o jedinečnosti nedalo mluvit (primitivní kresba, holé věty).⁴⁸ Je zřejmé, že stránek tohoto druhu bychom moc nenašli, protože by nebyly pro čtenáře příliš atraktivní. Mezi tyto výjimky můžeme zařadit i díla, která AZ z ochrany vyjímá (viz další kapitola), popř. díla, u kterých uplynula doba ochrany.⁴⁹

Závěrem této podkapitoly ještě zmíním práva související s právem autorským, která jsou upravena v II. hlavě AZ (§ 67 – 87). Jedná se o práva výkonného umělce k uměleckému výkonu (převádí tak duševní tvůrčí činností již existující dílo do smyslově vnímatelné podoby), právo výrobce zvukového a zvukově obrazového záznamu k jeho záznamu, právo rozhlasového a televizního vysílatele k vysílání a právo nakladatele. Zvláštní práva

⁴⁶ KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří. *Občanské právo hmotné III.*, 4. dopl. vyd. Praha : ASPI, 2007. s.212.

⁴⁷ Tamtéž, s. 213

⁴⁸ ČERMÁK, Jiří. *Internet a autorské právo.* 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha : Linde, 2003. s. 27.

⁴⁹ Mezi webová stránky, které tyto literární díla nabízí, patří například: <http://www.gutenberg.org>

pořizovatele databáze (viz výše) stojí mimo tento systém.⁵⁰ Z hlediska cíle této práce nejsou tato práva důležitá, začala by nás ale zajímat ve chvíli, kdyby například tyto záznamy (ať už ve formě audio nebo vizuální) byly umístěny na internetu bez svolení osob, které tato práva mají.

5.2 Negativní vymezení díla

K materiálu, který najdeme na internetu a který přesto není chráněn autorským zákonem, můžeme přiřadit dvě skupiny výjimek, které AZ stanoví. Mluvíme o § 3 AZ, který jmenuje autorská díla, která ve veřejném zájmu nepoživají autorskoprávní ochranu, a o § 2 odst. 6 AZ, který nám říká, která díla za autorská díla ve smyslu generální klauzule vůbec nelze považovat.

Ochrany dle § 3 AZ nepoživají (v souladu s Informační směrnicí a Bernskou úmluvou) *díla úřední, jímž je např. právní předpis, rozhodnutí, opatření obecné povahy, veřejná listina, veřejně přístupný rejstřík a sbírka jeho listin, jakož i úřední návrh úředního díla a jiná přípravná úřední dokumentace, včetně úředního překladu takového díla, sněmovní a senátní publikace, pamětní knihy obecní (obecní kroniky), státní symbol a symbol jednotky územní samosprávy a jiná taková díla, u nichž je veřejný zájem na vyloučení z ochrany*. Dále výtvoř *tradiční lidové kultury* (To neplatí, pokud je jméno autora obecně známo nebo pokud jde o autora pod pseudonymem nebo anonymního.). Dříve do výčtu spadaly i politické projevy a řeči pronesené při úředním jednání, což nyní již neplatí.

Dílem podle AZ (§ 2 odst. 6) není zejména (jde o demonstrativní výčet) *námět díla sám o sobě, denní zpráva nebo jiný údaj sám o sobě* (chybí autorskoprávní individualita), *myšlenka, postup, princip, metoda, objev, vědecká teorie, matematický a obdobný vzorec, statistický graf a podobný předmět sám o sobě*. Opět se tedy potvrzuje ten princip, že AZ chrání pouze hmotný výsledek myšlenky. Pokud srovnáme podobné ustanovení ze zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, zjistíme, že na rozdíl od tohoto zákona nevyklučuje díla, jejichž využití by se přičilo veřejnému pořádku nebo dobrým mravům.

⁵⁰ JEŽEK, Jiří, et al. *Prosazování práv z duševního vlastnictví*. 1. vyd. 2003. 264 s. Dostupný z WWW: <<http://www.dusevni vlastnictvi.cz/assets/vyukove-materialy/prosazovani-prav-dusevni-vlastnictvi.pdf>>.

5.3 Užití díla na internetu

Pokud určíme, co je dílem, můžeme si položit druhou velmi důležitou otázku, jak toto dílo můžeme použít. Právo dílo užít a nechat užít patří mezi tzv. majetková práva autorů. Na rozdíl od práv osobnostních je možné tato práva převést na třetí osobu, a to licenci (resp. licenční smlouvou). Zákon uvádí několik způsobů užití díla v § 12 AZ. Jde o výčet demonstrativní, jak výslovně říká odst. 5. stejného ustanovení. Tento dodatek zákonodárce doplnil kvůli sporům, které se kolem vedly. K tomuto výčtu ještě přidám osobnostní právo autora na první zveřejnění díla, protože právě toto právo má na internetu velký význam. Je jasné, že pokud by ke zveřejnění díla na internetu nedošlo, nemohla by být porušována ani další autorská práva.

Pokud to shrneme, majetkovými právy jsou:

- a) *Právo dílo užít a nechat užít,*
- b) *Právo na odměnu při opětném prodeji originálu díla uměleckého (§ 24 AZ),*
- c) *Právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu (§ 25 AZ)*

Formy užití ad a) vymezuje v § 12 odst. 4 AZ a jsou to:

- právo na rozmnožování díla,
- právo na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla,
- právo na pronájem originálu nebo rozmnoženiny díla,
- právo na půjčování originálu nebo rozmnoženiny díla,
- právo na vystavování originálu nebo rozmnoženiny díla,
- právo na sdělování díla veřejnosti.

Všechna tato práva tedy může autor buď využívat sám, nebo je může převést na třetí osobu. Vzhledem k předmětu této práce je třeba dodat, že se nemusíme zabývat právem na rozšiřování, pronájem, půjčování a vystavování originálů a rozmnoženin, protože AZ stanoví, že tímto způsobem lze užít pouze dílo ve *hmotné* podobě, což je podmínka, kterou dílo poskytnuté na internetu splňovat nemůže.

5.3.1 Sdělování díla veřejnosti

Sdělování díla veřejnosti neboli poskytnutí díla na internetu je výsadou autorů nebo osob, které k tomuto získaly oprávnění. Bavíme se samozřejmě o dílech, která požívají autorskoprávní ochranu. V této kapitole se budu zabývat formami zpřístupnění díla na internetu a jejich právními následky.

Sdělování díla na internetu je z technického hlediska nahrání určitých dat na server, tedy na pevný disk počítače, který slouží jako úložiště dat a který je připojen k síti internet. Odtud si mohou tyto data stahovat další uživatelé internetu. Jinou formou sdělování děl na internetu – oblíbenou mezi počítačovými piráty – je zpřístupnění přes decentralizovanou síť „peer to peer“. Těmto sítím se budu věnovat ve zvláštní kapitole. Tyto formy sdělení díla na internetu jsou velmi snadné i pro uživatele, který nemá odborné znalosti, a není potřeba ani žádné náročné technické zařízení (v podstatě pouze PC a připojení k internetu). Proto se o tuto problematiku zajímá v posledních letech stále větší část jak odborné, tak laické veřejnosti, což souvisí hlavně s dostupností a narůstající rychlostí internetového připojení, která dovoluje „uploadovat“, tedy zpřístupňovat stále větší objemy dat.

Z právního hlediska se sdělování díla subsumuje pod ustanovení § 18 AZ, který vychází z požadavku mezinárodní smlouvy WIPO a Informační směrnice a který říká:

- 1) Sdělováním díla veřejnosti se rozumí zpřístupňování díla v nemotné podobě, živě nebo ze záznamu, po drátě nebo bezdrátově.
- 2) Sdělováním díla veřejnosti podle odstavce 1 je také zpřístupňování díla veřejnosti způsobem, že kdokoli může mít k němu přístup na místě a v čase podle své vlastní volby zejména počítačovou nebo obdobnou sítí.
- 3) Sdělováním díla veřejnosti není pouhé provozování zařízení umožňujícího nebo zajišťujícího takové sdělování.
- 4) Sdělováním díla veřejnosti podle odstavců 1 a 2 nedochází k vyčerpání práva autora na sdělování díla veřejnosti.

Ve vyjádření odst. 2 můžeme vypořádat snahu zákonodárce o vytvoření právního rámce sdělení díla přes internet, což deklaruje i v důvodové zprávě.⁵¹ Z uvedeného výčtu je tedy jasné, že kdokoli dílo zpřístupní veřejně (tedy po internetu) bez patřičného oprávnění, porušuje autorské právo. Činí tak jakýmkoli nahráním díla ve formě dat (čili upload) na

⁵¹Dostupná z WWW: <http://www.nkp.cz/o_knihovnach/AutZak/Duv.htm>

server, na kterém si ho můžou ostatní uživatelé prohlédnout nebo ze kterého si ho mohou stáhnout (čili download). Nezáleží při tom, za jakým účelem tak činí nebo jestli zpřístupňuje jenom část. Toto si neuvědomují někteří uživatelé decentralizovaných sítí (zejm. bittorent), které jsou ve většině případů založeny na principu současného downloadu i uploadu pouhých částí díla, které se následně „skládají“ dohromady.

Odst. 3 je velmi důležitý z hlediska ochrany například poskytovatelů připojení nebo poskytovatelů volného prostoru na internetu. Nebýt tohoto ustanovení, pouhé provozování zařízení sloužícího k uveřejňování čehokoli na internetu by bylo protizákonné.

Rád bych se ještě vrátil k dikci odst. 2, tedy „...zpřístupňování díla veřejnosti způsobem, že kdokoli může mít k němu přístup na místě a v čase podle své vlastní volby...“. Ačkoli se to na první pohled nemusí zdát, toto ustanovení s sebou nese některé interpretační spory, které vyplývají z povahy sítě internet. Otázkou je výklad pojmu „kdokoli“, který nabývá na důležitosti ve chvíli, kdy uživatel počítače zpřístupní dílo na internetu. Bez problémů můžeme konstatovat, že tento uživatel porušuje autorská práva tehdy, když dílo uploaduje na server, kde ho může někdo „najít“ např. pouhým internetovým vyhledávačem (Google, Seznam a další). Otázkou ale je, jestli tento stejný uživatel „sdělí“ dílo veřejnosti, pokud toto dílo bude přístupno z internetu pouze pro jeho osobní potřebu, popřípadě pouze těm lidem, kterým sdělí přístupové údaje (např. heslo). Čili internet použije jako jakýsi trezor. Může si ho tedy stáhnout „kdokoli“? Díky technické povaze sítě internet se dá pouze s velkými obtížemi zajistit, aby se dílo takto zpřístupněné nedalo zároveň (např. prolomením ochran) stáhnout. Takto zajistit dílo běžný laický uživatel prakticky nemůže. Z toho důvodu se domnívám, že jakýmkoliv nahráním na server porušuje uživatel díla autorské právo jeho autora. Samozřejmě za předpokladu, že se jedná o dílo v právním slova smyslu a nemá k tomu potřebnou licenci. Z pohledu odpovědnosti za porušení autorských práv je nicméně tato otázka stejně bezpředmětná, protože i kdyby se nejednalo o sdělení dle § 18 odst. 2, jednalo by se o rozmnožování díla dle § 13 AZ, o kterém bude pojednáno v následující kapitole. Z tohoto hlediska jde o porušení autorských práv bez ohledu na to, jestli je dílo sděleno veřejnosti, nebo ne.

Závěrem kapitoly se ještě zmíním o odkazování (tzv. linking) na autorská díla, která jsou (ať už se svolením, nebo bez svolení autora) umístěna na jiných serverech, než kde se nachází odkaz. Tyto díla je pak možné „stáhnout“ do počítače a užívat nebo třeba pouze prohlížet. Původci těchto odkazů (mohou být i určitým způsobem organizovaní⁵²) se často

⁵² Z nejznámějších např. české stránky www.warforum.cz, www.warcenter.cz nebo zahraniční www.warez-bb.com atd.

hájí tím, že sami neporušují autorská práva, protože dílo samotné nezpřístupnili oni a ani se na jejich serveru nenachází. Do určité míry mají pravdu, primární odpovědnost totiž mají pravděpodobně pouze uživatelé, kteří dílo zpřístupnili na internetu, čímž porušili autorovo právo na užití díla dle § 18 AZ. Toto jednání ale, jak by se mohlo zdát, není úplně bez právních následků. Poskytovatel odkazu může „nepřímo“ porušit autorský zákon, protože zjednoduší přístup třetí osobě k autorskému dílu.⁵³ Jelikož se ale v občanském právu narozdíl od práva trestního nevyskytuje institut účastenství (v tomto případě tedy např. forma pomoci k porušení autorského práva), může být poskytovatel odkazu odpovědný pravděpodobně pouze na základě obecné odpovědnosti dle § 415 OZ, porušil by tedy svojí povinností *počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí*.⁵⁴ Navíc by bylo nutné z hlediska dokazování dovodit příčinnou souvislost mezi poskytnutím odkazu a způsobenou škodou, což by pravděpodobně byla velmi obtížná záležitost.

Na tuto věc samozřejmě existuje více názorů. Některé tvrdí, že zpřístupněním linku dochází k přímému neoprávněnému sdělování díla veřejnosti. Kanadský soud v této věci vyslovil zajímavý názor, když v případě *Tariff 22* rozhodl tak, že odpovědnost za obsah linku závisí na dobrovolnosti jeho užití. Podle soudu je podstatné to, zda se jedná o takzvaný link „vložený“, nebo link „běžný“. Vložený link totiž uživatel použije, aniž by o tom věděl, a činí tedy bez svého vědomí. Původce tohoto linku podle soudu může porušovat autorská práva. Na druhé straně původce běžného linku dává uživateli na výběr, zda link použije, nebo ne. V tomto případě je eventuální odpovědnost, v případě že jej použije, na straně tohoto uživatele. Původce linku tedy nesděluje dílo veřejnosti, ale pouze poskytuje informace, jak dílo najít.⁵⁵

Dalším z faktorů, proč i dle mého názoru není link přímou formou zveřejnění díla, je, že „linkování“ je základním kamenem, na kterém stojí fungování internetu, a vzhledem k tomu, že naprostá většina internetových stránek je autorským dílem, vedlo by to k tomu, že téměř každý link by byl neoprávněným zásahem do autorských práv.

⁵³ ČERMÁK, Jiří. *Internet a autorské právo*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha : Linde, 2003. s. 70.

⁵⁴ ČERMÁK, Jiří. Právní aspekty odkazů (hyperlinks) - část II: Odpovědnost za odkazovaný cizí obsah. [online]. 2002 [cit. 2009-12-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=92888>>.

⁵⁵ SCASSA, Teresa, DETURBIDE, Michael. *Electronic Commerce and Internet Law in Canada*. 1th ed. Canada : CCH Canadian, Ltd., 2004. s. 358.

5.3.2 Rozmnožování díla

Rozmnožování díla má ve výpočetní technice velmi důležitou roli, protože při přenosu dat nedochází k fyzickému přemístění např. souboru, ale jeho kopírování, tedy rozmnožování. Tato skutečnost předznamenává spojitost s autorským právem, protože právo k rozmnožení díla má dle § 12 odst. 4, písm. a) AZ pouze autor (s určitými výjimkami). K samotnému pojmu rozmnožování díla tvrdí AZ v § 13, že:

- 1) Rozmnožováním díla se rozumí zhotovování dočasných nebo trvalých, přímých nebo nepřímých rozmnoženin díla nebo jeho části, a to jakýmkoli prostředky a v jakékoli formě.
- 2) Dílo se rozmnožuje zejména ve formě rozmnoženiny tiskové, fotografické, zvukové, obrazové nebo zvukově obrazové, stavbou architektonického díla nebo ve formě jiné trojrozměrné rozmnoženiny anebo ve formě elektronické zahrnující vyjádření analogové i digitální.

Z této dikce lze vyvodit několik podstatných závěrů. V první řadě je zřejmé, že toto ustanovení je „šité na míru“ přenosu dat elektronickou cestou, tedy i po internetu, což je vyjádřeno dovětkem „jakýmkoli prostředky a v jakékoli formě“. Pokud tedy někdo uploaduje dílo na internet, nejde o rozšiřování díla dle § 14, protože to se pojí pouze s hmotnou podobou (tedy například dílo na DVD).

U tohoto se zastavme, protože, jak jsem již naznačil v předchozí kapitole, při uploadu díla na server nedochází pouze ke sdělení díla veřejnosti (dle § 12 AZ), ale také k současnému rozmnožení díla, kterému se při poskytnutí díla na internetu nevyhneme. A pokud nemáme oprávnění k takovému rozmnožení, porušujeme autorovy práva. Tolik k faktickému stavu věci. V teorii se ale různí názory na to, zda jde o dva na sobě nezávislé způsoby užití, nebo jde pouze o sdělení díla veřejnosti s tím, že rozmnožení, jakožto nevyhnutelný postup při této činnosti, se pod sdělování veřejnosti subsumuje. Například Čermák ale i jiní^{56 57} mají názor ten, že jde o jeden akt užití díla. To by mimo jiné znamenalo, že případný uživatel díla by nepotřeboval svolení (tedy licenci) dvojnásob, ale stačilo by jenom jedno, a to ke sdělení díla veřejnosti, které již samo o sobě obsahuje i svolení k rozmnožení díla, a to v rozsahu

⁵⁶ SÝKORA, Martin. Zpřístupnění díla prostřednictvím internetu [online]. 2009 [cit. 2009-12-30]. Dostupný z WWW: < <http://www.pravoit.cz/article/zpristupneni-dila-prostrednictvim-internetu>>.

⁵⁷ KRÍŽ, Jan, et al. *Autorský zákon: Komentář a předpisy související*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Linde, 2005. s. 103.

nezbytném pro toto sdělování. Protiargumentem bylo znění § 50 odst. 6 AZ⁵⁸, které od sebe oddělovalo vysílání signálu za současného rozmnožování tohoto vysílání, čímž deklarovalo souběh těchto dvou institutů. Analogicky se tato teze přenášela právě na problematiku sdělování/rozmnožování přes internet. Jelikož je ale toto ustanovení dnes již zrušené, nezbyvá než se přidat k názoru, že jde o akt jediný.

Za rozmnožení díla můžeme považovat i různé převody děl do jiných formátů (konverze), tedy například videosoubor ve formátu WMV do AVI, audiosoubor z formátu WMP do MP3 apod. V těchto případech nedochází ke změně díla, a proto můžeme tento převod podřadit pod „nepřímou rozmnoženinu díla“, jak to uvádí § 13 AZ, přestože z technologického hlediska se jedná o dva odlišné objekty.

AZ nicméně stanoví výjimku z ochrany autorských práv ve prospěch tzv. dočasných rozmnoženin. Ustanovení § 38a AZ tvrdí, že do práv nezasahuje ten, kdo „provádí dočasné úkony rozmnožování děl... která mají umožnit přenos díla počítačovou nebo obdobnou sítí.“ Přičemž musí být nedílnou součástí technologického procesu. Ustanovení se dostalo do AZ na popud Informační směrnice. Tyto technické kopie si při používání internetu vytvářejí zejména prohlížeče, které si stahují určité části webových stránek, jako třeba obrázky, přímo do uživatelského počítače, čímž tvoří rozmnoženinu díla. Činí tak kvůli rychlejšímu přístupu k těmto stránkám v budoucnu. Nebýt tohoto ustanovení i takováto kopie by znamenala porušení autorského zákona a bylo by nutné svolení autora.

5.3.3 Stáhnutí díla z internetu a volné užití díla

Zpřístupnění díla (a jeho současné rozmnožení) na internetu má i svou druhou stranu a tou je jeho stažení uživatelem počítače na pevný disk a následné případné vypálení na CD, DVD nebo jiné použití. Kdyby nebylo co stahovat, internet by pozbyl svůj účel a přestal by být zajímavým. Ale zatímco ne každý uživatel data na internetu zpřístupňuje, každý uživatel si z internetu občas něco stáhne, což klade větší nároky na jeho informovanost a právní povědomí. I z tohoto pohledu je zákonodárce poněkud benevolentnější, což je deklarováno například institutem volného užití díla pro vlastní potřebu, kterému se také budu věnovat v této kapitole.

Co pojem stahování všechno z hlediska práva obnáší? Technicky jde o uložení určitých dat na paměťové médium prostřednictvím sítě internet. Tato data jsou uložena buď

⁵⁸ ČERMÁK, Jiří. *Internet a autorské právo*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha : Linde, 2003. s. 35.

centrálně na serveru, nebo existuje i cesta decentralizovaná, tedy prostřednictvím Peer-to-peer (P2P) sítí od jiných uživatelů internetu. Z právního hlediska může při této činnosti dojít pouze k jediné variantě užití díla a tou je rozmnožení díla dle již zmíněného § 13 AZ. Původní data totiž nikam „nezmizí“, ale zůstávají na serveru a uživateli se v počítači vytvoří jeho přesná kopie. Samozřejmě vycházíme z předpokladu, že stahujeme dílo v právním smyslu, chráněné autorským zákonem. Interpretační problém, který v minulosti vznikal díky dovětku v § 13 odst. 1 AZ, který říkal, že rozmnožováním se rozumí zhotovování rozmnoženin „za účelem zpřístupňování díla prostřednictvím těchto rozmnoženin“, dnes již není aktuální, protože byl jednou z novel zrušen. Kdyby se tato dikce zachovala, k žádnému „domácímu“ stahování bychom autorův souhlas nepotřebovali, protože by tato kopie v žádném případě nesloužila k dalšímu zpřístupňování tohoto díla.⁵⁹ Můžeme tedy tvrdit, že ke stáhnutí jakéhokoliv díla, které není určeno pouze pro vlastní potřebu, potřebujeme souhlas jeho autora.

Velkou a často využívanou výjimkou z tohoto pravidla je ale § 30 AZ, který upravuje tzv. volné užití díla, které bylo zavedeno již Bernskou úmluvou a aktualizované kvůli rozvoji informačních technologií a internetu v Informační směrnici. Zvláště při užívání děl na internetu má obrovský význam, protože bez tohoto ustanovení bychom v podstatě nebyli schopni jakéhokoliv stahování z internetu, aniž bychom k tomu nepotřebovali autorovo svolení. V americkém právu se tento institut nazývá *fair use* a ve Velké Británii *fair dealing*. Anglické právo je nicméně v tomto ohledu velmi restriktivní a takto širokou výjimku z práv autora, jako má náš právní řád, vůbec nezná.⁶⁰ Například kopírování pro vlastní potřebu ve Velké Británii není dovoleno, přestože Informační směrnice dávala členským státům v tomto směru na výběr.⁶¹ Americké právo stanoví, na jaké formy užití díla se *fair use* vztahuje. Je to podobně jako v našem právu užití z důvodu kritiky, komentáře, parodování, zpravodajství, vyučování nebo výzkum. Aby byly splněny podmínky *fair use*, musí být zhodnoceny následující okolnosti:⁶²

- 1) Účel a povaha užití
- 2) Povaha autorského díla
- 3) V jakém množství a jaký obsah je užíván

⁵⁹ Tamtéž, str. 45

⁶⁰ GRIVNA, Tomáš. *Český právní řád a ochrana kyberprostoru : (vybrané problémy)*. 1.vyd. Praha : Karolinum, 2008. s. 19.

⁶¹ Parliamentary Office of Science and Technology. *Copyright and the Internet* [online]. 2002 [cit. 2010-11-11]. Dostupný z WWW: <www.parliament.uk/post/pn185.pdf>.

⁶² DELTA, Georgie B., MATSUURA, Jeffrey H. *Law of the Internet*. 2nd ed. New York : Aspen Publisher, 2004, s. 5-7.

4) Dopad na tržní hodnotu autorského díla

Také je třeba rozlišovat, zda jde o užití za výtěžným, nebo nevýtěžným účelem. Nejvyšší soud Spojených států dovodil, že výtěžný účel zvyšuje předpoklady „*unfair use*“, tedy předpoklady pro užití přičící se právu.⁶³

Česká úprava vychází z § 30 AZ, který nám říká:

- 1) Za užití díla podle tohoto zákona se nepovažuje užití pro osobní potřebu fyzické osoby, jehož účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, nestanoví-li tento zákon jinak.
- 2) Do práva autorského tak nezasahuje ten, kdo pro svou osobní potřebu zhotoví záznam, rozmnoženinu nebo napodobeninu díla.
- 3) Nestanoví-li tento zákon dále jinak, užitím podle tohoto zákona je užití počítačového programu či elektronické databáze i pro osobní potřebu fyzické osoby či vlastní vnitřní potřebu právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby včetně zhotovení rozmnoženiny takových děl i pro takovou potřebu... Stejně je užitím podle tohoto zákona...pořízení záznamu audiovizuálního díla při jeho provozování ze záznamu nebo jeho přenosu...

Ustanovení tohoto paragrafu tedy výslovně uvádí, že kdo rozmnožuje dílo pro vlastní potřebu, nezasahuje do autorových práv. Počítačové programy a elektronické databáze nicméně podle třetího odstavce takto užívat nelze, ani pokud je splněna podmínka užití pro osobní potřebu. Pro uživatele internetu je zajímavý i poslední bod, který zakazuje nahrávání audiovizuálních děl při jeho projekci. Vcelku oblíbené a stahované amatérské nahrávky filmů z kin (resp. jejich pořízení) jsou tedy protizákonné.

Samotným pojmem „osobní potřeba“ se rozumí užití díla v soukromí uživatele (typicky na domácím počítači) za účelem studia, zábavy nebo vzdělávání.⁶⁴ K tomuto uživateli lze ještě přiřadit osoby v jeho domácnosti⁶⁵ nebo osoby jemu blízké.⁶⁶ Za tyto osoby

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ SÝKORA, Martin. *Výjimka z ochrany autorského díla – Volná užití* [online]. 2009 [cit. 2010-01-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.pravoit.cz/article/zpristupneni-dila-prostrednictvim-internetu>>.

⁶⁵ Dle § 115 ObčZ

⁶⁶ Dle § 116 ObčZ

tedy již nelze považovat přátele, spolužáky, spolupracovníky nebo členy nějakého spolku či sdružení.⁶⁷

O volné užití se nebude jednat ani v případě, že dílo takto užije právnická osoba, popř. účelem tohoto užití bude dosažení výtěžku (např. následné použití tohoto díla v pracovním projektu nebo prezentaci).

Dalším omezením práva k volnému užití díla je třístupňový test, jehož úprava odpovídá Bernské úmluvě (čl. 9), WCT (čl. 10) a Informační směrnice (čl. 5 odst. 5). Dle tohoto ustanovení je omezení autorských práv dle § 30 možná za těchto podmínek:

1. Jsou dovolena autorským zákonem a pouze ve zvláštních případech.
2. Takové užití není v rozporu s běžným způsobem užití díla.
3. Tímto užitím nejsou nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora.

Je otázkou, zda stažení filmu zdarma z internetu, za jehož koupi by se normálně muselo zaplatit jeho distributorovi, vyhovuje těmto podmínkám, zejména bodu třetímu. Prof. Telec ve svém komentáři uvádí: „*Zákonná konstrukce legálně dovoleného užití díla vychází z toho, že každý takový případ je současně i zásahem do autorského práva jako práva soukromého, který již se své povahy bývá na újmu autora... Proto se nutně uplatňuje restriktivní výkladové autorskoprávní pravidlo a jsou stanovena jen úzce účelová dovolení užití uveřejněných děl, neboť se svou povahou vždy jedná o výjimečný zásah do cizího práva absolutní povahy.*“⁶⁸ Na druhou stranu autoři děl, která se dají pro osobní potřebu rozmnožovat, mají nárok na odměnu (§ 25 AZ), kterou poskytují výrobci nebo dovozci přístrojů k zhotovování rozmnoženin (např. výrobci nebo dovozci vypalovaček, prázdných DVD apod.). Je provedena vyhláškou Ministerstva kultury ČR č. 488/2006 Sb. Mezi veřejností si tato odměna vysloužila přezdívku „výpalné“ a podle některých porušitelů dává jakési morální ospravedlnění jejich činnosti.⁶⁹ § 29 odst. 2 AZ ještě navíc stanoví, že musí jít o dílo již zveřejněné. Zveřejněním (§ 4 AZ) se rozumí „*První oprávněné veřejné přednesení, provedení, předvedení, vystavení, vydání či jiné zpřístupnění veřejnosti.*“ Praktickým důsledkem tedy bude, že i stažení díla pro osobní potřebu dle § 30 AZ, které nebylo zveřejněno, bude zásahem do autorských práv.

⁶⁷ SMEJKAL, Vladimír. *Internet a §§§*. 2. vyd. Praha : Grada Publishing, 2001. s. 53.

⁶⁸ TELEC, Ivo. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vyd., Praha : C. H. Beck, 1997.

⁶⁹ GRIVNA, Tomáš. *Český právní řád a ochrana kyberprostoru : (vybrané problémy)*. 1.vyd. Praha : Karolinum, 2008. s. 69.

5.4 Specifika konkrétních děl a jejich užití na internetu

V této kapitole se chci podrobněji věnovat konkrétním dílům, která jsou na internetu velmi oblíbená a dochází při jejich užívání k častému porušování autorských práv. Jedná se o filmy, hudbu a software. Pokusím se tato díla právně identifikovat a zařadit formy jejich užívání do autorskoprávního rámce. Je totiž téměř nemožné najít uživatele, zejména mladší generace, který „umí“ pracovat s internetem a nikdy by si nestáhl, bez ohledu na to zda legálně či nelegálně, nějaké z těchto děl. I z tohoto důvodu se o této problematice šíří poměrně mnoho nepravd a mystifikací.

5.4.1 Filmy

Filmy jsou z hlediska autorského práva pokládány za záznamy děl audiovizuálních, která jsou upravena v § 62 – 64 AZ. Tato díla jsou definována takto: *„Audiovizuálním dílem je dílo vytvořené uspořádáním děl audiovizuálně užitých, ať již zpracovaných, či nezpracovaných, které sestává z řady zaznamenaných spolu souvisejících obrazů, vyvolávajících dojem pohybu, ať již doprovázených zvukem, či nikoli, vnímatelných zrakem, a jsou-li doprovázeny zvukem, vnímatelných i sluchem.“*

Autorem takového díla je pak jeho režisér (§ 63 odst. 1 AZ). Jelikož ale tvorba filmu je velmi složitá a nákladná činnost, která se neobejde bez vysokého počtu spolupracujících osob, jen málokterý režisér si může dovolit náročnější natáčení zaplatit sám. Natáčení potom zajišťují produkční společnosti, které se následně dělí o podíly na zisku z projekce a další distribuce. Těmto producentům svědčí dle § 63 odst. 3 AZ (jedná se o dispozitivní ustanovení) vyvratitelná domněnka, podle které získávají výhradní a neomezenou licenci k užití audiovizuálního díla, pokud dostali svolení jeho autora k prvotnímu záznamu filmu. Právě tento záznam audiovizuálního díla laická veřejnost nazývá „filmem“. Zákon film nazývá ještě dalším způsobem v § 2 odst. 2, a to dílem kinematografickým. Jde tedy o dílo, které je určeno k projekci v kinech. Práva fyzické nebo právnické osoby, která záznam provedla, jsou vyčtena v § 80 AZ. Tato práva jsou ryze majetková a dávají výrobcí záznamu do rukou moc dílo užít a nechat užít. Autorství režisérovi samozřejmě zůstává, ale vztah mezi ním a výrobcem záznamu bývá smluvně upraven, čímž výrobcí záznamu nechává uplatňovat některá práva, která by jinak mohl uplatňovat on, za což dostává odměnu.

K uživatelům internetu se filmy dostávají ve formě tzv. filmových *releasů*. Tyto releasy mají různou velikost i kvalitu (jak zvukovou, tak obrazovou). Zatímco Camripy

(kinoripy) jsou amatérsky nahrané projekce filmů přímo v kinech, které mají velmi špatnou kvalitu obrazovou i zvukovou. Již takové nahrávání příruční kamerou staví mimo zákon § 30 odst. 3 poslední věta, a to i pro vlastní potřebu. Naproti tomu DVDRipy a BDRipy jsou v podstatě digitalizovaná DVD, resp. Blu-Ray disky, které jsou určeny do prodeje, tudíž jejich kvalita je na velmi vysoké úrovni. Takovýchto druhů releasů je mnohem více, ale to není z hlediska zaměření této práce důležité. Podstatné z hlediska autorského práva je, jakým způsobem se dostanou na internet a jak si jej uživatel stáhne.

Aby mohl být stažen, musí být release nejdříve „poskytnut“. Nejvíce jsou využívány dvě možnosti. Buď přímo, tedy nahráním na FTP server, nebo na server některého z poskytovatelů volného místa (např. Rapidshare⁷⁰ nebo Uloz.to⁷¹), nebo sdílením přes P2P síť (např. DirectConnect nebo BitTorrent). Jakmile tak učiní, poruší dotyčný poskytovatel díla práva chráněná autorským zákonem, protože bez svolení příslušných osob sdělí dílo veřejnosti (§ 18 AZ) a zároveň neoprávněně dílo rozmnožuje (§ 13 AZ). K obojímu podrobněji viz kapitola 5.3.1 a 5.3.2.

Trochu jiná je situace na druhé straně, tedy u uživatele, který si chce film stáhnout. Jeho stažením užívá dílo ve smyslu § 13 AZ, tedy dílo rozmnožuje. Pokud tak ale činí pro svojí potřebu, a ne za účelem dosažení zisku, jeho čin nezasahuje do autorových práv, protože dílo volně užívá dle § 30 AZ. Je ale třeba podotknout, že tento postup platí pouze při stahování z FTP serverů nebo ze serverů poskytovatelů volného místa. Při stahování z P2P sítí totiž téměř vždy platí, že uživatel, který stahuje, musí zároveň i něco poskytnout, což by náš uživatel již činil bez svolení, tedy protiprávně, poskytuje-li dílo chráněné.

Tento postup musí zároveň splňovat podmínky třístupňového testu (§ 29 odst. 1 AZ). Existují názory, že i pouhé stažení díla pro vlastní potřebu nemůže těmito podmínkám vyhovovat, zejména bodu třetímu (nepřiměřené dotčení oprávněných zájmů autora). V současné době je ale převážně zastáván výklad, že samotným stahováním děl z internetu nedochází k porušování zákona, není-li prováděn za jiným účelem než jen pro soukromou potřebu stahujícího uživatele internetu.⁷²

Za zmínku stojí i filmy, které uniknou distributorovi dříve, než se dostanou do prodeje – tzv. WORKPRINTY. Tyto releasy často postrádají zvuk nebo jim chybí speciální efekty.

⁷⁰ <http://www.rapidshare.com/>

⁷¹ <http://uloz.to/>

⁷² HRABÁNEK, Jiří. *Film z hlediska autorského práva – otázky a odpovědi* [online]. 2008 [cit. 2010-01-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/film-z-hlediska-autorskeho-prava-otazky-a-odpovedi-55613.html>>.

Protože tyto filmy nebyly zveřejněny (požadavek § 29 odst. 2), nelze při jejich stahování uplatnit výjimku dle § 30, takže i jejich stažení pro osobní potřebu je protiprávní.

5.4.2 Hudba

Velmi oblíbené mezi uživateli je stahování hudby. Až 61 procent jich přiznává, že si stahuje hudbu prostřednictvím P2P sítí.⁷³ Hudební soubory jsou dnes v drtivé většině přenášeny ve formátu MP3, což je formát, který ztrátovou kompresí zmenší velikost hudebních souborů v CD kvalitě, přičemž zachová relativně dobrou kvalitu (v závislosti na velikosti komprese). Díky tomu je k přenosu po internetu ideální.

Tyto hudební soubory ale nejsou ničím jiným než zvukovým záznamem hudebníka. Právně se úprava velmi blíží dílům audiovizuálním, potažmo filmům. Umělecký výkon definuje § 67 odst. 1 AZ jako: „...výkon herce, zpěváka, hudebníka, tanečníka, dirigenta, sbormistra, režiséra nebo jiné osoby, která hraje, zpívá, recituje, předvádí nebo jinak provádí umělecké dílo a výtvoř tradiční lidové kultury. Za umělecký výkon se považuje též výkon artisty, aniž jím provádí umělecké dílo.“ Tento umělecký výkon se musí nějak zaznamenat, což se děje většinou přes hudební vydavatelství, které zajistí záznam v hudební studiu. K takovému zvukovému záznamu (dle § 75 odst. 1 AZ zvukový záznam je *výlučně sluchem vnímatelný záznam zvuků výkonu výkonného umělce či jiných zvuků, nebo jejich vyjádření*) získává jeho výrobce práva jej užít nebo udělit jinému smlouvou oprávnění k výkonu tohoto práva. Souběh práv výkonného umělce a práv výrobce zvukového záznamu je možný, což deklaruje § 105 AZ.⁷⁴

Práva těchto autorů často spravují tzv. kolektivní správci (§ 95 – 104 AZ). Jedná se o právnické osoby, jejichž účelem je hromadné uplatňování a ochrana autorských práv a práv souvisejících s právem autorským.⁷⁵ V oblasti děl hudebních tuto správu vykonává především OSA (Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním), která zastupuje téměř 6 000 skladatelů. Zájmy výkonných umělců zastupuje sdružení INTERGRAM. Hlavním cílem těchto sdružení je působit jako určitý „prostředník“ mezi uživateli díla a jejich autory, a to na základě smlouvy. Pokud by tedy někdo chtěl nějakým způsobem užít dílo, požádá o povolení OSA místo autorů samotných, které by v praxi nemuselo být vždy možné oslovit. Správci zároveň vyplácejí autorům odměny za tato užití.

⁷³ JONES, Sam. *Music industry may seek salvation in 'all you can eat' downloads* [online]. 2009 [cit. 2010-01-05]. Dostupný z WWW:

<<http://www.guardian.co.uk/technology/2009/aug/10/music-download-young-people>>.

⁷⁴ KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří. *Občanské právo hmotné III.*, 4. dopl. vyd. Praha : ASPI, 2007. s. 252.

⁷⁵ Např. DILIA, OSA, INTERGRAM, OOA-S, GESTOR...

Co se poskytování a stahování z internetu týče, situace je velmi podobná jako u filmů. Upload (sdělování veřejnosti a rozmnožování díla) v zásadě není možný bez souhlasu autora, tudíž je protiprávní. Stahování hudby legálně (rozmnožování díla) je možné za splnění podmínek § 29 odst. 1 AZ (třístupňový test) a § 30 AZ pro osobní potřebu.

5.4.3 Software

Software můžeme definovat jako *programové vybavení počítače*, čili sada všech počítačových programů používaných v počítači.⁷⁶ Opakem software je *hardware* neboli fyzické součásti počítače. Již tato definice značí, že počítačové programy jakožto součást software (nejedná se o synonyma) je jednou z nejdůležitějších složek nutných k práci na počítači. Existují programy více i méně náročné na čas i náklady na jeho vytvoření, což nicméně nic nemění na nutnosti jejich ochrany právem autorským. S jejich rozšířením zároveň souvisí míra pirátství, tedy jejich protiprávního užívání.

Právní úprava počítačových programů mimo jiné vychází ze směrnice 91/250/EHS, o právní ochraně počítačových programů. Autorský zákon počítačový program přímo nedefinuje, ale můžeme ho popsat jako postup operací vyjádřených ve zdrojovém kódu, který je počítač schopen přečíst a provést.

Přes tuto absenci AZ počítačový program zmiňuje hned na několika místech. Poprvé hned v § 2 odst. 2 AZ, který jej uvádí mezi díly, která sice nevyhovují generální klauzuli § 2 odst. 1 AZ, ale jsou za díla považovaná a požívají tak veškeré autorskoprávní ochrany. Generální klauzuli ve většině případů vyhovovat nemohou, protože nejsou jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora. Vyžadovat takový předpoklad u počítačových programů by bylo velmi striktní. Výsledkem by totiž bylo, že každý program sloužící určitému účelu (např. program k upravování fotografií) by byl pouhým plagiátem programu, který byl k tomuto účelu vytvořen jako první. Zákonodárce tedy v tomto ohledu slevil na požadavcích a počítačový program tak může být považován za dílo, pokud splní alespoň podmínku původnosti. Přestože tedy počítačový program dílem není, je za něj považován, jedná se tudíž o právní fikci. Nicméně ochrana dle § 2 odst. 1 AZ je možná, pokud by program splňoval podmínku jedinečnosti. Nemůžeme tuto možnost stoprocentně vyloučit.

Dle § 65 odst. 1 AZ jsou programy (jak podle § 2 odst. 1 AZ, tak podle § 2 odst. 2 AZ) včetně přípravných koncepčních materiálů chráněny jako dílo literární. Programů, které

⁷⁶ Heslo *Software* [online]. [cit. 2010-01-06]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Software>>.

nesplňují požadavek původnosti, bychom asi mnoho nenašli, protože by nebyly pro uživatele příliš atraktivní. Jednalo by se například o programy, které by zvládaly pouhé základní výpočty, vytvořené v jednoduchém programovacím jazyku.

U počítačových programů se objevuje výjimka i v otázce autorství (§ 58 odst. 7 AZ). Pokud je počítačový program vytvářen na objednávku, považuje se za zaměstnanecké dílo a objednatel za zaměstnavatele, díky čemuž se liší práva a povinnosti od těch, která běžně vyplívají z autorství děl na objednávku podle § 61 AZ. Režim děl na objednávku je, dá se říci, pro autora volnější.

Podstatným rozdílem oproti jiným dílům je, že na počítačové programy se nevztahuje institut volného užití, což je výslovně uvedeno v § 30 odst. 3 (*...užitím podle tohoto zákona je užití počítačového programu či elektronické databáze i pro osobní potřebu fyzické osoby...*). To znamená, že žádný počítačový program, pokud je chráněn jako autorské dílo, nemůže být z internetu stahován bez patřičné licence, a to ani pro osobní potřebu. Jediným omezením autorových práv tak je § 66 AZ, který uvádí některé formy užití, kterými oprávněný nabyvatel rozmnoženiny nezasahuje do jeho práv. Jedná se zejména o různé formy rozmnožení, překladu nebo zpracování, je-li to nezbytné k jeho provozu. Oprávněný uživatel si také může zhotovit záložní rozmnoženinu, nesmí ale při tom porušit § 43 odst. 1 AZ, který zakazuje obcházení účinných technických prostředků ochrany práv. Počítačové programy, zejména ty nákladnější na vývoj, tyto ochrany velmi často používají.

Stěžejním bodem při užívání počítačového programu tedy bude souhlas autora, potažmo objednatele programu, ve formě licence. Nutnosti poskytovat licenci k vytvořenému programu se totiž autor nemůže vzdát ani jednostranným prohlášením. Licenční smlouvu upravuje AZ v § 46 – 57 a definuje ji jako smlouvu, *kterou autor poskytuje nabyvateli oprávnění k výkonu práva dílo užit (licenci) k jednotlivým způsobům nebo ke všem způsobům užití, v rozsahu omezeném nebo neomezeném, a nabyvatel se zavazuje, není-li sjednáno jinak, poskytnout autorovi odměnu*. Nutno dodat, že není možné použít mezi dvěma podnikateli úpravu z obchodního zákoníku (maximálně jako formu nepojmenované smlouvy), neboť předmětem této smlouvy mohou být pouze práva průmyslová.

Vzhledem k povaze počítačových programů bylo nutností licenční smlouvu přizpůsobit formě jejich šíření a užívání. Lze si totiž jen těžko představit, jakým způsobem by uživatel programu dohledával autora nebo jiného správce práv počítačového programu. Nehledě na to, kolika takovými žádostmi by byli autoři zavaleni, což by vedlo k absolutní nemožnosti tyto žádosti v rozumné lhůtě vyřizovat.

Podstatnými náležitostmi takové licence, které musí být vymezeny, jsou⁷⁷:

1. Způsob užití díla
 - 1.1. Licence neomezená – tedy ke všem způsobům užití
 - 1.2. Licence omezená – pouze k některým způsobům užití
2. Rozsah užití
 - 2.1. Neomezený – takovou licenci lze využívat kdykoliv a kdekoliv
 - 2.2. Omezený – tato licence je určena místem, časem nebo množstvím
3. Odměna za licenci – nebo ujednání o bezplatnosti licence

Pokud by tyto náležitosti licenční smlouva neobsahovala, nejednalo by se o licenční smlouvu, ale o některý druh nepojmenované smlouvy. Licenční smlouva může obsahovat i další pravidelné náležitosti (např. dohoda o lhůtě platby) nebo nahodilé náležitosti (např. souhlas s postoupením licence). Jejich absence nicméně na uzavření platné licenční smlouvy nemá žádný vliv.

Počítačové programy se nečastěji distribuují dvěma prameny. První možnost je tzv. krabicová verze, kdy program je vypálen (vylisován) na CD nebo DVD a následně spolu s dokumentací a manuálem balen do krabic, které se následně prodávají v „kamenných“ obchodech, popřípadě v e-shopech. Druhou možností je distribuce po internetu. V tomto případě si uživatel program jednoduše stáhne na svůj pevný disk, odkud ho může přímo instalovat do počítače. Obě dvě varianty mají z hlediska českého práva některá úskalí.

Uzavření smlouvy upravuje v obecné rovině občanský zákoník v § 43 – 51a. Základ tvoří návrh na uzavření smlouvy (oferta) a přijetí tohoto návrhu (akceptace). Návrh musí být dostatečně určitý a působí od doby, kdy byl doručen osobě. Tato osoba, které je návrh určen, návrh buď odmítne (nebo se v přiměřené době nevyjádří), nebo návrh přijme. Přijetí má opět účinky až od doby, kdy vyjádření souhlasu s návrhem dojde navrhovateli. Smlouva je uzavřena okamžikem, kdy přijetí návrhu nabývá na účinnosti. Tato procedura není vázána na výslovnou formu (tedy ústní nebo písemnou), ale může být učiněna i konkludentně, a to znamená jiným způsobem nevzbuzujícím pochybnosti o tom, co chtěl účastník smlouvy projevit. Písemná forma by byla nutná pouze u licence výhradní (poskytovatel licence by

⁷⁷ TELEEC, Ivo. *Přehled práva duševního vlastnictví 1 : Lidskoprávní základy, licenční smlouva*. 1. vyd. Brno : Doplněk, 2002. s. 134.

nemohl sám dílo užívat a ani by ho nemohl poskytovat licenci třetím osobám), což si ale u hromadně distribuovaných počítačových programů lze jen těžko představit⁷⁸.

Nyní tento postup musíme aplikovat na distribuci počítačových programů v „krabici“. Z důvodu nepřítomnosti a nemožnosti komunikace stran při pořizování programu, je třeba dát nabídku k uzavření licenční smlouvy jinou formou. Děje se tak nejčastěji potiskem na krabici nebo přiloženým letákem přímo v krabici. Nezřídka je možné dát souhlas s těmito licenčními podmínkami přetržením samolepky, která brání otevření krabice. Před novelou z roku 2006 by vyvstala otázka, zda tímto porušením samolepky dáváme najevo svůj souhlas s návrhem poskytovatele licence (tedy ofertu akceptujeme), nebo zda tímto aktem návrh teprve předkládáme (tedy ofertu podáváme). V případě druhé možnosti by dle staré úpravy poskytovatel licence musel nabídku následně akceptovat, což by v praxi bylo značně složité. Novela autorského zákona tuto nejednoznačnost vyřešila doplněním § 46 AZ, a to odst. 5 a 6. Dle odst. 5 se jedná o návrh licenční smlouvy i v případě, kdy projev vůle směřuje vůči neurčitému okruhu osob, tedy typicky vůči kupujícím v obchodě. Odst. 6 následně odpovídá na otázku, zda již zmíněné otevření krabice je aktem souhlasu s návrhem na uzavření smlouvy, a odpovídá na ní kladně, a to s přihlédnutím k obsahu návrhu nebo k praxi, kterou strany mezi sebou zavedly. S návrhem lze totiž vyjádřit souhlas již provedením určitého úkonu bez vyrozumění navrhovatele tím, že se podle něj zachová, zejména že poskytne nebo přijme plnění. Jde o úpravu speciální, která reaguje na jisté specifické potřeby při uzavírání licenčních smluv a má přednost před úpravou obecnou v občanském zákoníku.

Kvůli nedokonalosti původní úpravy se objevovaly názory, že ve většině případů k uzavření licenční smlouvy vůbec nedocházelo, a to protože pouhý potisk krabice nebo dokument uvnitř nemohl fungovat jako návrh smlouvy, protože neměl jasně daného adresáta. Dalo se na něj tudíž pohlížet spíše jako na výzvu k vyjednávání než platnou nabídku.⁷⁹ Výsledkem byl nekompletní postup oferta/akceptace, jenž měl za následek neplatně uzavřenou licenční smlouvu. Následné oprávněné užívání se pak analogicky dovozovalo z pojmu „oprávněný uživatel“ z § 66 AZ, což se ale vzhledem k účelu tohoto paragrafu jevílo jako značně diskutabilní.⁸⁰

Koupí programu tedy nekupujeme program jako takový, pořizujeme si pouze právo tento program užívat. Do našeho vlastnictví tak přechází pouze jeho hmotný nosič (CD,

⁷⁸ ČERMÁK, Jiří. *Licence a licenční smlouvy k software - otázky a odpovědi* [online]. 2003 [cit. 2010-01-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=138962>>.

⁷⁹ ČERMÁK, Jiří. *Licence a licenční smlouvy k software - otázky a odpovědi* [online]. 2003 [cit. 2010-01-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=138962>>.

⁸⁰ AUJEZDSKÝ, Josef. *Licenční smlouva k software* [online]. 2004 [cit. 2010-01-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.e-advokacie.cz/cz/clanky/autorske-pravo/licencni-smlouva-k-software.html>>.

DVD), což deklaruje i § 9 odst. 2 AZ („*Nabytím vlastnického práva nebo jiného věcného práva k věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno, nenabývá se oprávnění k výkonu práva dílo užit... Poskytnutím oprávnění k výkonu práva dílo užit jiné osobě zůstává nedotčeno vlastnické právo nebo jiná věcná práva k věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno*“).

Ale co kdybychom chtěli krabicovou verzi počítačovému programu někomu prodat a licence nám nic takového neumožňuje? Zákonodárce na takovou situaci myslel, čímž reflektoval úpravu evropskou i americkou, a zavedl do autorského zákoníku § 14 odst. 2, který říká: „*Prvním prodejem nebo jiným prvním převodem vlastnického práva k originálu nebo k rozmnoženině díla v hmotné podobě, který byl uskutečněn autorem nebo s jeho souhlasem...je ve vztahu k takovému originálu nebo rozmnoženině díla právo autora na rozšiřování...vyčerpáno.*“ Jedná se tedy pouze o rozšiřování díla, ne o rozmnožování, a navíc pouze na hmotném nosiči. Na dílo v podobě elektronické se toto ustanovení nevztahuje.

Postup u programů nabízených ke stažení z internetu je obdobný. Zde samozřejmě nepřichází v úvahu přiložený dokument, licenční ujednání se tedy řeší nejčastěji formulářem, který si je uživatel povinen přečíst při instalaci programu. Přečtení a souhlas je nucen potvrdit tlačítkem, jinak ho instalace nepustí dál. Před novelizací AZ nicméně nastával stejný problém jako u krabicových programů. I zde poskytovateli licence chyběla možnost, jak se dozvědět o souhlasném projevu uživatele s licenčními podmínkami, což vedlo k neúplnému uzavření licenční smlouvy. Ale i v tomto případě můžeme bez dalšího aplikovat § 46 odst. 5 a 6, takže již potvrzení souhlasu s licenčním ujednáním lze považovat za akceptaci návrhu.

Autoři počítačových programů mohou z určitých důvodů (zejména kvůli většímu rozšíření jejich díla) licenci upravit více ve prospěch koncového uživatele. Rozeberu dvě takové licence, se kterými se může běžný uživatel na internetu setkat. *Freeware* je počítačový program, za který autor nechce žádný poplatek. To je řešeno licenci, která stanoví, že se poskytuje bezúplatně (§ 49 odst. 2 písm. b) AZ). Ve většině případů autor také dává svolení s dalším kopírováním či s úplně neomezeným užitím. Autorovi ale zůstávají jeho osobnostní práva, takže do jeho díla nesmí bez jeho svolení nikdo zasahovat nebo si přisvojovat autorství. Druhou častou formou je *Shareware*. Shareware bývá také zadarmo, stejně jako freeware, rozdíl ale spočívá ve funkčnosti programu, která je technickými prostředky omezena. Některé shareware programy nejsou omezeny funkčně, ale smějí se používat pouze na vymezenou dobu (často 1 měsíc) nebo jsou omezeny počtem spuštění. Pokud by tato omezení byla překročena, program se nespustí. Autorova osobnostní práva nesmějí být dotčena stejně jako u freeware programů. Používanou formou licence je i tzv. OEM (Original Equipment Manufacture) licence, kterou využívá například Microsoft u svého operačního systému.

V tomto případě je program vázán přímo na počítačovou sestavu, na kterou je nainstalován, a není možné jej tedy instalovat na jiné sestavy. V případě zničení hardwaru nebo poškození instalace licence zaniká a jedinou cestou je pořídit si „plnou“ verzi programu. Díky tomu jsou programy pod OEM licencí výrazně levnější.

6. Peer-to-Peer síť

Peer-to-Peer síť (neboli P2P, česky „rovný s rovným“) patří mezi výměnné síť, které slouží ke snadnému přenosu dat mezi dvěma počítači. Jedná se o alternativu k uploadu souboru na FTP server, ke kterému pak další uživatelé mají přístup přes odkaz. Tyto síť jsou velmi jednoduché na ovládání, a proto jsou hodně oblíbené a využívané. Přenese se přes ně obrovské množství dat, ale nutno dodat, že často nelegální cestou. Toto jednání je ale ve většině případů velmi těžko postihnutelné, vzhledem k obtížnosti dokazování a částečné anonymitě jejich uživatelů.

Síť P2P tedy nefungují na principu centrálního serveru, ale na komunikaci mezi jednotlivými uživateli, kteří vytvářejí jakousi „pavoučí síť“. Každý uživatel může fungovat jako server, jakmile ho jiný uživatel o tuto „službu“ požádá. Nikdo tedy nemůže být jenom pasivním článkem, ale musí přispívat do systému. Bez tohoto přispění by nemohl fungovat a zhroutil by se. Důsledkem je velmi obtížný jakýkoliv zásah proti těmto sítím, protože odstranění jednoho článku neznamena pro fungování celku vůbec nic. Data (zvláště ty žádaná) jsou duplovaná u tisíců i milionů jiných uživatelů, a tak je tento článek nahrazen během okamžiku.

V této kapitole chci popsat vývoj těchto sítí, zaměřím se tedy především na ty nejpoužívanější, protože obsáhnout všechny možné způsoby přenosu přes P2P síť by bylo zcela mimo prostor této práce. V souvislosti s tím zmíním způsoby přenosu děl a právní následky tohoto jednání. Zároveň rozeberu některé významné kauzy, které kolem těch největších sítí v zahraničí vznikly a které vyústily dokonce v zastavení některých těchto systémů.

Vývoj P2P sítí můžeme rozdělit do několika etap neboli generací. Za zlom z hlediska uživatelské oblíbenosti můžeme považovat síť Napster, bez které by žádný takový výčet nebyl úplný. Jeho využívanost dosáhla až takových rozměrů, že se stal terčem žalob organizací, které chránily autorská práva. Tuto kauzu rozeberu trochu podrobněji.

6.1 Napster a spor s RIAA

Napster⁸¹ fungoval na zcela jednoduchém principu. Jeho potenciaální uživatel si stáhnul počítačový program, jehož úkolem byla jakási „obsluha“ přenosu dat. Napster se specializoval výhradně na sdílení hudby ve formátu MP3. Komprimovaný formát MP3 skvěle vyhovoval tehdejší rychlosti připojení k internetu (rok 1999), která se současnou nedá porovnávat. Aby uživatel mohl služeb Napsteru využít, musel se zaregistrovat, což hodně narušovalo jeho anonymitu. Díky tomu mohli být jednotliví uživatelé blokováni, k čemuž také došlo. Na základě soudního rozhodnutí bylo blokováno například na 300 000 fanoušků skupiny Metallica. Registrovaný uživatel dále označil některé skladby, které měl na pevném disku, za sdílené. Napster se poté připojil na centrální server, kterému sdělil, jaké skladby sdílíte (název skladby, interpret, délka nebo kvalita nahrávky). A tento server pak následně sloužil jako vyhledávač. Zájemce akorát napsal, jakou skladbu hledá, a centrální server prohledal počítače uživatelů a nabídl nejlepší korespondující výsledky. Následný přenos šel čistě po lince uživatel – zájemce, Napster samotný již s tímto přenosem neměl nic společného.

Zmíněné se stalo terčem nátlaku jak ze strany autorů hudby, tak ze strany americké organizace RIAA (The Recording Industry Association of America), která hájí zájmy vydavatelů hudby. Důvodem bylo obrovské množství nelegálně sdílených skladeb, která se přes Napster přenesla. Dle Wikipedie v červnu roku 2000 počet jeho uživatelů činil nejméně 40 miliónů a 80 % všech děl, která byla prostřednictvím Napsteru zpřístupněna, byla chráněno autorským právem a 70 % z celkového množství děl byly zvukové záznamy vytvořené členy RIAA.⁸² Mezi hudebníky, kteří se proti Napsteru ohradili, patřila již zmíněná metalová skupina Metallica. Nechali předvést před soud přes 300 000 svých fanoušků, kteří nelegálně stáhli některou z jejich skladeb, netrvali nicméně na jejich potrestání, ale jen na jejich odpojení od Napsteru. Mezi další umělce patřila například Madonna nebo rapový zpěvák Dr. Dre. Někteří ale vystoupili naopak na jeho obranu – např. zpěvák Prince nebo skupina The Offspring.

Poslední ránu ale Napster dostal od zmíněné RIAA, která službu poprvé žalovala kvůli způsobeným škodám hned několik měsíců po vzniku Napsteru, v roce 1999. Napster se bránil argumentem (Tzv. Betamax Defence, dle sporu ohledně videorekordérů Sony, jejichž výrobci nejsou odpovědní za porušování autorských práv jejich uživateli.),⁸³ že není primárně

⁸¹ <http://free.napster.com/>

⁸² ČERMÁK, Jiří. *Internet a autorské právo*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha : Linde, 2003. s. 104.

⁸³ TOPKA, Petr. *Napster, Kazzaa, Grokster – významné spory ohledně P2P sítí v zahraničí* [online]. 2006 [cit. 2010-01-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=1931571>>.

zodpovědný za porušování autorských práv. Těmito porušiteli měli být samotní uživatelé, kteří nahrávky sdíleli přes systém Napster, který v licenčních ujednáních deklaroval svůj odmítavý postoj k porušování autorských práv. Druhou formou obhajoby bylo použití skladeb formou *fair use*, což je institut blízký našemu volnému užití díla.

Ani jeden z těchto argumentů ale nebyl brán v potaz a soud Napsteru prokázal tzv. nepřímé porušení práv (*contributory infringement*)⁸⁴, což podložil tím, že lidé, kteří stáli za Napsterem, věděli o porušování autorských práv, které jejich systém zprostředkovává. Zároveň soud Napsteru prokázal i tzv. zástupnou odpovědnost (*vicarious liability*). *Vicarious liability* je institut známý americkému právu a znamená, že subjekt může být odpovědný i v případě, že má právo a možnost dohlížet na to, zda je porušováno autorské práva, a to přestože o takovém porušování neví.⁸⁵ Soud se v tomto případě snažil zjistit, zdali Napster měl z konání jeho uživatelů finanční prospěch a zda mohl takovému jednání zabránit. Jelikož systém Napsteru stál na rozšiřující se základně jeho členů, dokázal i finančně profitovat z jeho stále větší oblíbenosti. Co se týče bránění v protiprávním jednání jeho uživatelů, soud sice uznal, že kontrolovat jednotlivé přenosy je velmi obtížné, nevyloučil ale, že tyto data byla stejně tak dohledatelná pro tvůrce Napsteru, jako pro jeho koncové uživatele. Obě tyto odpovědnosti tedy soud Napsteru prokázal.

Neuspělo ani odvolání, ve kterém se Napster bránil mimo jiné údajnou podjatostí soudkyně Patelové, která příkře odmítla obhajobu Napsteru. Byla nařknuta z toho, že nepochopila technologii a princip, na nichž Napster fungoval.⁸⁶

Výsledkem bylo vydání soudního příkazu dne 5. března 2001, který Napsteru nařizoval, aby zabránil porušování autorských práv. Napster reagoval v červenci 2001, kdy službu uzavřel, a v září došlo k částečnému vyrovnání. Napster nadále prošel rukama několika společností a v současné době je ve vlastnictví americké společnosti obchodující s elektronikou Best Buy, která ho odkoupila za \$ 121 mil. a provozuje na stránkách www.napster.com elektronický obchod s hudebními nahrávkami.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ DELTA, Georgie B., MATSUURA, Jeffrey H. *Law of the Internet*. 2nd ed. New York : Aspen Publisher, 2004, s. 5-32.

⁸⁶ RYBKA, Michal. Napster vs. RIAA - Poslední Bitva Vzplála? *LEVEL*, 2000, č. 9, s. 15.

6.2 Gnutella

Netrvá ale dlouho a mezi uživatele internetu se rozšiřuje nová P2P síť s názvem Gnutella. Zde již neexistuje žádný centrální server, který by zjišťoval jakékoliv údaje, a proto můžeme tento systém zařadit mezi sítě druhé generace a zároveň plnohodnotně decentralizované P2P sítě.

Gnutella byla vytvořena programátory společnosti Nullsoft (Společnost, která vytvořila i velmi používaný přehrávač médií WinAmp.) počátkem roku 2000 a její obliba začala samozřejmě růst hlavně po pádu Napsteru v roce 2001. Spektrum dat, které se na Gnutelle objevovalo, nebylo omezeno pouze na jeden specifický druh, tedy hudební nahrávky, jako na Napsteru. Přenášena byla veškerá data, která byla schopna v rozumném časovém horizontu odeslat tehdejší internetová připojení.

Stejně jako u Napsteru si uživatel musel stáhnout program, který přenos po síti zajišťoval. Tento program byl tedy vytvořen komerční společností, nicméně v zápětí byl uvolněn jako tzv. GPL licence (General Public Licence), tedy otevřená licence, kdy každý uživatel může měnit zdrojový kód programu a tím si ho přizpůsobovat k vlastní potřebě. Praktickým dopadem tohoto postupu je fakt, že případné soudní kroky proti tvůrcům jako v případě Napsteru by byly odsouzeny k nezdaru, protože program si již žil vlastním životem.

Díky neexistenci centrálního serveru Gnutella pracovala na odlišném principu než Napster. Gnutella po zapnutí její aplikace „zjistila“, jaká data sdílejí okolní počítače, tyto data zaznamenala pro rychlejší přístup a dotaz byl poslán do dalších počítačů. Takto exponenciálně rostl počet počítačů, jejichž data byla prozkoumána a indexována pro případně vyhledávání, a definovalo se okolí každého uživatele, které čítalo až 10 000 počítačů a kterému se říkalo horizont.⁸⁷ Pokud uživatel hledal určitá data, prozkoumal se tento horizont. Je jasné, že větší úspěch zaznamenával, pokud hledal atraktivnější věc, která byla více rozšířena mezi ostatními uživateli. Dohledat, kdo se jako první v tomto řetězci „ptal“ na konkrétní data bylo prakticky nemožné, a tudíž byl právně nepostižitelný.

Postup použitý u Napsteru, tedy centrální zablokování sítě, tady nepřipadal v úvahu, protože žádný centrální server neexistoval. Případný žalobce by tedy musel žalovat každého porušitele práva zvlášť, což při ohromném počtu uživatelů sítě nešlo, takže se přistupovalo pouze k exemplárním potrestáním.

⁸⁷ Tamtéž. s. 16.

Gnutella dnes již nepatří mezi nejlepší ani nejpoužívanější P2P sítě, ale někteří uživatelé se jí stále drží. Dala vzniknout i síti Ares, která původně vznikala jako další klient pro Gnutellu, ale autoři se rozhodli jít vlastní cestou.⁸⁸

6.3 Direct Connect

Direct Connect patří v České republice spolu s BitTorrentem v současnosti k nejvyužívanějším P2P sítím, přičemž nejstahovanějšími klienty (programy, který realizují přenos dat sítí) pro tuto síť jsou DC++ a Strong DC++ od českého autora, který přinesl technologii tzv. segmentovaného stahování, kdy se data stahují po částech od několika uživatelů najednou, jak je to známo například u sítě Bittorrent.

Direct Connect se opět vrací k částečné centralizaci, kdy se uživatelé, aby mohli vyhledávat, musejí přes klientský program připojit na tzv. *huby*. Tento hub sbírá informace o uživateli a datech, která sdílí. Vzhledem k existenci „chatovacího“ okna se na některých těchto hubech vytváří komunita, která může čítat i několik tisíc uživatelů. Jejich oblíbenost tak dále roste, neboť uživatel se zde může na cokoli zeptat a dostat rychlou odpověď. Hub má svého správce, který může snadno dohledat kohokoli, kdo porušuje vnitřní pravidla hubu, a zablokovat mu přístup. Uživatelé se dělí na dvě skupiny – uživatele aktivní (mají veřejnou IP adresu) a pasivní (mají neveřejnou IP adresu). Aktivní uživatel může stahovat od všech ostatních uživatelů, nicméně uživatel pasivní je znevýhodněn a může stahovat pouze od uživatelů aktivních.

Podmínkou přístupu na některé větší a prestižnější huby je sdílení určitého množství dat. Toto množství může dosahovat až několika desítek gigabytů, takže poskytnout v takovém množství volně šiřitelná autorská díla je takřka nemožné, nehledě na to, že v mnoha případech je to i zakázáno v pravidlech hubu. Uživatel tedy při stahování zároveň i poskytuje dílo, čímž porušuje autorská práva. Případný soudný postih se tedy může týkat hlavně uživatelů, kteří sdílí velké množství dat, popřípadě se útok vede proti hubu samotnému, který je následně nutně uzavřít. Již proběhly i velké akce proti uživatelům, kteří sdíleli hudební a filmová díla. Například jedna z prvních akcí v Kadani a Klášterci nad Ohří, kde došlo k domovním prohlídkám a zabavení 14 domácích počítačů.⁸⁹

⁸⁸ KRASEK, Jáchym. *P2P síť od A do Z: Gnutella a Ares* [online]. 2008 [cit. 2010-01-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/peer-to-peer-site-od-a-do-z-gnutella-a-ares/>>.

⁸⁹ WAGNER, Jan. *V ČR probíhá rozsáhlý zátah proti uživatelům P2P sítí*. [online]. 2007 [cit. 2010-01-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/v-cr-probiha-rozsahly-zatah-proti-uzivatelum-p2p-siti/>>.

I Direct Connect ale už ustupuje do pozadí, kvůli pomalé rychlosti stahování, nedbání na anonymitu a celkovou „nebezpečnost“. Uživatelé se tak stěhují k lepším způsobům, především k BitTorrentu.⁹⁰

6.4 BitTorrent a kauza s The Pirate Bay

BitTorrent je jednou z nejvyužívanějších P2P sítí dneška. Bylo spočítáno (počátek roku 2009), že prostřednictvím této sítě je přeneseno 45 – 78 % všech dat, která přenesou všechny P2P sítě dohromady, a tuto oblíbenost si drží téměř ve všech světových regionech.⁹¹

Protokol BitTorrent byl vytvořen v dubnu 2001 Bramem Cohenem. Byl navržen za účelem přenosu velkého množství dat, z počátku především linuxových distribucí. V současné době se jedná o free software, takže všechny jeho komponenty včetně zdrojového kódu jsou volně k dispozici veřejnosti. Vzhledem k jeho jednoduchosti a faktu, že dokáže obstarat vysoké přenosové rychlosti, se rychle dostal do povědomí uživatelů a stanul na pomyslném vrcholu P2P sítí.

BitTorrent funguje na trochu odlišném principu než ostatní P2P sítě. Neexistuje zde žádné centrální vyhledávání a spojení mezi uživateli je pro každý konkrétní stahovaný soubor unikátní. Samozřejmě opět existuje mnoho více či méně oblíbených programů – klientů této služby – které přenos dat technicky zajišťují a se kterými uživatel přímo pracuje – např. Azureus, BitComet, µTorrent apod. Samotný proces stahování dat můžeme rozdělit do několika fází.

Jak bylo řečeno systém BitTorrent byl navržen k distribuci velkých objemů dat a k tomu je také přizpůsoben. Pokud by velké soubory byly najednou během krátkého časového úseku stahovány z centrálního serveru, tento server by byl extrémně zatížen, což by mohlo vést i k jeho vyřazení z provozu. BitTorrent se tuto nevýhodu snaží obejít tím, že rozdělí tento soubor na mnoho menších částí a umožní případnému zájemci stahovat tyto části simultánně od několika dalších uživatelů, kteří tuto část již mají ve svém počítači. Tyto části se následně skládají v počítači uživatele, až na konec vytvoří kompletní požadovaný soubor (soubory), se kterým je možno dále nakládat. Podstatou principu fungování BitTorrentu je to, že tyto

⁹⁰ KRASEK, Jáchym. *P2P síť od A do Z: Direct Connect* [online]. 2008 [cit. 2010-01-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/peer-to-peer-site-od-a-do-z-direct-connect/>>.

⁹¹ *BitTorrent Still King of P2P Traffic* [online]. 2009 [cit. 2010-01-18]. Dostupný z WWW: <<http://torrentfreak.com/bittorrent-still-king-of-p2p-traffic-090218/>>.

konkrétní části jsou zároveň poskytovány jak během stahování, tak po dokončení stahování (za předpokladu, že se uživatel neodpojí od sítě).

K tomuto ale BitTorrent potřebuje informace, tzv. metadata. Jak se tato část souboru jmenuje, jakou má velikost, který z uživatelů ji již má staženou apod. Tuto identifikaci získá ze souboru s příponou *.torrent*. Tyto soubory není složité najít, protože na internetu se vyskytuje mnoho vyhledávačů.⁹² Jelikož tyto vyhledávače obsahují z velké většiny hlavně díla chráněná autorským právem, stávají se terčem žalob zainteresovaných subjektů a některé z nich dokonce musely svou činnost ukončit. Tomu se budu věnovat ještě dále. Jakmile díky torrentu známe informace týkající se hledaného souboru, můžeme nechat klientský program, aby se připojil k tzv. *trackeru*. Tracker je většinou veřejně dostupný server, který pomáhá v komunikaci mezi uživateli. K některým trackerům je pouze omezený přístup a obyčejný uživatel se k němu může připojit buď pouze registrací na webových stránkách trackeru, nebo dokonce na základě pozvánky, kterou mu dá jeho stálý uživatel. Těmto trackerům se říká „privátní“ a zakládají si na spolehlivosti a stálosti svých uživatelů, s čímž je spojena vysoká rychlost stahování.

Uživatelům se říká různě podle toho, jaký článek v řetězu představují. *Peer* je klasickým uživatelem, který stahuje data. *Seed* je uživatel, který data dostahoval a má je tedy kompletní v počítači. V tuto chvíli dochází pouze k poskytování těchto dat ostatním uživatelům (peerům). Třetí skupinou je tzv. *leech* (= pijavice). Jde o hanlivé označení uživatele, který má buď velmi nízký poměr mezi staženými a poskytnutými daty, nebo jde o uživatele, který se odpojí od trackeru v okamžiku, kdy požadovaná data kompletně stáhne a nenabízí je tím pádem dál. Oba tyto způsoby jednání jsou považovány za parazitování na systému. Na privátních trackerech nejsou tolerovány téměř vůbec a vedou k vyloučení z okruhu uživatelů. Důvod je jasný, kdyby se takto chovali všichni, systém by nemohl fungovat. Z uvedeného vyplývá, že síť je tím efektivnější a stahování rychlejší, čím více uživatelů daný soubor nabízí (seeduje).

Jelikož se BitTorrent díky své povaze zaměřuje zejména na větší objemy dat, je velmi oblíbený zejména k protiprávnímu šíření počítačových programů a filmů. Postihovat samotné autory BitTorrentu se ale jeví jako nemožné, protože protokol BitTorrent ani jeho programoví klienti neobsahují žádné přímé vyhledávání a autoři tedy nemohou vědět, zda uživatelé porušují prostřednictvím BitTorrentu zákon. Zástupci autorů sdílených děl se tedy zaměřují na webové stránky, kde si lze torrenty stáhnout, a to přestože tyto stránky neobsahují žádné

⁹² www.thepiratebay.org/ , www.isohunt.com, www.torrentz.com

z chráněných autorských děl, pouze torrent soubory, které fungují jako rozcestníky na tyto díla. Jednou z největších svého druhu byla www.suprnova.org, založená v roce 2002 osobou slovinského původu pod přezdívkou Slonček. Po sérii právních výhrůzek (např. od MPAA – Motion Picture Association of America) byl ale autor tento vyhledávací portál nucen uzavřít, k čemuž došlo v roce 2004. „Slávu“ Suprnovy se pokusila vzkřísit společnost, která vyvinula program eXeem, jenž také pracoval na protokolu BitTorrent. Projekt svým jménem zaštitil právě Slonček, který ale s programem neměl vůbec nic společného, a na rozdíl od BitTorrentu se nejednalo o free software, ale o komerční aplikaci, kterou nešlo dále volně upravovat.⁹³ Tento projekt nicméně neuspěl a byl v roce 2005 zrušen. Ačkoli nebyl závislý na torrent souborech, stal se terčem kritiky, protože šlo pouze o kombinaci Kazy (jiný program fungující na bázi P2P sítě) a BitTorrentu a otevíral tedy dveře pro sdílení falešných souborů a nedbal o anonymitu jeho uživatelů.⁹⁴

Na závěr se vrátím ke kauze s webovou stránkou www.thepiratebay.org. Jedná se o jeden z nejvyužívanějších portálů na vyhledávání torrent souborů. Založen byl koncem roku 2003 švédskou společností, ale následně přešel do rukou jednotlivců, přesněji trojici Švédů. I v současné době se řadí do první stovky nejnavštěvovanějších webů na internetu.⁹⁵ Faktem nicméně je, že naprostá většina torrentů odkazuje na díla chráněná autorským zákonem. Vzhledem k počtu uživatelů této služby se web dostal do pozornosti společností, jako jsou RIAA, IFPI nebo MPAA, které zastupují autory hudebních, respektive filmových děl, ale i dalších mediálních společností typu Warner Bros., Sony Music Entertainment, EMI a dalších. Komunikaci s těmito subjekty provozovatelé serveru uveřejňovali na webu, včetně svých odpovědí, které jsou často až výsměšné.⁹⁶ Provozovatelé poukazují především na fakt, že server se nachází na území Švédska, kde platí švédský autorský zákon, který oni žádným způsobem neporušují, a že server samotný neposkytuje žádná autorsky chráněná díla, nýbrž pouze torrent soubory, které na tyto díla odkazují.

Díky tlaku těchto společností došlo v květnu 2006 k rozsáhlé policejní akci proti serverům The Pirate Bay. Zabaveno bylo až 180 počítačů, které byly podrobeny policejní expertíze. Přestože byl web mimo provoz pouze tři dny, nemůžeme tuto akci prohlásit za

⁹³ FUKA, František. *eXeem - BitTorrent Killer?*. [online]. 2005 [cit. 2010-01-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/exeem-bittorrent-killer/>>.

⁹⁴ *eXeem* [online]. 2004 [cit. 2010-01-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.p2pxp.info/index.php?page=exeem&lng=cs>>.

⁹⁵ Alexa [online]. [cit. 2010-01-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.alex.com/siteinfo/thepiratebay.org>>.

⁹⁶ Dostupné z <http://thepiratebay.org/legal>

zcela neúspěšnou, protože policie zajistila mnoho důkazů a výpovědí, které byly shrnuty státními zástupci v dokumentu o 4 000 stránkách a stal se tak jakousi přípravou na proces.⁹⁷

Čtyři provozovatelé serveru byli obžalováni v lednu 2008. Soud byl ale poté několikrát odložen, protože v některých případech nebyla prokázána spojitost mezi serverem a porušováním autorských práv k dílům, a tak byla část obžaloby stažena. Jednání započalo 16. února 2009 a trvalo do 20. února 2009. Rozsudek soudu padl 17. dubna 2009. Všichni čtyři byli uznáni vinnými z napomáhání zpřístupňování autorsky chráněných děl a odsouzeni k jednomu roku odnětí svobody a peněžitému trestu ve výši 905 000 dolarů pro každého. Navíc měli uhradit ušlý zisk ve výši přesahující 32 milionu švédských korun, což je téměř 4 miliony amerických dolarů.

Rozsudek byl založen na trestněprávní odpovědnosti pachatelů spočívající v účastenství (ve formě pomoci) k páčání trestného činu. Švédský trestní zákoník je v tomto ohledu podobný českému. Soud tedy musel dokázat, že uživatelé serveru spáchali trestný čin a k tomuto jim napomáhal server, jež vlastnili obžalováni.⁹⁸

Všichni čtyři se odvolali. Odvolací řízení se mělo konat v létě 2010, ale začalo až 28. září 2010. Hlavním bodem, na kterém měla stát obhajoba, byly údajné blízké vazby soudců ke společností zastupující poškozené.⁹⁹ Tyto úvahy ale Nejvyšší švédský soud v květnu zamítl. Rozsudek odvolacího soudu zatím nebyl vyhlášen (k listopadu 2010).

Soud také nařídil odpojit server ze sítě, k čemuž došlo 25. 8. 2009. Pokud by se tak nestalo, hrozila by provozovatelům pokuta v přepočtu asi 1,25 milionů Kč. Požadovaný výsledek se nicméně nedostavil, protože web byl po třech hodinách opět zprovozněn z jiného místa, odkud funguje dál.

Samotné rozhodnutí, i když zatím nepravomocné, se stalo terčem polemiky jak zastánců, tak odpůrců právních kroků proti The Pirate Bay. Jedná se o jeden z nejvíce medializovaných případů od kauzy s Napsterem. Argumenty zastánců jsou zřejmé, server dlouhodobě napomáhal porušování autorských práv, bylo to jeho hlavním účelem a jeho provozovatelé o tom věděli. Naproti tomu odpůrci argumentují faktem, že obžalováni díla nezpřístupňovali a primární odpovědnost by měla být na uživatelích využívajících síť BitTorrent. Bylo podotknuto, že stejně jako The Pirate Bay, tedy k vyhledávání torrent

⁹⁷ KIRK, Jeremy. *Swedish prosecutors close in on The Pirate Bay*. [online]. 2008 [cit. 2010-01-20]. Dostupný z WWW:

<http://www.computerworld.com.au/article/204340/swedish_prosecutors_close_pirate_bay/?fp=16&fpid=1>.

⁹⁸ ČERMÁK, Jiří. Ochrana autorského práva v prostředí peer to peer sítě typu BitTorrent s přihlédnutím k rozsudku ve věci The Pirate Bay. *Právní rozhledy*, 2010, č. 8, str. 275.

⁹⁹ MACICH, Jiří. *Odvolání v kauze The Pirate Bay až v příštím roce*. [online]. 2009 [cit. 2010-01-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/zpravicky/odvolani-v-kauze-the-pirate-bay-az-v-pristim-roce/>>.

souborů, může sloužit každý internetový vyhledávač v čele s Googlem. Podobnou námitku využili v soudním sporu i provozovatelé amerického vyhledávače torrent souborů. Soudce ji ale odmítl na základě toho, že vyhledávač, přestože zprostředkovane, poskytuje přístup ke chráněným dílům a „povzbuzuje“ k porušování autorských práv.^{100 101}

Na podporu provozovatelů The Pirate Bay vystoupila i Pirátská strana, která má dnes ve Švédsku třetí největší členskou základnu a dva své členy v Evropském parlamentu. Naší domácí obdobou je Česká pirátská strana. Oba dva tyto subjekty se snaží o svobodu jednání na internetu a dodržování práva na soukromí ze stran státních orgánů.

Sledovat tuto kauzu dále bude velmi zajímavé. Dle mého názoru dojde v odvolacím řízení k výraznému snížení trestů. Přestože podle mého názoru nebude rozsudek znamenat žádný velký průlom v této problematice, neboť uživatelé, pokud přijdou o svůj oblíbený vyhledávač, jednoduše přejdou na jiný, tak se jedná o nejzásadnější rozhodnutí od rozsudku v případě Napster. Mohlo by se ale jednat o zajímavý precedent do budoucna.

6.5 Aplikace autorského práva v P2P sítích

Autorské právo můžeme aplikovat na dva subjekty, které mají něco společného s provozem P2P sítí. Na jejich provozovatele a na jejich uživatele. Odpovědností provozovatelů se budu podrobněji věnovat v kapitole zabývající se odpovědností jednotlivých subjektů.

Český autorský zákon se tedy převážně bude aplikovat na chování uživatelů P2P sítí, kteří spadají do působnosti tohoto zákona, a jejich nakládání s autorskými díly. Uživatel si v první řadě musí uvědomit, jaké dílo užívá a jakým způsobem tak činí. Volně užit může pouze díla volná, tj. díla, u kterých uplynula doba ochrany autorskými právy, a díla v režimu tzv. volné licence (např. GPL). Tato licence ve většině případů umožňuje uživateli díla, aby dílo užíval jakýmkoli nekomerčním účelem. Další variantou může být užití děl, které sám vytvořil, a je tedy jeho autorem. Naprostá většina obsahu P2P sítí samozřejmě tato kritéria nesplňuje.

Tato díla se v rámci P2P sítí užívají dvěma způsoby – uživatel si je buď stahuje (download), nebo je naopak poskytuje (upload). Pokud jde o stahování, činí tak uživatel rozmnožením díla (dle § 13 AZ), čímž ale ještě nemusí porušovat autorský zákon. Toto rozmnožování totiž samo o sobě může splňovat podmínky volného užití díla, ke kterému

¹⁰⁰ SMITH, Graham J. H. *Internet law and regulation*. 4th edition. London : Sweet & Maxwell, 2007. s. 96.

¹⁰¹ Případ *Columbia Picture Inc. v Bunnell*

uživatel nepotřebuje autorův souhlas (§ 30 AZ, blíže v příslušných kapitolách). Toto ustanovení se ale nevztahuje na počítačové programy, které tvoří část dat putujících přes P2P síť.

V případě poskytování děl na P2P sítích je autorský zákon podstatně striktnější. Pokud uživatel poskytuje data, užívá ho dvěma způsoby. Sděluje dílo veřejnosti (§ 18 AZ) a zároveň dílo rozmnožuje (§ 13 AZ). Z tohoto důvodu v tomto případě nelze aplikovat výjimku § 30 AZ a tím pádem jakékoliv poskytnutí díla chráněného autorským právem, ke kterému nedal autor svolení, porušuje zákon.

Problém P2P sítí tkví v tom, že neumožňují stahování bez současného poskytování díla veřejnosti. U dvou nejvyužívanějších sítí v ČR, tedy DirectConnect a BitTorrentu¹⁰² by to tedy v principu šlo, nicméně v případě DirectConnect by uživatel musel sdílet pouze díla, která jsem uvedl výše a která nepodléhají autorskoprávní ochraně, resp. k jejich šíření dal autor souhlas, což vzhledem k velkému objemu dat, který musí nabízet, aby vůbec mohl cokoliv stáhnout, je velmi obtížné. V případě BitTorrentu by musel stahovat pouze volná díla nebo díla s volnou licencí, protože BitTorrent při stahování zároveň tato stejná data sdílí, a tedy musí mít souhlas ke sdělování díla veřejnosti.

Pokud uživatel tyto zásady nedodrží, zasahuje neoprávněně do autorových práv, dává autorovi do ruky možnost se proti tomuto jednání bránit a při splnění dalších podmínek může být odpovědný za případnou škodu.

¹⁰² *BitTorrent Still King of P2P Traffic* [online]. 2009 [cit. 2010-01-18]. Dostupný z WWW: <<http://torrentfreak.com/bittorrent-still-king-of-p2p-traffic-090218/>>.

7. Ochrana autorských práv a odpovědnost jednotlivých subjektů

V této kapitole se budu podrobněji věnovat následkům porušení norem autorského zákona, které s sebou nese vznik nových práv a povinností jak na straně poškozeného, tak na straně škůdce. Tyto práva a povinnost vyplývají ze speciální úpravy autorského zákona, který umožňuje autorovi domáhat se svých práv, ale své nezastupitelné místo má samozřejmě i úprava obecná, zastoupená soukromým (občanské právo), ale i veřejným (trestní a správní právo) právem.

Subjektů, které se nějakým způsobem projevují na internetu a mohou tak porušovat právní normy, je mnoho. Vyberu tedy ty nejdůležitější, jejichž protiprávní chování a případné následky rozeberu. Mezi tyto subjekty můžeme zařadit koncové uživatele děl, poskytovatele obsahu, poskytovatele volného prostoru a poskytovatele internetového připojení. Zatímco při porušení autorského práva koncovými uživateli a poskytovateli obsahu je otázka odpovědnosti a právního hodnocení jejich jednání alespoň z pohledu právní teorie poměrně jasná a přehledná, u poskytovatelů volného prostoru a internetového připojení je již situace podstatně obtížnější, neboť oni nejsou ti, kdo primárně porušují autorské zákony, ale jejich postoj nepřímo může k takovému porušení přispět. Dlouho nebyla tato problematika právně zohledněna, v současné době ale již existují zákony, jejichž účelem je tento nedostatek odstranit. Příkladem může být zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti, který definuje pojmy jako je „poskytovatel zprostředkovatelské služby“ a vymezuje míru jejich odpovědnosti za chování uživatelů.

Věnovat se budu nejdříve možnostem autora bránit se zásahům dle § 40 AZ a následně rozeberu odpovědnost jednotlivých subjektů na internetu z hlediska práva občanského, trestního a správního.

7.1 Ochrana autorských práv dle § 40 AZ

Ochranu autorských práv AZ vymezuje v § 40. Obecně je můžeme definovat jako nárok na určení autorství, na sdělení údajů a na uveřejnění případného rozsudku a dále nároky zdržovacím odstraňovací a satisfakční. Jedná se pouze o demonstrativní vymezení. Takový zásah je na rozdíl od odpovědnosti za škodu založen na principu odpovědnosti objektivní, to

znamená, že nezáleží na zavinění porušujícího subjektu.¹⁰³ Nerozhoduje, jestli porušitel jednal v úmyslu, nedbalosti, nebo úplně bez zavinění. Postačí, když dojde k zákonem kvalifikované události (neoprávněný zásah nebo hrozba neoprávněného zásahu). Autorský zákon výslovně nespécifikuje, proti komu se může autor těchto práv domáhat, lze tedy dovést, že je tak oprávněn učinit vůči všem osobám, které se zásahu dopustily. Je otázkou, zda mezi tyto osoby můžeme zařadit i jiné subjekty, kteří sice do práv nezasáhly, nicméně svým jednáním ho umožnily nebo mu nijak nezabránily. I na tuto otázku se pokusím s ohledem na české právo najít odpověď.

Autor se tedy může domáhat:

1. určení svého autorství,
2. zákazu ohrožení svého práva, včetně neoprávněného nakládání s ním (např. neoprávněný vývoz nebo dovoz, sdělování díla veřejnosti nebo neoprávněné formy propagace)
3. sdělení údajů o způsobu a rozsahu neoprávněného užití díla nebo jeho rozmnoženiny, o ceně tuto rozmnoženinu. Odstavec dále jmenuje osoby, vůči kterým se může tohoto práva domáhat,
4. odstranění následků zásahu do práva, zejména stažením nebo zničením neoprávněně zhotovených rozmnoženin,
5. poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu, a to buď omluvou, nebo i v penězích, pokud by omluva nebyla dostatečná,
6. zákazu poskytování služby, kterou využívají třetí osoby k porušování nebo ohrožování práva autora.

Autorský zákon nezůstává jenom u tohoto výčtu, doplňuje ještě další možnosti. Jedná se o:

7. zveřejnění rozsudku na náklady účastníka, pokud autorovu návrhu soud vyhověl,
8. poskytnutí náhrady škody, dle zvláštního zákona,
9. vydání bezdůvodného obohacení dle zvláštního zákona.

AZ nicméně doplňuje poslední dva body svojí speciální úpravou, která spočívá v tom, že místo skutečně ušlého zisku, který se obtížně prokazuje, se autor může místo toho domáhat

¹⁰³ KŘÍŽ, Jan, et al. *Autorský zákon : Komentář a předpisy související*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Linde, 2005. s. 145.

výše odměny, která by byla obvyklá za získání licence, kterou porušitel neměl v době neoprávněného nakládání s dílem. Pokud jde o výši bezdůvodného obohacení, tak to je stanoveno na dvojnásobek odměny, která by byla za licenci k nakládání s dílem obvyklá.

Zdržovacích nároků se (jde o body 2. – 6.) může autor dovolat pouze, pokud zásah trvá nebo reálně hrozí. Pokud by tedy k zásahu došlo, ale nebyl trvalého charakteru a nehrozilo by jeho opakování, tento nárok by autor pozbyl.¹⁰⁴

7.2 Odpovědnost poskytovatelů obsahu

Za poskytovatele obsahu můžeme označit osobu, která poskytuje určitý obsah na internetu. Vždy se tedy jedná o upload dat, která mohou být určena ke stahování ostatními uživateli, ale i o data, která jsou určena hlavně k prohlížení, tedy typicky WWW stránky. Tito poskytovatelé musí zejména dbát o to, aby obsah, který poskytují na internetu, nebyl chráněn autorským právem. Jejich úmysl nehraje v důsledku žádnou roli, protože odpovědnost za porušení je objektivní. Je sice těžko myslitelné, že by uživatel nahrál data na internet neúmyslně, nicméně se za určitých okolností může stát, že netuší, že jsou dotyčná data autorským dílem a má za to, že jsou tím pádem volně šiřitelné. Na jeho odpovědnosti to nicméně nic nemění.

Tím, že uživatel poskytne dílo na internetu, užívá dílo ve smyslu § 12 AZ, konkrétně dílo sděluje veřejnosti (§ 18 AZ) a dílo rozmnožuje (§ 13AZ), a to bez svolení autora, tedy neoprávněně. Tím naplňuje skutkovou podstatu § 40 AZ. Autor se tak může u soudu domáhat zákazu ohrožení svého práva (§ 40 odst. 1 písm. b) AZ), v praxi tedy zejména stažení chráněných děl z internetu nebo zrušení webových stránek. Zároveň může žádat omluvu, a pokud by nepostačovala i zadostiučinění v penězích (§ 40 odst. 1 písm. e) AZ). Pokud by vznikla škoda, autorský zákon odkazuje (§ 40 odst. 4 AZ) na zvláštní zákon (tedy občanský zákoník), dle kterého může žádat náhradu škody (§ 420 OZ) nebo vydání bezdůvodného obohacení (§ 451 OZ). Uživatel může obsah poskytnout i nepřímou metodou, a to tzv. odkazem. Této problematice se podrobněji věnuji v kapitole 5.3.1 o sdělování díla veřejnosti.

Jako o další možné formě sankce se začíná v poslední době mluvit o odpojování uživatelů podezřelých z porušování autorských práv od internetu. Díky své podstatě se ale jedná o velmi kontroverzní a diskutabilní počin. Jeho vznik sahá do roku 2007, kdy byl tento návrh předložen v rámci telekomunikačního balíku na půdě Evropského parlamentu a v září

¹⁰⁴ Tamtéž. s. 145.

2008 také v prvním čtení schválen. Spustila se ale velká diskuze zejména kvůli tzv. dodatku 138, který právě umožňoval odpojování uživatelů od internetu, přestože jsou pouze podezřelými z porušování autorských práv, a navíc bez řádného soudu.

Francie jako jeden z prvních států přejal tuto praxi do svého právního řádu, což se setkalo s vlnou kritiky skupin na ochranu uživatelů. I z tohoto důvodu Evropský parlament reformu v květnu 2009 odmítl, a to přesto že se podobné zákony začaly připravovat i v dalších státech (např. Velká Británie¹⁰⁵).

Následný postoj Parlamentu byl ale opět zcela opačný. Nová podoba balíku znovu rezignovala na soudní ochranu odpojených uživatelů a dala větší volnost do rukou členských států, které si budou moci samy zvolit, jakým způsobem budou bojovat s porušování autorských práv. Norma pouze žádala, aby „*bylo zaručeno předchozí, čestné a nestranné řízení, které zahrnuje právo na slyšení dotčené osoby nebo osob*“ a uživatelům ponechávala právo na „*účinné a včasné soudní přezkoumání*“.¹⁰⁶ Parlament tak opustil tezi dřívějšího návrhu, který stanovil, že bez souhlasu soudu nelze proti uživateli internetu podnikat jakékoliv kroky.

Další změna ale nastává 24. listopadu 2009, kdy Evropský parlament schvaluje poslední verzi telekomunikačního balíku, která se vrací ke staršímu modelu, tedy nutnosti soudního rozhodnutí k tomu, aby mohl být uživatel odpojen od internetu. Zpráva¹⁰⁷ doslova říká: „*...s ohledem na základní práva občanů EU včetně práva na soukromí nemohou vnitrostátní orgány omezovat přístup k internetu z důvodů veřejného pořádku, pokud tomu nepředcházelo spravedlivé a nestranné řízení a pravomocné a včasné přezkoumání soudem.*“ Bez tohoto svolení soudu bude možné pouze, pokud by šlo o případy podezření z terorismu, organizovaného zločinu nebo obchodu s dětskou pornografií¹⁰⁸ Nová pravidla jsou platná od 18. prosince 2009 a měla by být zohledněna v právních rádech do června 2011.

Pokud by se v této nebo podobné podobě dostal tato úprava do českého řádu, šlo by dle mého názoru o krok správným směrem. Opačný postup, tedy odpojování uživatelů na základě pouhého podezření, nejen že odporuje zásadě presumpce nevinny (pokud bychom se

¹⁰⁵ PHILLIPS, Leigh. *UK to copy French „Hadopi“ internet piracy bill* [online]. 2009 [cit. 2010-02-02]. Dostupný z WWW: <<http://euobserver.com/?aid=28931>>.

¹⁰⁶ *Podezřelí ze stahování budou v EU odstrížení od internetu* [online]. 2009 [cit. 2010-02-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/internet-a-pc/183704-podezreli-ze-stahovani-budou-v-eu-odstrizeni-od-internetu.html>>.

¹⁰⁷ Oficiální tisková zpráva IP/09/1812 ze dne 24. 11. 2009. Dostupná z WWW: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1812>>.

¹⁰⁸ Oficiální tisková zpráva MEMO/09/513 ze dne 20. 11. 2009. Dostupná z WWW: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/09/513&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>

bavili o trestněprávním postihu), ale mohl by se zároveň stát lehce zneužitelným díky lobbingu velkých mediálních společností. V českém právu se může v tomto směru uplatnit institut předběžného opatření, kterým může soudce před zahájením řízení na návrh účastníka uložit zejména, aby jiný účastník něco vykonal, něčeho se zdržel nebo něco snášel (§ 76 odst. 1 písm. f) OSŘ). Tímto způsobem se může dosáhnout v podstatě stejného účinku, aniž by byla porušovaná práva uživatelů internetu.

7.3 Odpovědnost koncových uživatelů

Pojmem koncový uživatel je myšlen uživatel, kterému je určité dílo určeno k užívání, a to zpravidla pro jeho osobní užívání. Vzhledem k jeho specifickému postavení, je užívání děl touto osobou částečně vyjmuta z užívání dle § 30 AZ (podrobněji kapitola 5.3.3), která se ale nevztahuje na počítačové programy. Hranici volného užití překročí a neoprávněného užití se dopustí ve chvíli, kdy užije dílo způsobem odporující definici § 30 AZ. Koncový uživatel tedy musí v první řadě dávat pozor, jaké dílo užívá, a pozorně sledovat licenční ujednání a to, zda se drží v mezích třístupňového testu. Ohledně uživatelů P2P sítí bylo podrobněji pojednáno v kapitole 6.5. Aplikace autorského práva na používání těchto sítí je mírně odlišná.

Pokud by koncový uživatel dílo sdílel na internetu, stává se z něj poskytovatel obsahu, kterými se zabývá předešlá kapitola, se všemi svými důsledky. Autor díla by se mohl proti tomuto jednání bránit způsobem, který demonstrativně vymezuje § 40 AZ a žádat náhradu škody, popřípadě vydání bezdůvodného obohacení. Tímto jednáním může také spáchat trestný čin nebo přestupek, což by mohlo vést k příslušnému řízení.

7.4 Odpovědnost poskytovatelů internetového připojení

Poskytovatele internetového připojení (anglicky Internet Service Provider neboli ISP) můžeme definovat jako fyzickou nebo právnickou osobu, která zprostředkovává přístup k internetu. Úloha těchto subjektů v ochraně autorských práv byla hlavně v minulosti značně nejednoznačná. Dnes, díky přijetí některých nových zákonů, se situace i přes přetrvávající existenci sporných bodů značně zlepšila.

Zásadním se v tomto ohledu stal zejména § 18 odst. 3 AZ, který říká, že „*Sdělováním díla veřejnosti není pouhé provozování zařízení umožňujícího nebo zajišťujícího takové sdělování.*“ Toto ustanovení tak zabraňuje tomu, aby internetový poskytovatel byl primárně

odpovědný za obsah, který uživatelé po internetu přenesou. Odpovědný by za tento přenos byl v podstatě pouze na základě obecné odpovědnosti dle § 415 OZ, a to v případě splnění dalších podmínek nutných pro vznik odpovědnosti.

Změnu tohoto pohledu přinesl zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti (dále také jako ZSIS). Tento zákon reaguje na směrnici Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES, ze dne 8. června 2000, o určitých aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodního styku v rámci vnitřního trhu, a směrnici Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES, ze dne 12. července 2002, o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací. Právě v těchto směrnicích můžeme nalézt definici některých pojmů zmíněných v zákoně o službách informační společnosti. Podstatou zákona o službách informační společnosti je mimo jiné přenést část odpovědnosti uživatele na poskytovatele služeb, díky kterým mohou porušovat autorská i jiná práva.

Charakteristiku značně neurčitého a obecného pojmu „informační společnost“ zde ale nenalezneme. Musíme hledat dále v minulosti, protože první výklad tohoto termínu byl vydán ve zprávě Simona Nory a Alaina Minca z roku 1975. Dle této zprávy je informační společnost charakterizována *„podstatným využíváním digitálního zpracování, uchování a přenosu informací. Ze zpracování informací se stává významná ekonomická aktivita, která jednak prostupuje tradičními ekonomickými či společenskými aktivitami a jednak vytváří zcela nové příležitosti a činnosti, které podstatně ovlivňují charakter společnosti“*.¹⁰⁹

Obsah pojmu „služby informační společnosti“ vymezují výše zmíněné směrnice jako škálu hospodářských činností, které probíhají online. Zejména činnosti směřující k prodeji nebo poskytování zboží, služeb a informací. Směrnice výslovně zmiňuje poskytování přístupu ke komunikační síti, tedy i k internetu, jako jednu z těchto služeb. Zákon o ZSIS má vlastní definici služby informační společnosti. Jedná se o *„jakoukoliv službu poskytovanou elektronickými prostředky na individuální žádost uživatele podanou elektronickými prostředky, poskytovaná zpravidla za úplatu“*. Poskytovatelem služby je dle § 2 písm. d) ZSIS *„každá fyzická nebo právnická osoba, která poskytuje některou ze služeb informační společnosti“*. Můžeme tedy s jistotou tvrdit, že poskytovatelé internetového připojení v České republice spadají do působnosti zák. č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti.

¹⁰⁹ ZLATUŠKA, Jiří. *Informační společnost* [online]. 1998 [cit. 2010-02-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.ics.muni.cz/zpravodaj/articles/122.html>>.

Důsledkem je určitá míra spoluodpovědnost za chování uživatelů služeb, které tyto poskytovatelé nabízejí. Podmínky, za kterých může být poskytovatel připojení odpovědný za obsah přenesený internetem, vymezuje § 3 ZSIS. Nejedná se o podmínky kumulativní, což znamená, že stačí, aby byla splněna pouze jedna z nich. Poskytovatel odpovídá za přenesený obsah pokud:

1. Přenos sám iniciuje,
2. zvolí uživatele přenášené informace,
3. zvolí nebo změní obsah přenášené informace.

Z tohoto výčtu je nicméně jasné, že naprostá většina případů neoprávněného používání děl na internetu nemůže být přičtena k odpovědnosti internetovým poskytovatelům, protože si lze jenom těžko představit, že by splňovali při běžné činnosti byť jenom jednu z těchto podmínek. Tomu nahrává i § 6 ZSIS, který vylučuje povinnost poskytovatelů dohlížet na obsah přenášeného internetem, nebo dokonce aktivně vyhledávat skutečnosti týkající se protiprávnosti tohoto obsahu. Takový dohled by sice byl technicky možný, ale nebylo by to ku prospěchu rozvoje služeb a obchodu, a navíc by bylo potřeba vydat vysoké náklady.¹¹⁰ Zapomenout ale nesmíme na již několikrát zmíněný § 415 OZ, tedy povinnost každého počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám (v tomto případě na majetku). Pokud by se tedy poskytovatel hodnověrným způsobem dozvěděl o hrozící škodě, bylo by jeho povinností této škodě předejít. Dle tohoto paragrafu se koneckonců dovozovala odpovědnost poskytovatele připojení před účinností ZSIS.¹¹¹

Toto není ale jediný způsob, jak zapojit poskytovatele připojení do „boje“ proti porušování autorských práv. Za zmínku určitě stojí vyhláška provádějící zák. č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, vydaná pod číslem 485/2005 Sb., která ukládá poskytovatelům povinnost sbírat některá data o uživateli, která následně v případě podezření z protiprávní činnosti musí být vydána oprávněným orgánům. Jedná se samozřejmě zejména o data sloužící k alespoň rámcové identifikaci uživatele (vyhláška uvádí příkladmo IP adresu nebo číslo portu), popřípadě sledování množství stahovaných nebo poskytovaných dat. Spojit však toky těchto dat s konkrétním uživatelem je na základě takto sebraných strohých informací takřka nemožné. Údaje je poskytovatel povinen uchovávat po dobu až 6 měsíců.

¹¹⁰ GRIVNA, Tomáš. *Český právní řád a ochrana kyberprostoru : (vybrané problémy)*. 1.vyd. Praha : Karolinum, 2008. s. 112.

¹¹¹ Tamtéž, s. 119.

Existuje několik důvodů, proč se poškozeným zdá prokazování odpovědnosti poskytovatelům, radši než uživatelům, lákavější. V první řadě jsou tyto subjekty zpravidla movitější než běžný domácí uživatel internetu. Dále může hrát roli působnost práva. Může nastat případ, že ten, kdo poruší autorské právo, je občanem jiné země než jeho poskytovatel připojení, který sídlí v zemi poškozeného. Vymahatelnost práva se tak zdá na první pohled jednodušší. Jako poslední příklad bych uvedl větší efektivitu zásahu proti poskytovateli do budoucna. Poskytovatel například může nadále zabránit dalšímu podobnému porušení práva, a to i celé skupině potenciálních porušitelů.¹¹²

Je otázkou, zda je správné, že se stát jako nositel veřejné moci snaží přenést část své odpovědnosti za ochranu autorských práv na poskytovatele internetového připojení. Primárním subjektem, který nese důsledky svého jednání, je totiž pouze a jedině koncový uživatel internetu. Na druhou stranu pokud někdo poskytne „prostředek“, měl by alespoň v základních mezích být schopen zabránit jeho zneužití. Je tedy jedině dobře, že zákon o některých službách informační společnosti vyplnil propast, která v České republice na tomto poli byla. Mým názorem je, že zákon ukládá rozumně vyžadovatelné povinnosti bez toho, aby neúměrně zatěžovaly poskytovatele a narušovaly právo na soukromí jednotlivých subjektů.

7.5 Odpovědnost poskytovatelů volného prostoru

Poskytovatele volného prostoru můžeme definovat jako „*právníkou nebo fyzickou osobu, která na základě smlouvy poskytuje na internetu datový prostor jiným subjektům, a tak zpřístupňuje cizí obsah prostřednictvím počítačové sítě internet, případně poskytuje další služby s tím spojené.*“¹¹³ Cizím obsahem jsou pak uživatelem nahraná data do těchto prostor, která ve většině případů slouží k dalšímu využití, jako je například prohlížení nebo následného stahování, a to na základě smlouvy uzavřené mezi uživatelem a poskytovatelem. S daty takto sdělovanými díky těmto poskytovatelům se uživatel internetu setkává každý den. Může se jednat o web-hostingové služby (ať už bezúplatné nebo úplatné), tedy služby, které zájemci umožňují využít datový prostor k vytvoření webové stránky¹¹⁴, dnes velmi oblíbené servery sloužící ke sdílení multimédií¹¹⁵ nebo také velmi užívané servery, které nabízejí volný

¹¹² REED, Chris, et al. *Computer Law: The Law and Regulation of Information Technology*. 6. vyd. Oxford : Oxford University Press, 2007. s. 610.

¹¹³ ČERMÁK, Jiří. Odpovědnost poskytovatelů volného prostoru na internetu za cizí obsah. *Právník*, 2001, č. 11, s. 1109.

¹¹⁴ Např. www.webzdarma.cz, www.ic.cz, www.banan.cz a další

¹¹⁵ Např. www.youtube.com, www.stream.cz a další

prostor, který uživatel může využít jakýmkoli způsobem (například k zálohování, sdílení nebo stahování dat).¹¹⁶ Poskytovatelem v tomto smyslu mohou být samozřejmě také servery, které slouží ke shromažďování a vyhledávání torrent souborů (tzv. torrent indexy).

Odpovědnost těchto subjektů za cizí obsah se stala stejně diskutovanou jako v případě poskytovatelů internetového připojení. Situace se stejně tak velmi změnila s přijetím směrnice 2000/31/ES, o elektronickém obchodu a následném zakotvení zákona o některých službách informační společnosti v České republice. Právní postavení poskytovatelů volného prostoru na internetu je tak do značné míry podobné postavení poskytovatelů připojení. Primární odpovědnost tedy opět nese uživatel, který data na volný prostor nahraje, zatímco odpovědnost poskytovatele se drží v intencích zákona o některých službách informační společnosti, popřípadě obecných norem, jako jsou občanský nebo obchodní zákoník.

Činnost poskytovatele volného prostoru můžeme zřejmě podřadit pod § 5 ZSIS, jakožto poskytovatele, jehož služby spočívají v „*ukládání informací poskytnutých uživatelem*“. Za obsah těchto informací odpovídá tehdy, jestliže:

1. Mohl vzhledem k předmětu své činnosti a okolnostem a povaze případu vědět, že obsah ukládaných informací nebo jednání uživatele jsou protiprávní,
2. dozvěděl se prokazatelně o protiprávní povaze obsahu ukládaných informací nebo o protiprávním jednání uživatele a neprodleně neučinil veškeré kroky, které lze po něm požadovat, k odstranění nebo znepřístupnění takovýchto informací.
3. Dle § 5 odst. 2 ZSIS je poskytovatel odpovědný, pokud vykonává přímo nebo nepřímou rozhodující vliv na činnost uživatele. Tedy například tehdy, když data uživatele procházejí určitým „schvalovacím“ procesem nebo poskytovatel data nějakým způsobem upravuje.

I zde platí, že poskytovatelé dle § 6 ZSIS nejsou povinni aktivně dohlížet na obsah a vyhledávat skutečnosti, které by napovídaly, že sdílený obsah je protiprávní. Poskytovatelé se před zneužíváním jejich služeb brání zejména podmínkami užívání, které se kterými musí případný zájemce o službu souhlasit, před tím, než mu je umožněno sdílet data na serverech poskytovatelů. Tyto podmínky v zásadě dovolují poskytovatelům nelegální data okamžitě mazat, jakmile se o nich dozví. K tomuto účelu někteří zřizují jakési „ohlašovací“ linky, na kterých mohou uživatelé upozorňovat na data porušující autorskoprávní (ale i jiné) normy.

¹¹⁶ Např. www.rapidshare.com, www.uloz.to, www.czshare.com a další

Do značné míry neurčitá a odporující § 6 ZSIS je podmínka 5 § ZSIS odst. 1 písm. a), tedy „mohl vzhledem k předmětu své činnosti a okolnostem a povaze případu vědět, ...“, čímž zákonodárce de facto pobízí poskytovatele k tomu, aby se „zajímal“ o obsah, který uživatelé ukládají, ačkoli hned v následujícím § 6 ZSIS tuto tezi popírá.

Přestože se z dikce ustanovení jeví, že za splnění podmínek jde o odpovědnost absolutní, tak tomu tak není, a odpovědný subjekt může využít různých způsobů liberace, jak je známe z občanského zákoníku. Tomu nasvědčuje i způsob, jakým odpovědnost stanoví směrnice 2001/29/ES. Tato směrnice totiž na rozdíl od české implementace stanoví případy, kdy poskytovatel být odpovědný nemůže.¹¹⁷

Zapomenout opět nesmíme na obecnou odpovědnost § 415 OZ, která se ale v tomto případě dle mého názoru takřka kryje se zmíněným 5 § ZSIS odst. 1 písm. a), a odpovědnost dle § 420 OZ.

Nejasnosti vznikají v případě, že je poskytován prostor k ukládání torrent souborů. Tyto soubory nejsou autorskými díly, ale pouze zprostředkovávají jejich přenos mezi konkrétními uživateli. Letmým pohledem by se tedy mohlo zdát, že jejich poskytování na serveru, je z hlediska ZSIS bezproblémový, záleží ale na konkrétní situaci. Odpovědným by se poskytovatel stal za podmínek § 5 ZSIS. V případě, že by poskytováním torrent souborů docházelo k porušování autorských práv, byla by pravděpodobně splněna podmínka § 5, odst. 2, písm. a), protože účel torrent souborů je v naprosté většině případů zřejmý.¹¹⁸

Rozsah odpovědnosti, kterou by měly mít subjekty zprostředkovávající volný prostor na internetu, je opět věcí diskuze podobně jako u odpovědnosti poskytovatelů připojení. Je nicméně jisté, že případné zpřísnění odpovědnosti v jejich neprospěch by mohlo mít negativní dopady hlavně na uživatele, jejichž jednání se nepřičí zákonu. Jejich internetová „svoboda“ by byla nutně omezena v důsledku toho, že poskytovatelé by jistě zpřísnili podmínky užití nabízeného prostoru. Některé společnosti dokonce přemísťují své sídlo do jiné země, než je země původu, z důvodů benevolentnější právní úpravy (např. německý server poskytující volný prostor Rapidshare se přesídlil do Švýcarska).

¹¹⁷ ČERMÁK, Jiří. Ochrana autorského práva v prostředí peer to peer sítí typu BitTorrent s přihlédnutím k rozsudku ve věci The Pirate Bay. *Právní rozhledy*, 2010, č. 8, str. 279.

¹¹⁸ Tamtéž.

7.6 Odpovědnost přestupková

Základní právním dokumentem je v tomto případě zák. č. 200/1990 Sb., o přestupcích, speciální úpravu nalezneme přímo v AZ pod § 105a. AZ zavádí několik skutkových podstat. V první řadě rozděluje pachatele přestupku do dvou skupin, a to na fyzické osoby a právnické osoby, popř. fyzické osoby, které podnikají. Účel tohoto dělení spočívá v odlišné společenské nebezpečnosti, sankce nicméně jsou pro oba typy subjektů stejné. Obě tyto skupiny se pak dopouští přestupku, pokud neoprávněně užijí dílo, neoprávněně zasahují do práva autorského (AZ jmenuje i konkrétní způsoby zásahu). Třetí skutková podstata se týká obchodníků prodávající díla umělecká, kterou přes síť internet není možné naplnit.

Na rozdíl od úpravy trestněprávní, která vyžaduje k naplnění skutkové podstaty trestného činu dle § 270 TZ úmysl, k porušení § 105a a násl. AZ postačí „pouhá“ nedbalost, a to nedbalost nevědomá, což se dá vyvodit ze zákona o přestupcích, který plní funkci obecné normy vůči AZ.

Sankci za spáchání přestupku je peněžitá pokuta, která se pohybuje podle skutkové podstaty od 50 000 do 150 000 Kč. Při určení její výše se vychází zejména ze způsobu spáchání přestupku a jeho následků. Pokuta ale nevyklučuje možné další nároky autora díla, vyplívající zejména z AZ nebo občanského zákoníku.

7.7 Odpovědnost občanskoprávní

V této kapitole se chci podrobněji věnovat odpovědnosti za škody vzniklé neoprávněným zásahem do autorských práv a bezdůvodným obohacím dle úpravy v občanském zákoníku. Možnost autora domáhat se ochrany svých práv cestou občanskoprávní uvádí § 40 odst. 4, který modifikuje obecnou úpravu občanského zákoníku. Jak již bylo řečeno, zásah do autorských práv dle § 40 AZ je založen na odpovědnosti objektivní a tím pádem nezáleží na zavinění porušitele. V případě odpovědnosti za škodu dle občanského zákoníku je situace zcela jiná. Odpovědnost je stavěna jako subjektivní, a tedy vyžadující zavinění škůdce jako jednu z podmínek. Na objektivním principu je naopak založeno bezdůvodné obohacení a odpovědnost dle § 420a.

Odpovědnost za škodu předpokládá splnění několika podmínek:

1. Porušení právní povinnosti
2. Způsobení škody
3. Příčinná souvislost mezi porušením právní povinnosti a způsobením škody

4. Zavinění

Ad 1) Porušením právní povinnosti se rozumí porušení buď zákona, nebo porušení smlouvy. Porušení právní povinnosti se v internetovém prostředí bude typicky týkat hlavně porušení zákonných norem. Konkrétně převážně norem autorského zákona, ale i dalších norem, které souvisí s elektronickým prostředím, jako například zákon o některých službách informační společnosti. Běžný uživatel se samozřejmě nejčastěji dopouští neoprávněného užití díla, a porušuje tak § 12 a násl. AZ.

Ad 2) Škodou rozumíme každou majetkovou újmu (ztrátou), kterou lze objektivně vyjádřit obecným ekvivalentem, tj. penězi.¹¹⁹ Přičemž se nemusí jednat jenom o škodu skutečnou, ale i o ušlý zisk, tedy zisk, který by poškozený jinak získal, kdyby ke škodě nedošlo. Výši škody musí dokazovat poškozený, prostředí internetu je ale v tomto velmi specifické. Autorský zákon umožňuje oprávněné osobě požadovat místo skutečně ušlého zisku odměnu, která by byla obvyklá za získání licence k dílu v době neoprávněného nakládání s ním (§ 40 odst. 4 AZ). Kolem této konstrukce se ale vede mnoho diskuzí, protože nejsou neobvyklé případy, kdy se potenciální odměna za získání licence buď vůbec neshoduje se skutečným ušlým ziskem, nebo je to přinejmenším velice sporné. Příkladem budiž kauza kolem filmu Simpsonovi, který natočil devatenáctiletý mladík přímo v kině a poté zpřístupnil na internetu, čímž jasně porušil autorský zákon. Distributor filmu společnost Bontonfilm škodu původně vyčíslila na 10 mil. korun. Přepoččet byl jednoduchý, z internetu si film dle společnosti stáhlo 100 tisíc lidí, kteří by v kinech nechali průměrně 100 korun za osobu.¹²⁰ Tento výpočet samozřejmě vychází z toho, že všichni lidé, kteří si film stáhli, by navštívili kino a koupili si lístek. Takový předpoklad je ale samozřejmě úplně scestný, což zajisté vědí i samotní distributoři. Respektoval to i soud, který v této konkrétní kauze vyčíslil náhradu škody na 150 tisíc korun. Některé případy jsou naopak bezproblémové. Pokud si uživatel nelegálně stáhne například grafický program v hodnotě 100 tisíc korun, pak je autorovo právo na odměnu obvyklou za získání takové licence zcela na místě. Škodu může poškozený požadovat i v případném trestním řízení (tzv. adhezní) se škůdcem.

Ad 3) Škoda musí být důsledkem protiprávního jednání škůdce. I zde se ale projevuje komplikovanost internetu, protože za prvé: Ne vždy je možné spojit určitou osobu se vzniklou škodou, což je důsledkem pořád ještě přetrvávající částečné internetové anonymity. A Za

¹¹⁹ KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří. *Občanské právo hmotné II.*, 4. dopl. vyd. Praha : ASPI, 2007. s. 437.

¹²⁰ DVOŘÁK, Stanislav. *Policie obvinila mladíka, který dal na internet Simpsonovy* [online]. 2007 [cit. 2010-03-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/kultura/121002-policie-obvinila-mladika-ktery-dal-na-internet-simpsonovy.html>>.

druhé: V některých případech jde jenom těžko odhadnout do jaké míry je vzniklá škoda důsledkem určitého protiprávního jednání. Příkladem může být tzv. linkování, tedy poskytování odkazů na nelegálně zpřístupněná díla. Dílo může být umístěno třeba na pouhém jediném serveru, ale odkazy na tento server mohou zaplavit internet. Vzniklá škoda tak nemůže logicky padat na vrub každému poskytovateli odkazu zvlášť. Stejně jako škodu i příčinnou souvislost musí dokázat poškozený.

Ad 4) Zavinění definujeme jako „*psychický vztah odpovědného k jeho vlastnímu úkonu, který se přičítá objektivnímu právu., tj. k jeho protiprávnímu úkonu, jakož i ke škodě jako následku tohoto protiprávního úkonu*“¹²¹. Zavinění se však na rozdíl od příčinné souvislosti presumuje (pouze nedbalost nevědomá), což znamená, že subjekt odpovědnosti musí podat důkaz o tom, že vznik škody nezavinil (vyvinil se). Pokud tak neučiní, bude za škodu odpovídat. Toto deklaruje § 420 odst. 3 OZ, který tvrdí: „*Odpovědnosti se zproští ten, kdo prokáže, že škodu nezavinil.*“

AZ dále stanoví, že i nárok na vydání bezdůvodného obohacení zůstává nedotčený. Bezdůvodné obohacení upravuje OZ v § 451 a násl. a jeho cílem je, aby se žádná fyzická nebo právnická osoba neobohatila na úkor jiné fyzické nebo právnické osoby.¹²² Velice podobně jako v případě náhrady škody i u bezdůvodného obohacení AZ umožňuje postiženému domáhat se dvojnásobné výše odměny, která by byla nutná k získání potřebné licence v době neoprávněného nakládání s dílem. OZ jmenuje několik typů bezdůvodného obohacení v § 451 odst. 2. V internetovém prostředí bude významné hlavně obohacení získané z nepoctivých zdrojů, pod které můžeme zařadit ta obohacení, která vznikají při neoprávněném užívání děl.¹²³

Věcně příslušnými soudy jsou dle § 9. odst. 2 písm. c) OSŘ ve sporech o nárocích vycházejících z autorského zákona, o nárocích z ohrožení a porušení práv podle autorského zákona a o nárocích na vydání bezdůvodného obohacení získaného na úkor toho, komu svědčí práva podle autorského zákona, v prvním stupni krajské soudy. Aktivně legitimovaný nemusí být pouze autor sám, nýbrž i jiná osoba, které autor udělí výhradní oprávnění výkonu práva dílo užít nebo toto oprávnění získá na základě zákona.¹²⁴

¹²¹ KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří. *Občanské právo hmotné II.*, 4. dopl. vyd. Praha : ASPI, 2007. s. 454.

¹²² Tamtéž. s. 569.

¹²³ ČERMÁK, Jiří. *Internet a autorské právo.* 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha : Linde, 2003. s. 166.

¹²⁴ § 41 AZ.

7.7 Odpovědnost trestněprávní

Nejzazší variantou odpovědnosti osoby za porušení autorských práv je trestněprávní odpovědnost, která vyjadřuje nutnost ochrany autorského práva veřejným právem. Trestněprávní odpovědnost je založena na principu subsidiarity trestní represe, což znamená, že může nastoupit až po uplatnění občanskoprávních nebo správněprávních prostředků, což dovozuje i judikatura Ústavního soudu¹²⁵.

Nový trestní zákoník (zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v.z.p.p), zároveň ruší trestní zákon z roku 1961, skutkovou podstatu trestného činu „Porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi“ (§ 270 odst. 1) modifikoval pouze částečně. V současné době tedy zní: *„Kdo neoprávněně zasáhne nikoli nepatrně do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu, rozhlasovému nebo televiznímu vysílání nebo databázi, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty“*. Následující odstavce stupňují důraz sankce v závislosti na závažnosti spáchaného trestního činu. Na rozdíl od úpravy ve zrušeném trestním zákoně, nový trestní zákoník stanovuje, že do autorských práv musí být zasáhnuo nikoli nepatrně¹²⁶. Takto postavená skutková podstata je příkladem tzv. blanketní normy, tedy normy odkazující na jiné právní předpisy. V tomto případě tedy na předpisy autorského práva. Neoprávněnými zásahy se budou rozumět hlavně zásahy do § 12 AZ, tedy neoprávněné formy užívání díla, v našem případě na internetu. Jelikož nový trestní zákoník upustil od materiálního pojetí trestného činu (Zkoumalo se tedy, zda skutek splňoval znaky uvedené v zákoně a zda je skutek nebezpečný pro společnost.), zkoumá se pouze jeho formální stránka, tedy zda naplňuje znaky uvedené v trestním zákoníku. Za účinnosti starého trestního zákona judikatura kladla důraz na to, aby byl dán potřebný stupeň nebezpečnosti činu pro společnost.¹²⁷ Pachatelem může být jakákoliv fyzická osoba, která neoprávněně zasáhne do práv k autorskému dílu. V případě, že trestní zákoník výslovně nestanovuje, že postačí zavinění z nedbalosti, vyžaduje se úmyslné zavinění. Po subjektivní stránce je tedy zapotřebí úmyslného zavinění pachatele, což ale nemění nic na platnosti zásady „neznalost zákona neomlouvá“.

¹²⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 10. 2006, ÚS 69/06.

¹²⁶ Škodu nikoli nepatrnou stanoví trestní zákoník v § 138 odst. 1 jako škodu dosahující částky nejméně 5 000 Kč.

¹²⁷ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. přepracované a aktualiz. vyd. Praha : Linde Praha, 2008. s. 512.

V souvislosti s trestním řízením je velmi důležitá otázka dokazování, jelikož vina musí být pachateli trestného činu prokázána bez jakýchkoliv pochybností. Orgány činné v trestním řízení postupují podle zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), který těmto orgánům svěřuje určité prostředky nutné k získání důkazních prostředků. V internetovém prostředí nadále přetrvává částečná anonymita, tudíž nejjistějšími důkazy, které obstojí před soudem, jsou stále fyzické důkazy, nejčastěji tedy počítač pachatele, který sloužil k porušování práv chráněných autorským právem. K zajištění takových důkazů slouží hlavně instituty vydání a odnětí věci (§ 78 a 79 TŘ), dojít může ale i k domovní prohlídce (§ 82 a násl. TŘ).

Nutno dodat, že soudy prozatím volí spíše alternativní tresty, tedy tresty, které neukládají trest odnětí svobody. Zejména odsuzují k podmíněnému odkladu trestu odnětí svobody, peněžitému trestu nebo propadnutí věci, což dokazují i některé zveřejněné rozsudky¹²⁸. Statistika Ministerstva vnitra bohužel nerozlišuje jednotlivé možné varianty porušení autorských práv, takže je velmi obtížné dopátrat se skutečné trestné činnosti páchané pomocí internetu.¹²⁹

¹²⁸ Dostupné například na www adrese: <http://www.cpufilm.cz/rozsudky.html#kabel>.

¹²⁹ Ročenka za rok 2008 dostupná z: <http://portal.justice.cz/Justice2/soubor.aspx?id=81719>

8. Závěr

Forma autorského díla není v současném světě danou konstantou. Zatímco ještě před deseti lety jsme byli zvyklí na to uchopit film nebo hudbu na VHS nebo CD, dnes se s nástupem internetu do popředí dostává digitální formát těchto děl. Jinými slovy, informační společnost se stále rozrůstá a s tím, jak bylo několikrát uvedeno i v předchozím výkladu, se mění i pojetí autorskoprávní ochrany. Jako každá společnost, tak i tato si musí vytvořit nějaký normativní systém, a jelikož nefunguje samoregulace, kterou bychom mohli nazvat například „internetovou etikou“, musí na řadu přistoupit právo se všemi svými klady i zápory. Internetové prostředí se nemůže stát ostrůvkem bezpráví, kde nároky, ať už autorů nebo kohokoliv jiného, neplatí. Právní regulace je tedy nezbytná, nesmí však překročit snesitelnou mez, kdy by zasahovalo do soukromí uživatelů, popřípadě zpomalovalo a komplikovalo rozvoj internetového světa jako takového, který by tak ztratil svojí hlavní přednost, tedy mnohými lidmi tak vyžadovanou „volnost“.

Jelikož informační technologie jsou jedním z nejrychleji se rozvíjejících oborů, je pochopitelné, že právo se tomuto rozvoji musí rychle přizpůsobit, což ne vždy je v silách zákonodárců. Nedají se jim sice upřít větší či menší zásahy, což se týká například změny v úpravě uzavírání licenčních smluv, které odstranilo neduhy staré úpravy, která v podstatě vedla k neplatnému uzavření licenční smlouvy při nákupu autorských děl přes internet, ale i v kamenných obchodech. Jako zásadní také spatřuji schválení zákona o některých službách informační společnosti, který také ujasnil některé pochybnosti, zejména v oblasti odpovědnosti poskytovatelů připojení a poskytovatelů volného prostoru. Tento zákon má dopad ale i v jiných aspektech, například v regulaci internetového spamu. Další směr právní úpravy autorské práva na internetu je tedy jasný. Neměly by se dále rozevírat nůžky mezi autorem, který si po právu nárokuje odměnu za svou práci, a uživatelem, který si často dost neomaleně nárokuje jakousi „internetovou svobodu“. Musí se najít kompromis, který sice možná nebude k absolutní spokojenosti obou skupin, nicméně zajistí maximální možné dodržování práva, při zachování hlavních předností kyberprostoru. Můžeme totiž polemizovat o současné právní úpravě, která se nejeví jako příliš efektivní, protože autorská práva jsou hojně a velmi snadno porušována. Faktem sice je, že tento problém rozhodně není jenom českým specifikem, nicméně pořád přetrvává často záměrné přehlížení práv autorů, pravděpodobně ještě z dob po Sametové revoluci. I tady se projevuje nedostatek judikatury v této oblasti, která by také mohla mít vliv jak na uživatele, tak na zákonodárce, kteří by viděli, v jakých oblastech je třeba zákon dopracovat, protože není schopen držet krok

s realitou. Bohužel nemáme ekvivalent soudcovského práva, známého například ze Spojených států, které by dokázalo flexibilně reagovat na nejnovější směry vývoje informační společnosti.

Nejpalčivěji tento problém odkrývají P2P sítě. Z právního hlediska je dle mého názoru současný stav pouhým klidem před bouří. Ačkoli se mnoho uživatelů v současné době stěhuje k legálním způsobům jak si dílo opatřit, tedy zejména ke zdrojům, kde nemusí zároveň dílo poskytovat, problém zůstává neřešen. Ať tak, nebo tak dochází k masivnímu využívání, můžeme dokonce říci zneužívání, § 30 AZ. Díky tomuto paragrafu dochází k jistému obcházení zákona v tom smyslu, že uživatel, který by například musel za film zaplatit v obchodě nebo ve videopůjčovně, si jej zadarmo legálně stáhne pro své vlastní užití, což jistě nebyl zákonodárcův záměr. Z toho plyne, že institut volného užití není připraven na značné rozšíření internetu a nárůst rychlosti připojení, kdy stáhnutí jednoho filmu může být otázkou pouhých minut. Řešením může být přiklonění se k úpravě například britské, která nezná tak širokou výjimku z práv autorů, nebo americké, která obsahuje podrobnější výčet podmínek, za kterých se použití díla nerovná porušení autorského práva. Další možností je zpřesnění třístupňového testu, který se v současnosti funguje jako vodítko pro posouzení každého konkrétního případu, tak, aby jasněji definoval, jaké užití ještě spadá do volného užití, a jaké už ne.

Druhou možností může být cesta motivace uživatele k legálnímu používání P2P sítí, což s sebou samozřejmě nese nutnost přizpůsobení těchto sítí tomuto užívání, které by svými ochrannými prvky respektovaly práva autorů. Další možností je zpřísnění a zkonkrétnění podmínek odpovědnosti provozovatelů P2P sítí například v zákoně o některých službách informační společnosti. S tím souvisí i odpovědnost poskytovatelů volného prostoru. Zde na sebe narážejí dva proudy. Jeden říká, že není v silách poskytovatelů hlídat legálnost dat, která jsou na jejich serverech, na druhou stranu tyto servery slouží jako primární „skladiště“ nelegálních dat. Zpřísnění podmínek odpovědnosti pro tyto poskytovatele by mohlo znamenat, že se budou více zajímat o to, jaká data na jejich servery uživatelé nahrávají.

Je nicméně jasné, že toto všechno by pouze mírně dopady. Pravá příčina tohoto problému je samozřejmě uživatel, který na autorská práva nebere ohled. Zda jít cestou pozitivní, nebo negativní motivace je opět věcí diskuze. Jistě nemůže existovat pouze černobílé vidění tohoto problému. Pravdou ale je, že vymáhání autorských práv na internetu značně neefektivní. Důslednější represivní akce vůči „pirátům“ by znamenala enormní zátěž na orgány činné v trestním řízení, přesto si myslím, že pokud k tomu nedojde, množství případů bude dál neúměrně růst.

Řešení bych naopak neviděl například ve vytvoření zvláštního „internetového“ zákona. Ačkoli by třeba odstranil interpretační a terminologické neshody, nejspíše by trpěl stejnými neduhy jako současná právní úprava, kterými jsou neefektivita v některých oblastech. Nevhodné mi přijde také na půdě Evropské unie navrhované a následně nepřijaté odpojování uživatelů na základě podezření z porušování autorských práv po dvou upozornění, a to přímo svými poskytovateli internetového připojení. Problém by to sice nespíš částečně vyřešilo, ale podle mě jde o neúměrný zásah do soukromí osoby, který by měl mít v pravomoci pouze neustranný a nezávislý soud.

To, že české zákonodárství i justice v některých ohledech selhává, je částečně vinou i mezinárodních organizací a institucí Evropské unie, které by tomto právní odvětví měly plnit významnou úlohu, vzhledem k výraznému mezinárodnímu prvku, který se nachází ve vztazích vznikajících prostřednictvím internetu. To samé tvrdí například Reed¹³⁰, který vidí východiska ze současného stavu především v:

1. Tvorbě multilaterálních mezinárodních úmluv, které jsou následně implementovány do vnitrostátních právních řádů.
2. Procesu harmonizace právních řádů.
3. V tzv. náhodném přibližování práva, které spočívá v tom, že zákonodárné sbory často náhodně díky podobným podmínkám a požadavkům přijímají velmi podobné právní normy.

Jako nejperspektivnější, vzhledem k našemu členství v Evropské unii, vidím bod 2), který hlavně kvůli lhůtám nutným k transpozici sice také není úplně ideální, nicméně můžeme jenom polemizovat o rychlosti přijímání mezinárodních smluv, které často navíc komplikuje množství výjimek, výhrad a neochota některých zemí opouštět svá tradiční pojetí autorského práva.

Je třeba si uvědomit, co je vlastně třeba změnit, aby bylo dosaženo rovnováhy v pohledu na autorská práva na internetu. Současný stav se mi jeví jako dlouhodobě neudržitelný, protože máme na jedné straně autory a vydavatelské společnosti, které se domáhají svých práv, ale zároveň se odmítají razantněji přizpůsobit realitě. A na druhé straně stojí uživatel, který často není ochotný za dílo platit a není k tomu ani vnějšími okolnostmi nijak zvlášť pobízen, či dokonce nucen. Toto rozhodnutí závisí pouze na jeho morálních hodnotách. Soudcem v tomto sporu se tedy stane platné a účinné právo, jeho role se nicméně nesmí přeceňovat, aby se dále neprohlubovala jeho pozice pouhého diváka.

¹³⁰ REED, Chris. *Internet Law – Texts and Materials Second Edition*. Cambridge : University Press, 2004, s. 311.

9. Resumé

Life nowadays is faster than ever. We are surrounded by information and media. And media itself have changed dramatically during past two decades. A press, magazines, a radio, a television are daily parts of our lives. And into this world came the Internet out of nowhere and changed the view of people. The Internet is said to be the greatest invention since Gutenberg's letterpress. But as much as the Internet can help us, new law questions have arisen. We have to deal with questions such as: Is a law applicable on the Internet? What is the status of author's work on the Internet? What forms do works have on the Internet and how are they protected? These are the questions I wanted to answer on the basis of the Czech Copyright Act (121/2000 Sb.)

Application of a law on the Internet is necessary, because without a law the Internet would become unchained space where nobody has any rights, which would ultimately lead to the end of the Internet itself. The main problem and the biggest advantage at the same time is that data are so easily accessible and the law is not fully capable of preventing violation of this right. Nevertheless this is not the problem of the Czech Republic only. This phenomenon could be found in any country around the world.

Because of the fact that information technologies are one of the fastest developing fields of science, the lawmakers face a tough challenge of trying to follow this fast progress. The Czech Parliament has adopted some acts, reacting to the fact that the law is not able to solve some institutes connected with the Internet. For example the new way of dealing of licence contract was made, because the old form led to the null one. Next step was adopting the law about information society which has cleared the problems with liability of internet providers and providers of free space on the Internet. These measures yet still are not fully efficient and the Czech Republic will have to deal with more problems such as violation of § 30 of Czech copyright law. This paragraph covers most of private use of data downloaded from the Internet excepting computer programs. On the other hand uploading of unlicensed data is direct infringement of § 18 copyright law. I described both institutes in the chapter 5.3.

In my thesis I tried to summarize the evolution of the Internet and the Internet law. Not only Czech law but I also included international law and law of the European Union. I described what forms can author's work have on the Internet and what consequences does it have for a common user of the Internet. My goal was also to specify the law status of the most common media on the Internet such as movies, music or computer programmes.

In the next part I focused on possible ways of using data on the Internet and what kind of using is permitted and what is not. I applied these institutes on questions about Peer-to-Peer which is nowadays widely used for computer piracy. The last chapter deals with various forms of liability of subjects who use the Internet or offer on the Internet some services. I tried to think about they part in the Internet law and about possible direction of lawmakers in the future.

My goal in the thesis was to show the weak points of our legal regulations concerning the Internet and to offer some measures which could be taken in the future.

10. Seznam použité literatury a pramenů

a) Monografie (řazeno abecedně):

BAINBRIDGE, David I. *Introduction to computer law*. 5th ed. Harlow : Longman, 2004. 553 s. ISBN 0582473659.

ČERMÁK, Jiří. *Internet a autorské právo*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha : Linde, 2003. 251 s. ISBN 80-7201-423-4.

DELTA, Georgie B., MATSUURA, Jeffrey H. *Law of the Internet*. 2nd ed. New York : Aspen Publisher, 2004. ISBN 0-7355-2219-7.

DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš. *Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví: v kontextu evropského práva*. 1. vyd. Praha : Linde Praha , a.s., 2004. 225 s. ISBN 80-7201467-6.

GŘIVNA, Tomáš. *Český právní řád a ochrana kyberprostoru : (vybrané problémy)*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2008. 140 s. ISBN 978-80-246-1703-9.

GŘIVNA, Tomáš; POLČÁK, Radim. *Kyberkriminalita a právo*. 1. vyd. Praha : Auditorium, 2008. 220 s. ISBN: 978-80-903786-7-4.

HOLUB, Milan, et al. *Odpovědnost za škodu v právu občanském, pracovním, obchodním a správním*. 2. aktual. a dop. vyd. Praha : Linde, 2004. 495 s. ISBN 80-7201-486-2.

HRABÁNEK, Jiří. *Film z hlediska autorského práva: otázky a odpovědi*. Praha : Linde, 2009. 83 s. ISBN 978-80-7201-794-2.

HEDLEY, Steve. *The law of electronic commerce and the Internet in the UK and Ireland*. 1th edition. London : Routledge-Cavendish, 2006. 324 s. ISBN 1-85941-973-9.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vydání. Praha : Leges, 2009. 896 s. ISBN 978-80-87212-24-0.

JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. přepracované a aktualit. vyd. Praha : Linde Praha, 2008. 831 s. ISBN 978-80-7201-696-9.

KNAPPOVÁ, Marta; ŠVESTKA, Jiří. *Občanské právo hmotné II.*, 4. dopl. vyd. Praha : ASPI, 2005. 612 s. ISBN 80-7357-128-5.

KNAPPOVÁ, Marta; ŠVESTKA, Jiří. *Občanské právo hmotné III.*, 4. dopl. vyd. Praha : ASPI, 2007. 343 s. ISBN 80-7357-128-5.

KŘÍŽ, Jan, et al. *Autorský zákon: Komentář a předpisy související*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Linde, 2005. 780 s. ISBN 80-7201-546-X.

KŘÍŽ, Jan. *Ochrana autorských práv v informační společnosti*. Praha : Linde, 1999. 252 s. ISBN 80-7201-190-1.

- MAGGS, Peter B. *Internet and computer law: Cases-comments-questions*. 2nd ed. St. Paul, Minn. : Thomson-West, 2005. 812 s. ISBN 0314160434.
- POLČÁK, Radim. *Právo na internetu – spam a odpovědnost ISP*. 1. vyd. Brno : Computer Press, 2007. 150 s. ISBN 978-80-251-1777-4.
- POPELKOVÁ, Věra. *Ochrana práv výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů (Intergram)*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1998. 138 s. ISBN 80-7169-553-X.
- REED, Chris, et al. *Computer Law: The Law and Regulation of Information Technology*. 6th ed. Oxford : Oxford University Press, 2007. 680 s. ISBN 0199205965.
- REED, Chris. *Internet Law – Texts and Materials Second Edition*. Cambridge : University Press, 2004, 372 s. ISBN 8175344741.
- SCASSA, Teresa, DETURBIDE, Michael. *Electronic Commerce and Internet Law in Canada*. 1th ed. Canada : CCH Canadian, Ltd., 2004. 524 s. ISBN 1-55367-370-0.
- SMEJKAL, Vladimír. *Internet a §§§*. 2. vyd. Praha : Grada Publishing, 2001. 289 s. ISBN 80-247-0058-1.
- SMEJKAL, Vladimír. *Právo informačních a telekomunikačních systémů*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. 770 s. ISBN 80-7179-765-0.
- SMITH, Graham J. H.. *Internet law and regulation*. 4th edition. London : Sweet & Maxwell, 2007. 1296 s. ISBN 978-0-421-909908.
- TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon: komentář*. 1.vyd. Praha : C.H. Beck, 1997. 504 s. ISBN 80-7179-106-7.
- TELEC, Ivo. *Přehled práva duševního vlastnictví 1 : Lidskoprávní základy, licenční smlouva*. 1. vyd. Brno : Doplněk, 2002. 201 s. ISBN 978-80-7239-206-3.
- TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel. *Přehled práva duševního vlastnictví 2 : Česká právní ochrana*. 1. vyd. Brno : Doplněk, 2006. 114 s. ISBN 80-7239-198-4.
- TÝČ, Vladimír. *Průmyslová a autorská práva v mezinárodním obchodě*. Praha : Linde, 1997. 166 s. ISBN 80-7201-102-2.
- WIEBE, Andreas. *The Principle of Exhaustion in European Copyright Law and the Distinction Between Digital Goods and Digital Service*. In POLČÁK, Radim. *European ICT Law : Selected Issues and Reader*. Brno : Tribun EU, 2009, 182 s. ISBN 978-80-7399-839-4.

b) Články z časopisů (řazeno abecedně):

- ČERMÁK, Jiří. Ochrana autorského práva v prostředí peer to peer sítí typu BitTorrent s přihlédnutím k rozsudku ve věci The Pirate Bay. *Právní rozhledy*, 2010, č. 8, str. 272 – 280.

ČERMÁK, Jiří. Odpovědnost poskytovatelů volného prostoru na internetu za cizí obsah. *Právník*, 2001, č. 11, s. 1108 – 1142.

DOBEŠ, Petr. Rozmnožování autorských děl pro soukromou potřebu I. *Právní rádce*, 2007, č. 4, s. 10 – 14.

DOBEŠ, Petr. Rozmnožování autorských děl pro soukromou potřebu II. *Právní rádce*, 2007, č. 5, s. 4 – 8.

KALOUCHEK, Jan, SOUČEK, Josef. Několik poznámek k specifickým dokazování softwarové kriminality. *Trestní právo*, 2007, č. 12, s. 6– 12.

POLČÁK, Radim. K otázce působnosti práva na internetu. *Jurisprudence*, 2007, č. 3, roč. 16, s. 3 – 18.

POREMSKÁ, Michaela. Náhrada škody při užívání moderních prostředků komunikace a internetu. *Právní rádce*, 2007, č. 6, s. 29 – 37.

RYBKA, Michal. Napster vs. RIAA - Poslední Bitva Vzplála? *LEVEL*, 2000, č. 9, s. 12 – 19.

SMEJKAL, Vladimír. Porušování autorských práv v souvislosti s informačními systémy. *Právní rádce*, 2002, č. 10, s. 5 – 8.

ŠTUDENTOVÁ, Milada. Podvody, krádeže a některá další trestná činnost spojená s Internetem, *Trestní právo*, 2007, č. 6, s. 15 – 18.

VLČEK, Martin. Licenční smlouva a software. *Právní rádce*, 2002, č. 10, s. 8 – 11.

c) Internetové zdroje (řazeno abecedně):

AUJEZDSKÝ, Josef. *Licenční smlouva k software* [online]. 2004 [cit. 2010-01-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.e-advokacie.cz/cz/clanky/autorske-pravo/licencni-smlouva-k-software.html>>.

BARLOW, John P. *The Economy of Ideas* [online]. [cit. 2010-11-11]. Dostupný z WWW: <http://www.wired.com/wired/archive/2.03/economy.ideas_pr.html>.

ČERMÁK, Jiří. *Licence a licenční smlouvy k software - otázky a odpovědi* [online]. 2003 [cit. 2010-01-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=138962>>.

ČERMÁK, Jiří. *Právní aspekty odkazů (hyperlinks) - část II: Odpovědnost za odkazovaný cizí obsah* [online]. 2002 [cit. 2009-12-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=92888>>.

DVOŘÁK, Stanislav. *Policie obvinila mladíka, který dal na internet Simpsonovy* [online]. 2007 [cit. 2010-03-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/kultura/121002-policie-obvinila-mladika-ktery-dal-na-internet-simpsonovy.html>>.

- FUKA, František. *eXeem - BitTorrent Killer?* [online]. 2005 [cit. 2010-01-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/exeem-bittorrent-killer/>>.
- HRABÁNEK, Jiří. *Film z hlediska autorského práva – otázky a odpovědi* [online]. 2008 [cit. 2010-01-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/film-z-hlediska-autorskeho-prava-otazky-a-odpovedi-55613.html>>.
- CHLAD, Radim. *Historie Internetu v České republice* [online]. [cit. 2009-11-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.fi.muni.cz/usr/jkucera/pv109/2000/xchlad.htm>>.
- JONES, Sam. *Music industry may seek salvation in 'all you can eat' downloads* [online]. 2009 [cit. 2010-01-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.guardian.co.uk/technology/2009/aug/10/music-download-young-people>>.
- KRASEK, Jáchym. *P2P sítě od A do Z: Direct Conect* [online]. 2008 [cit. 2010-01-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/peer-to-peer-site-od-a-do-z-direct-connect/>>.
- KRASEK, Jáchym. *P2P sítě od A do Z: Gnutella a Ares* [online]. 2008 [cit. 2010-01-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/peer-to-peer-site-od-a-do-z-gnutella-a-ares/>>.
- Parliamentary Office of Science and Technology. *Copyright and the Internet* [online]. 2002 [cit. 2010-11-11]. Dostupný z WWW: <www.parliament.uk/post/pn185.pdf>.
- PETERKA, Jiří. *Českému internetu je 15 let* [online]. 2007 [cit. 2009-11-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/internet-je-v-cesku-jiz-15-let/>>.
- PHILLIPS, Leigh. *UK to copy French „Hadopi“ internet piracy bill* [online]. 2009 [cit. 2010-02-02]. Dostupný z WWW: <<http://euobserver.com/?aid=28931>>.
- SMEJKAL, Ladislav. *Nová evropská směrnice o ochraně autorského práva v informační společnosti* [online]. 2001 [cit. 2009-12-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/nova-evropska-smernice-o-ochrane-autorskeho-prava-v-informacni-spolecnosti/>>.
- SÝKORA, Martin. *Výjimka z ochrany autorského díla – Volná užití* [online]. 2009 [cit. 2010-01-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.pravoit.cz/article/zpristupneni-dila-prostrednictvim-internetu>>.
- SÝKORA, Martin. *Zpřístupnění díla prostřednictvím internetu* [online]. 2009 [cit. 2009-12-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.pravoit.cz/article/zpristupneni-dila-prostrednictvim-internetu>>.
- TOPKA, Petr. *Napster, Kazaa, Grokster – významné spory ohledně P2P sítí v zahraničí* [online]. 2006 [cit. 2010-01-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=1931571>>.
- WAGNER, Jan. *V ČR probíhá rozsáhlý zátah proti uživatelům P2P sítí.* [online]. 2007 [cit. 2010-01-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/v-cr-probiha-rozsahly-zatah-proti-uzivatelum-p2p-siti/>>.

ZLATUŠKA, Jiří. *Informační společnost* [online]. 1998 [cit. 2010-02-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.ics.muni.cz/zpravodaj/articles/122.html>>.

d) Právní předpisy

Pařížská úmluva

Bernská úmluva

WIPO Copyright Treaty

WIPO Performance and Phonograms Treaty

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES, „Informační směrnice“

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů (zákon o některých službách informační společnosti), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška Ministerstva kultury č. 488/2006, kterou se stanoví typy přístrojů k zhotovování rozmnoženin, typy nenahraných nosičů záznamů a výše paušálních odměn

Vyhláška Ministerstva informatiky č. 485/2005 Sb., o rozsahu provozních a lokalizačních údajů, době jejich uchovávání a formě a způsobu jejich předávání orgánům oprávněným k jejich využívání

Důvodová zpráva k zák. č. 121/2000 Sb., autorský zákon

Důvodová zpráva k zák. č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti

Důvodová zpráva k zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník